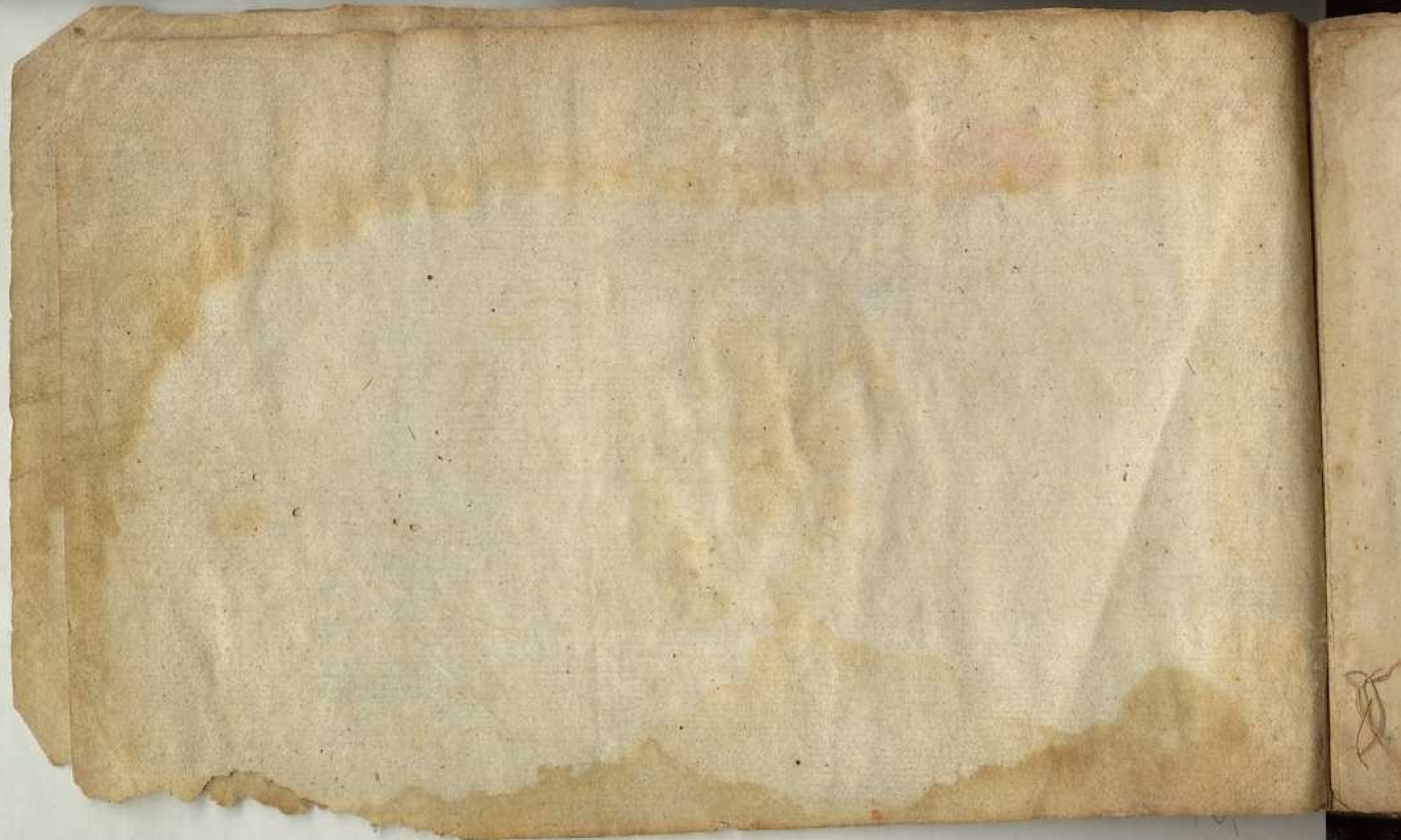

गी॰
१

ॐनमोभगवतेवासुदेवा-
य ॐअस्यश्रीभगवद्गीतामा-
लामंत्रस्य श्रीभगवान्वे-

द्व्यासऋषिः अनुष्टुपछंदः श्रीकृष्ण
परमात्मादेवता अशोच्यानन्वशोचस्त्वं
प्रज्ञावादांश्चभाषसेतिबीजं सर्वधर्मा
न्परित्यज्यमामेकंशरणंव्रजेतिशक्तिः
अहंत्वासर्वपापेभ्योमोक्षयिष्यामिः

गी.
२

माशुचेतिकीलकं॥ नैनंछिंदंतिशस्त्रा
णिनैनंदहतिपावकः॥ इत्यंगुष्ठाभ्यां
नमः॥ नचैनंक्लेदयंत्यापोनशोषय
तिमारुतः॥ इतितर्जनीभ्यांनमः॥ अ
छेद्योयमदाह्योयमक्लेद्योशोष्यएव

चेतिमध्यमाभ्यां नमः॥ नित्यःसर्वेग

तस्यागवलोधेसनातनः॥ इतिना·

मिकाभ्यां नमः॥ पद्मपमेपाधेद्दपाणि

श्रातश्रोत्रसहस्रघाः॥ इतिकनिष्ठका

भ्यां नमः॥ नानाविधानिदिव्यानिना·

ली

नावलोकितीनिवेतिकरतलकरपृ
ष्ठाभ्यांनमः इतिकरन्यासः॥ नैनेछिदं
तिषांस्वाणीतिहृदयायनमः॥ नैवेद
नैदयस्वाणीरतिशिरसेस्वाहा॥ यवे
षायमहालायमितिशिखायैवषट्।

निम्नंसर्वेगतःस्यागोरितिकववायइं
पथ्यंसेपार्थंरूपाणोतिनेत्रयायैवो
षट्नानाविधानिदिव्यानीत्यम्रायफट् श्रीक्रम्म
प्रीत्यैर्थंजपेविलियोगः श्रियव्याणो पा
र्धायपत्रतिवोयितामवावतानावायो

गी
७

तस्वयं॥ व्यासेनग्रथितापुराणमुनि·
नामध्येमहाभारते अद्वैतामृतवर्षिणींभग
वतीमष्टादशाध्यायिनी॥मंबत्वामनु
संदधामिभगवद्गीतेभवद्वेषिणीं नमोस्तुतेव्या
सविशालबुद्धेफुल्लारविंदायतपत्रनेत्र

येनत्वयाभारततैलपूर्णःप्रज्वालि-
तोज्ञानमयःप्रदीपः॥२॥प्रपंनपारिजा-
तायतोत्रवेत्रैकपाणये॥ज्ञानमुद्राय-
कृष्णायगीतामृतदुहेनमः॥३॥सर्वोप-
निषदोगावोदोग्धागोपालनंदनः॥

गी
५

पार्थो वत्सः सुधी भोक्ता दुग्धं गीतामृ-
तं महत् ॥४॥ वसुदेवसुतं देवं कंसचा-
णूरमर्दनं ॥ देवकीपरमानंदं कृष्णं
वंदे जगद्गुरुं ॥५॥ भीष्मद्रोणतटा
जयद्रथजला गांधारनीलोत्पला ॥

शल्यग्राहवतीकृपेणवहिनीकर्णेन
वेलाकुला॥ अश्वत्थामविकर्णघोर
मकरादुर्योधनावर्तिनी॥ सोत्तीर्णाख
लुपांडवैःरणनदीकैवर्तकः केशवः ८
पाराशर्यवचःसरोजममलंगीतार्थ

लंपंगुंलंघयतेगिरिं॥ यत्कृपातमहं
वंदेपरमानंदमाधवं॥ ८॥ यंब्रह्मावरु
णेंद्ररुद्रमरुतस्तुन्वंतिदिव्यैस्तवै॥ वे
दैःसांगपदक्रमोपनिषदैर्गायंति
यंसामगाः॥ ध्यानावस्थिततद्गतेन·

मनसा पश्यंति यं योगिनो ॥ यस्यांतं
न विदुः सुरासुरगणा देवाय तस्मै न
मः ॥ इति ध्यानं ॥ धृतराष्ट्र उवाच ॥ धर्मक्षेत्रे कु
रुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः मामकाः
पांडवाश्चैव किमकुर्वत संजय ॥ १

संजयउवाच। दृष्टातुपांडवानीकंव्यूढंदु-
र्योधनस्तदा॥ आचार्यमुपसंगम्यरा-
जावचनमब्रवीत॥२॥ पश्यैतांपांडु-
पुत्राणामाचार्यमहतींचमूं॥ व्यूढंद्रु-
पदपुत्रेणतवशिष्येणधीमता॥३॥

अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा
युधि॥ युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च
महारथः॥४॥ धृष्टकेतुश्चेकितानः
काशीराजश्च वीर्यवान्। पुरुजित्कुंति
भोजश्च शैब्यश्च नरपुंगवः। युधामन्यु

श्चविक्रांतउत्तमौजाश्चवीर्यवान॥सौ
भद्रोद्रौपदेयाश्चसर्वेएवमहारथाः॥६
अस्माकंतुविशिष्टायेतान्निबोधद्वि
जोत्तमः॥नायकाममसैन्यस्यसंज्ञार्थं
तान्ब्रवीमिते॥७॥भवान्भीष्मश्चकर्ण

गी
९

श्चकृपश्च समितिंजयः ॥ अश्वत्थामा
विकर्णश्च सौमदत्तिस्तथैव च ॥ अन्ये
च बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीविताः
नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युद्धविशार-
दाः ॥ ९ ॥ अपर्याप्तं तदस्माकं बलं

श्रीक्षामिरक्षितं ॥ पश्यामेविष्टमेतेषां
बलं श्रीमाभिरक्षितं ॥१॥ ध्यायतेश्रुवस
वैश्रुवयामागमवास्थिताः ॥ श्रीक्षमे
वाभिरक्षितंतत्रभवंतः सर्वपर्वाहिः ॥१॥ त
स्यसंजनयन्त्दंशैककलहदःपितामहः ॥

गी
१०

सिंहनादंविनद्योच्चैःशंखंदध्मौप्रता-
पवान्॥१२॥ततःशंखाश्चभेर्यश्चपणवा
नकगोमुखाः॥सहसैवाभ्यहं-
न्यंतसशब्दस्तुमुलोभवत्॥ततःश्वे
तैर्हयैर्युक्तेमहतिस्यंदनेस्थितौ॥

माधवःपांडवश्चैवदिव्यौशंखौप्रद-
ध्मतुः॥४॥पांचजन्यंहृषीकेशोदेव-
दत्तंधनंजयः॥पौंड्रंदध्मौमहाशंखं-
भीमकर्मावृकोदरः॥१५॥अनंतवि-
जयंराजाकुंतीपुत्रोयुधिष्ठिरः॥नकु

लसहदेवश्चसुघोषमणिपुष्पकौ॥
काश्यश्चपरमेष्वासःशिखंडीचम
हारथः॥धृष्टद्युम्नोविराटश्चसात्यकि
श्चापराजितः॥द्रुपदोद्रौपदेयाश्चसर्व
शःपृथिवीपते॥सौभद्रश्चमहाबाहुः

शंखांदध्मुःपृथक्पृथक्॥१८॥सघोषोधा
र्तराष्ट्राणांहृदयानिव्यदारयत्॥ १
नभश्चपृथिवींचैवतुमुलोव्यनुनाद
यन्॥१९॥अथव्यवस्थितांदृष्ट्वाधार्त
राष्ट्रान्कपिध्वजः॥प्रवृत्तेशस्त्रसंपाते

गी
१२

धनुरुद्यम्य पांडवः॥२०॥ हृषीकेशं त
दा वाक्यमिदमाह महीपते॥ सेनयोरु
भयोर्मध्ये रथं स्थापय मेच्युतः॥ याव
देतान्निरीक्षेहं योद्धुकामानवस्थितान्॥
कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन्रणसमु

द्यमे ॥२२॥ योत्स्यमानानवेक्षेहं य एते-
त्र समागताः ॥ धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेर्युद्धे
प्रियचिकीर्षवः ॥२३॥ संजय उवाच ॥ एव-
मुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारतः
सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथो

गी
१२ त्तमं ॥ भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च
महीक्षितां ॥ उवाच पार्थ पश्यैतान्स
मवेतान्कुरूनिति ॥ तत्रापश्यत्स्थितां
पार्थः पितॄनथ पितामहान् ॥ आचार्यां
मातुलान्भ्रातॄन्पुत्रान्पौत्रान्सखींस्तथा १९

खसमवात्महलटष्टैवमेनयोकमयोवं
पि॥तात्समोत्पसकोंनेवस्मवोंत्वंधं
नवस्यितात॥२४॥क्रपयापरयाविधे
विधीदैनिटमत्ववीन॥पंडिनवाव॥ह
हेमेस्वजनेंक्मस्पप्रत्लंसमस्पपास्यिंतं १८

गी
१४

सीदंति मम गात्राणि मुखं च परिशु
ष्यति ॥ वेपथुश्च शरीरे मे रोमहर्षश्च
जायते ॥ २९ ॥ गांडीवं स्रंसते हस्ता-
त्वक्चैव परिदह्यते ॥ न च शक्नोम्य
वस्थातुं भ्रमतीव च मे मनः ॥ ३० ॥

निमित्तानि च पश्यामि विपरीतानि के·
शव ॥ न च श्रेयोनुपश्यामि हत्वा स्व
जनमाहवे ॥ ३१ ॥ न कांक्षे विजयं कृष्ण न
च राज्यं सुखानि च ॥ किं नो राज्येन गो·
विंद किं भोगैर्जीवितेन वा ॥ ३२ ॥ येषां·

गी
१५

मर्थेकांक्षितंनोराज्यंभोगाःसुखानि
च॥तइमेवस्थितायुद्धेप्राणांस्त्यक्त्वा
धनानिच॥आचार्याःपितरःपुत्राःस्त
थैवचपितामहाः॥मातुलाःश्वशुराःपौ
त्राःश्यालाःसंबंधिनस्तथा॥एतान्नहं

तुमिच्छामि घ्नतोपि मधुसूदन॥ अपि
त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते
निहत्य धार्तराष्ट्रान्नः का प्रीतिः स्याज्ज
नार्दन॥ पापमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैता-
नाततायिनः॥ ३५॥ तस्मान्नार्हा वयं ह

गी
१९

न्तुंधार्तराष्ट्रान्स्वबांधवान् ॥ स्वजनंहि
कथंहत्वासुखिनःस्याममाधव ॥ य
द्यप्येतेनपश्यंतिलोभोपहतचेत-
सः ॥ कुलक्षयकृतंदोषंमित्रद्रोहेच-
पातकं ॥ ३८ ॥ कथंनज्ञेयमस्माभि:

पापादस्मान्निवर्तितुं॥ कुलक्षयकृतं
दोषं प्रपश्यद्भिर्जनार्दन॥३९॥ कुलक्षये
प्रणश्यंति कुलधर्माः सनातनाः॥ धर्मे
नष्टे कुलं कृत्स्नमधर्मोभिभवत्युत॥ १९
अधर्माभिभवात्कृष्ण प्रदुष्यंति कुल

गी
१८

स्त्रियः॥ स्त्रीषुदुष्टासुवार्ष्णेयजायतेव
र्णसंकरः॥ संकरोनरकायैवकुलघ्ना
नांकुलस्यच॥ पतंतिपितरोह्येषां
लुप्तपिंडोदकक्रियाः॥४॥ दोषैरे
तैःकुलघ्नानांवर्णसंकरकारकैः॥

उत्साद्यंतेजातिधर्माःकुलधर्माश्च

शाश्वताः॥उत्सन्नकुलधर्माणांमनु ष्याणां

जनार्दन॥नरकेनियतंवासोभव

तीत्यनुशुश्रुमः॥अहोबतमहत्पाप

कर्तुंव्यवसितावयं॥यद्राज्यसुखलो

गी. १६

लोभेनहंतुंस्वजनमुद्यताः॥ यदिमा
मप्रतीकारमशस्त्रंशस्त्रपाणयः
धार्तराष्ट्रारणेहन्युस्तन्मेक्षेमतरं
भवेत्॥ ४६॥ संजयउवाच॥ एवमु
क्त्वार्जुनःसंख्येरथोपस्थउपाविशत्

विसृज्यसशरंचापंशोकसंविग्नमा
नसः ४७। इतिश्रीभगवद्गीतासूपनि
षत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृ
ष्णार्जुनसंवादेऽर्जुनविषादोनामप्र
थमोध्यायः। ॥संजयउवाच॥ तंतथाकृ

गी पयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणं ॥ विषी
१९ दंतमिदंवाक्यमुवाचमधुसूदनः ॥१॥
श्रीभगवानुवाच ॥ कुतस्त्वाकश्मलमि
दंविषमेसमुपस्थितं ॥ अनार्यजुष्ट
मस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन ॥२॥

क्लैब्यं मास्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपप
द्यते॥ क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ
परंतप॥३॥ अर्जुन उवाच॥ कथं भीष्ममहं सं
ख्ये द्रोणं च मधुसूदन॥ इषुभि
प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन॥४॥

गुरूनहत्वाहिमहानुभावांश्रेयोभो-
क्तुंभैक्षमपीहलोके॥हत्वार्थकामां
स्तुगुरूनिहैवभुंजीयभोगान्रुधिरप्र
दिग्धान्॥५॥नचैतद्विद्मःकतरन्नोग
रीयोयद्वाजयेमयदिवानोजयेयुः॥

यानेवहत्वानजिजीविषामस्तेवस्थि
ताप्रमुखेधार्तराष्ट्राः॥६॥कार्पण्यदो
षोपहतस्वभावःपृछामित्वांधर्म
संमूढचेताः॥यछ्रेयस्यान्निश्चितंब्रू
हितन्मेशिष्यस्तेहंशाधिमांत्वांप्रप

गी
२१

त्रे॥ नहिट्ठपयप्पमामिमसमापनुघायघेक
कम्भेबणाणिंदियाणं॥ स्ववाख्यम्र
मावसपतु मृहंवाज्यसवाणामपिर
चाथिपत्थे॥ ८॥ संजेपुबाव॥ पवक्ख
कालधीकेपांवडाकेपाःपरंतप॥

नयोत्स्यइतिगोविंदमुक्त्वातूष्णींब-
भूवह॥ तमुवाचहृषीकेशःप्रहसं-
निवभारत॥ सेनयोरुभयोर्मध्येवि-
षीदंतमिदंवचः॥ श्रीभगवानुवाच॥
अशोच्यानन्वशोचस्त्वंप्रज्ञावादांश्च

गी.
१२

भाषसे॥गतासूनगतासूंश्चनानुशो
चंतिपंडिताः॥नत्वेवाहंजातुनासंन
त्वंनेमेजनाधिपाः॥नचैवनभवि
ष्यामःसर्वेवयमतःपरं॥१२॥देहिनो
स्मिन्यथादेहेकौमारंयौवनंजराः॥

तथादेहांतरप्राप्तिधीरस्तत्रनमुह्य-
ति॥१३॥मात्रास्पर्शास्तुकौंतेयशीतो-
ष्णसुखदुःखदाः॥आगमापायिनो-
नित्यास्तांस्तितिक्षस्वभारत॥यंहिन
व्यथयंत्येतेपुरुषंपुरुषर्षभ॥समदुः-

गी
२२

दुःखसुखंधीरंसोमृतत्वायकल्प-
ते॥१५॥नासतोविद्यतेभावोनाभावो
विद्यतेसतः॥उभयोरपिदृष्टोंतस्त्व
नयोस्तत्त्वदर्शिभिः॥१६॥अविना-
शितुतद्विद्धियेनसर्वमिदंततं॥

विनाशमव्ययस्यास्यनकश्चित्कर्तुं
मर्हति ॥ १७ ॥ अंतवंतइमेदेहानित्यस्य
स्योक्ताःशरीरिणः ॥ अनाशिनोप्रमे-
यस्यतस्माद्युध्यस्वभारत ॥ १८ ॥ यए-
नंवेत्तिहंतारंयश्चैनंमन्यतेहतं ॥ उभौ

गी
२५

तौनविजानीतोनायंहंतिनहन्यते
नजायतेम्रियतेवाकदाचिन्नायंभू-
त्वाभवितावानभूयः॥अजोनित्यः
शाश्वतोयंपुराणोनहन्यतेहन्यमा
नेशरीरे॥२०॥वेदाविनाशिनंनित्यं

यपनसन्नमणयं ॥ कयंमणुकखःपा
थेकेचानयतिदंतिके ॥२॥ वामांसि
णीणिनियया विसायनवानिगरहा
तिनेपवाणि ॥ नियाप्रावेसणाणि विद
यनीणं अप्पणानिसंयातिनवानिदही ११

नैनंछिंदंतिशस्त्राणिनैनंदहतिपा-
वकः॥नचैनंक्लेदयंत्यापोनशोषय-
तिमारुतः॥२३॥अछेद्योयमदाह्योय-
मक्लेद्योशोष्यएवचः॥नित्यःसर्वग-
तःस्थाणुरचलोयंसनातनः॥२४॥

अव्यक्तोयमचिंत्योयमविकार्योय-
मुच्यते ॥ तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशो-
चितुमर्हसि ॥२५॥ अथ चैनं नित्यजातं
नित्यं वा मन्यसे मृतं ॥ तथापि त्वं म-
हाबाहो नैनं शोचितुमर्हसि ॥२६॥ जा

तस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य
च॥ तस्मादपरिहार्येर्थे न त्वं शोचि-
तुमर्हसि॥२७॥ अव्यक्तादीनि भूता-
नि व्यक्तमध्यानि भारत॥ अव्यक्त-
निधनान्येव तत्र का परिदेवना॥२८॥

त्पश्यति कश्चिदेनं

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेनमाश्च
र्यवद्वदति तथैव चान्यः॥ आश्चर्यव
च्चैनमन्यः शृणोति श्रुत्वाप्येनं वेद
न चैव कश्चित्॥२९॥ देही नित्यमवध्यो
ऽयं देहे सर्वस्य भारत॥ तस्मात्सर्वाणि

गी
१२

भूतानिनत्वंशोचितुमर्हसि॥ स्वधर्म
मपिचावेक्ष्यनविकंपितुमर्हसि॥३
धर्म्याद्धियुद्धाछ्रेयोन्यत्क्षत्रियस्यन
विद्यते॥३१॥ यदृच्छयाचोपपन्नंस्वर्ग
द्वारमपावृतं सुखिनःक्षत्रियाःपार्थ

लभंतेयुद्धमीदृशं॥ अथचेत्वमिमंध
र्म्यंसंग्रामंनकरिष्यसि॥ ततःस्वध
र्मंकीर्त्तिंचहित्वापापमवाप्स्यसि॥३३
अकीर्त्तिंचापिभूतानिकथयिष्यं
तितेव्ययां॥ संभावितस्यचाकीर्त्तिर्म

गी.
२८

रणादतिरिच्यते॥ भयाद्रणादुपरतं
मंस्यंते त्वां महारथाः॥ येषां च त्वं बहु
मतो भूत्वा यास्यसि लाघवं॥ अवाच्य
वादांश्च बहून्वदिष्यंति तवाहिता
:॥ निंदंतस्तव सामर्थ्यं ततो दुःख

तरंनुकिं॥हतोवाप्राप्स्यसिस्वर्गंजि
त्वावाभोक्ष्यसेमहीं॥तस्मादुत्तिष्ठकौं
तेययुद्धायकृतनिश्चयः॥सुखदुःखे
समेकृत्वालाभालाभौजयाजयौ॥त
तोयुद्धाययुज्यस्वनैवंपापमवाप्सं॰

गी
२९

सि ॥ एषांतेभिहितासांख्येबुद्धिर्योगे
त्विमांशृणु ॥ बुद्ध्यायुक्तोययापार्थक
र्मबंधंप्रहास्यसि ॥ नेहाभिक्रमना
शोस्तिप्रत्यवायोनविद्यते ॥ स्वल्पम
प्यस्यधर्मस्यत्रायतेमहतोभयात् ॥

अवसायात्मिकाबुद्धिरेकेहकुरुनं
दन॥ बहुशाखाह्यनंताश्चबुद्धयोव्य
वसायिनां॥ यामिमांपुष्पितांवाचं
प्रवदंत्यविपश्चितः॥ वेदवादरताः
पार्थनान्यदस्तीतिवादिनः॥ का

गी
३०

मात्मनः स्वर्गपरा जन्मकर्मफल-
प्रदां ॥ क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्व
र्यगतिं प्रति ॥ भोगैश्वर्यप्रसक्तानां
तयापहृतचेतसां ॥ व्यवसाया-
त्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥

त्रैगुण्यविषयावेदानिस्त्रैगुण्योभ-
वार्जुन ॥ निर्द्वंद्वोनित्यसत्वस्थोनिर्यो-
गक्षेमआत्मवान् ॥ यावानर्थउदपा-
नेसर्वतःसंप्लुतोदके ॥ तावान्सर्वे-
षुवेदेषुब्राह्मणस्यविजानतः ॥ क

र्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदा
चन ॥ मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सं
गोऽस्त्वकर्मणि ॥ योगस्थः कुरु क
र्माणि संगं त्यक्त्वा धनंजय ॥ सिद्ध्यसि
द्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥

दूरेणह्यवरंकर्मबुद्धियोगाद्धनंजय
बुद्धौशरणमन्विच्छकृपणाःफलहे
तवः॥बुद्धियुक्तोजहातीहउभेसुकृत
दुष्कृते॥तस्माद्योगाययुज्यस्वयोगः
कर्मसुकौशलं॥कर्मजंबुद्धियुक्ताः

गी
१२

हि फलं त्यक्त्वा मनीषिणः। जन्मबंध
विनिर्मुक्ताः पदं गछंत्यनामयं॥ य-
दा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्य-
ति॥ तदा गंतासि निर्वेदं श्रोतव्य-
स्य श्रुतस्य च॥ श्रुतिविप्रतिपन्ना ते-

ॐ

यदा स्थास्यति निश्चला ॥ समाधाव-
चला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ॥ अ
वा उवा ॥ स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समा-
धिस्थस्य केशव ॥ स्थितधीः किं प्रभाषे
त किमासीत व्रजेत किं । श्रीभगवानु-

गी.
२२

वाच॥ प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पा-
र्थ मनोगतान्॥ आत्मन्येवात्मना तुष्टः
स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते॥ दुःखेष्वनुद्विग्न-
मनाः सुखेषु विगतस्पृहः॥ वीतरा-
गभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते॥

यःसर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्यशुभा
शुभं॥नाभिनंदतिनद्वेष्टितस्यप्रज्ञा
प्रतिष्ठिता॥५७॥यदासंहरतेचायंकू
र्मोंगानीवसर्वशः॥इंद्रियाणींद्रि
यार्थेभ्यस्तस्यप्रज्ञाप्रतिष्ठिता॥५८॥

गी
२४

विषयाविनिवर्त्तंतेनिराहारस्यदेहि
नः॥रसवर्ज्जंरसोप्यस्यपरंदृष्ट्वानिव
र्त्तते॥५९॥यततोह्यपिकौंतेयपुरु
षस्यविपश्चितः॥इंद्रियाणिप्रमा
थीनिहरंतिप्रसभंमनः॥६०॥

तानिसर्वाणिसंयम्ययुक्तआसीत-
मत्परः॥ वशेहियस्येंद्रियाणितस्य
प्रज्ञाप्रतिष्ठिता॥६१॥ ध्यायतोविषया
न्पुंसःसंगस्तेषूपजायते॥ संगात्सं-
जायतेकामःकामात्क्रोधोभिजायते- ६२

ते॥ क्रोधाद्भवति संमोहः संमोहात्स्मृ
तिविभ्रमः॥ स्मृतिभ्रंशाद्बुद्धिनाशो बु
द्धिनाशात्प्रणश्यति॥ रागद्वेषवियु-
क्तैस्तु विषयानिंद्रियैश्चरन्॥ आत्म-
वश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति

प्रसादेसर्वदुःखानांहानिरस्योपजा
यते॥प्रसंनचेतसोह्याशुबुद्धिःपर्यव
तिष्टते॥नास्तिबुद्धिरयुक्तस्यनचायु
क्तस्यभावना॥नचाभावयतःशां
तिरशांतस्यकुतःसुखं॥इंद्रियाणां

गी
३९
हिचरतांयन्मनोनुविधीयते॥तदस्य
हरतिप्रज्ञांवायुर्नावमिवांभसि॥त
स्माद्यस्यमहाबाहोनिगृहीतानिस
र्वशः॥इंद्रियाणींद्रियार्थेभ्यस्तस्य
प्रज्ञाप्रतिष्ठिता॥यानिशासर्वभू-

नांतस्यांजागर्ति संयमी ॥ यस्यांजा
ग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः
आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं समुद्रमा
पः प्रविशंति यद्वत् ॥ तद्वत्कामा यं प्र
विशंति सर्वे स शांतिमाप्नोति न का-

मकामी॥ विहायकामान्यःसर्वान्
पुमांश्चरतिनिस्पृहः॥ निर्ममोनिरहं
कारःसशांतिमधिगच्छति॥ एषाब्रा
ह्मीस्थितिःपार्थनैनंप्राप्यविमुह्यति॥
स्थित्वास्यामंतकालेपिब्रह्मनिर्वाणमृ

च्छति ॥ ७२ ॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनि
षत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृ
ष्णार्जुनसंवादे सांख्ययोगोनामद्विती
योध्यायः ॥ २ ॥ अर्जुन उवाच ॥ ज्यायसी
चेत्कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन ॥ त

गी
१९

किंकर्मणिघोरेमांनियोजयसिके
शव॥व्यामिश्रेणेववाक्येनबुद्धिंमो
हयसीवमे॥तदेकंवदनिश्चित्यये
नश्रेयोहमाप्नुयां॥श्रीभगवानुवाच॥
लोकेस्मिंद्विविधानिष्ठापुराप्रोक्ता

मयानघ ॥ ज्ञानयोगेन सांख्यानां क-
र्मयोगेन योगिनां ॥ न कर्मणामनार-
म्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते ॥ न च संन्यस-
नादेव सिद्धिं समधिगच्छति ॥ न हि क-
श्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्

गी
१९

कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजै
र्गुणैः ॥ कर्मेंद्रियाणि संयम्य य आ
स्ते मनसा स्मरन् ॥ इंद्रियार्थान्विमूढा
त्मा मिथ्याचारः स उच्यते ॥ यस्त्विंद्रिया
णि मनसा नियम्यारभतेर्ज्जुन ॥ ६

कर्मेंद्रियैःकर्मयोगमसक्तःसवि-
शिष्यते॥नियतंकुरुकर्मत्वंकर्मज्या
योह्यकर्मणः॥शरीरयात्रापिचतेन-
प्रसिद्ध्येदकर्मणः॥८॥यज्ञार्थात्क-
र्मणोन्यत्रलोकोयंकर्मबंधनः॥त

गी
३.
मे

तदर्थंकर्मकौंतेयमुक्तसंगःसमा
चर॥९॥सहयज्ञाःप्रजाःसृष्ट्वापुरोवाच
प्रजापतिः।अनेनप्रसविष्यध्वमेष
वोस्त्विष्टकामधुक॥१०॥देवान्भाव
यतानेनतेदेवाभावयंतुवः॥ ॥

परस्परंभावयंतःश्रेयःपरमवाप्स्य
थ॥११॥इष्टान्भोगान्हिवोदेवादास्यंते
यज्ञभाविताः॥तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो
योभुंक्तेस्तेनएवसः॥१२॥यज्ञशिष्टा
शिनःसंतोमुच्यंतेसर्वकिल्बिषैः॥

गी
५

भुंजंते ते त्वघं पापा ये पचंत्यात्मका
रणात् ॥ अन्नाद्भवंति भूतानि पर्जन्या
दन्नसंभवः ॥ यज्ञाद्भवति पर्जन्यो
यज्ञः कर्मसमुद्भवः ॥१४॥ कर्म ब्र
ह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवं ॥

तस्मात्सर्वगतंब्रह्मनित्यंयज्ञेप्रति
ष्ठितं॥एवंप्रवर्तितंचक्रंनानुवर्तय-
तीहयः॥अघायुरिंद्रियारामोमो-
घंपार्थसजीवति॥१६॥यस्त्वात्मर
तिरेवस्यादात्मतृप्तश्चमानवः॥आ

गी ४२

त्मन्येववसंतुष्टस्तस्यकार्यंनविद्य
ते॥१७॥नैवतस्यकृतेनार्थोनाकृते-
नेहकश्चन॥नचास्यसर्वभूतेषुक
श्चिदर्थव्यपाश्रयः॥१८॥तस्माद-
सक्तःसततंकार्यंकर्मसमाचर

असक्तोह्याचरन्कर्मपरमाप्नोतिपू
रुषः ॥९॥ कर्मणैवहिसंसिद्धिमा
स्थिताजनकादयः ॥ लोकसंग्रहमे
वापिसंपश्यन्कर्तुमर्हसि ॥०॥ यद्यदा
चरतिश्रेष्ठस्तत्तदेवेतरोजनः ॥ सयत्

गी
५१

त्प्रमाणंकुरुतेलोकस्तदनुवर्त्तते॥
नमेपार्थास्तिकर्त्तव्यंत्रिषुलोकेषु
किंचन॥नानवाप्तमवाप्तव्यंवर्त्तए
वचकर्मणि॥यदिह्यहंनवर्त्तेयंजातु
कर्मण्यतंद्रितः॥ममवर्त्मानुवर्त्तते

मनुष्याःपार्थसर्वशः॥उत्सीदेयुरिमे
लोकानकुर्यांकर्मचेदहं॥संकरस्य
चकर्तास्यामुपहन्यामिमाःप्रजाः॥
सक्ताःकर्मण्यविद्वांसोयथाकुर्वंति
भारत॥कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकी

र्षुर्लोकसंग्रहं॥ नबुद्धिभेदंजनयेदज्ञ-
नांकर्मसंगिनां॥ जोषयेत्सर्वक-
र्माणिविद्वान्युक्तःसमाचरन्॥ प्रकृ-
तेःक्रियमाणानिगुणैःकर्माणिसर्व-
शः॥ अहंकारविमूढात्माकर्ताहमि

तिमन्यते ॥ तत्ववितु महाबाहो गुण
कर्मविभागयोः ॥ गुणागुणेषुवर्तं-
तइतिमत्वानसज्जते ॥ प्रकृतेर्गुणसं
मूढाःसज्जंतेगुणकर्मसु ॥ तानकृ-
त्स्नविदोमंदान्कृत्स्नविन्नविचालये

गी
४२

नु॥मयिसर्वाणिकर्माणिसंन्यस्या
ध्यात्मचेतसा॥निराशीर्निर्ममोभू
त्वायुध्यस्वविगतज्वरः॥३०॥येमेमत
मिदंनित्यमनुतिष्ठंतिमानवाः॥श्र
द्धावंतोनसूयंतोमुच्यंतेतेपिकर्म

भिः॥ ये त्वेतदभ्यसूयंतो नानुतिष्ठं-
ति मे मतं॥ सर्वज्ञानविमूढांस्तान्वि-
द्धि नष्टानचेतसः॥ सदृशं चेष्टते स्व-
स्याः प्रकृतेर्ज्ञानवानपि॥ प्रकृतिं या-
न्ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति॥

इंद्रियस्येंद्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थि
तौ ॥ तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परि
पंथिनौ ॥ ३४ ॥ श्रेयान्स्वधर्मो विगु
णः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ॥ स्वधर्मे
निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥ ३५ ॥

अर्जुनुवाच ॥ अथ केन प्रयुक्तोयं पा-
पं चरति पूरुषः ॥ अनिच्छन्नपि वार्ष्णे-
य बलादिव नियोजितः ॥ श्रीभगवा-
नुवाच ॥ काम एष क्रोध एष रजोगु-
ण समुद्भवः ॥ महाशनो महापाप्मा

गी ५०

विद्ध्येनमिह वैरिणं॥ धूमेनाव्रियते व-
ह्निर्यथादर्शो मलेन च॥ यथोल्बेनावृ-
तो गर्भस्तथा तेनेदमावृतं॥ आवृतं-
ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा॥
कामरूपेण कौंतेय दुःपूरेणान-

नलेनच ॥ इंद्रियाणिमनोबुद्धिरस्या
धिष्टानमुच्यते ॥ एतैर्विमोहयत्येष
ज्ञानमावृत्यदेहिनं ॥ तस्मात्वमिंद्रि
याण्यादौनियम्यभरतर्षभ ॥ पाप्मा
नंप्रजहिह्येनंज्ञानविज्ञाननाशनं ॥

इंद्रियाणिपराण्याहुरिंद्रियेभ्यःपरं
मनः॥मनसस्तुपराबुद्धिर्योबुद्धेःप
रतस्तुसः॥४२॥एवंबुद्धेःपरंबुद्ध्वासं
स्तभ्यात्मानमात्मना॥जहिशत्रुं
महाबाहोकामरूपंदुरासदं॥४३॥

इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुन
संवादेकर्मयोगोनामतृतीयोध्या
यः॥३॥श्रीभगवानुवाच॥इमंविव
स्वतेयोगंप्रोक्तवानहमव्ययं॥वि

गी ४९

वस्वान्मनवेप्राहमनुरिक्ष्वाकवेब्र-
वीत्‌॥१॥ एवंपरंपराप्राप्तमिमंराज
र्षयोविदुः॥ सकालेनेहमहतायो
गोनष्टःपरंतप॥ २॥ सएवायं
मयातेद्ययोगःप्रोक्तःपुरातनः॥

उ

३ भक्तोसिमेसखाचेतिरहस्यंह्येतदुं
त्तमं॥ अर्जुन उवाच॥ अपरंभवतोजन्म
परंजन्मविवस्वतः॥ कथमेतद्विजा
नीयांत्वमादौप्रोक्तवानिति॥ श्रीभ
गवानुवाच॥ बहून्यमेव्यतीतानिज

गी. ५.

जन्मानि तव चार्जुन ॥ तान्यहं वेद स-
र्वाणि न त्वं वेत्थ परंतप ॥ अजोपि सन्न
व्ययात्मा भूतानामीश्वरोपि सन् ॥ प्र
कृतिं स्वामधिष्ठाय संभवाम्यात्ममा
यया ॥ यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भ-

वति भारत ॥ अभ्युत्थानमधर्मस्य त
दात्मानं सृजाम्यहं ॥ परित्राणाय सा
धूनां विनाशाय च दुष्कृतां ॥ धर्मसंस्था
पनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥ जन्म
कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ॥

त्यक्त्वादेहंपुनर्जन्मनैतिमामेतिसो
र्जुन॥ वीतरागभयक्रोधामन्मया॰
मामुपाश्रिताः॥ बहवोज्ञानतपसा
पूतामद्भावमागताः॥ येयथामां
प्रपद्यंतेतांस्तथैवभजाम्यहम्॥

ममवर्मोनुवर्तंतेमनुष्याःपार्थस-
र्वशः।कांक्षंतःकर्मणांसिद्धिंयजं-
तइहदेवता॥क्षिप्रंहिमानुषेलोके-
सिद्धिर्भवतिकर्मजा॥चातुर्वर्ण्यं-
मयासृष्टंगुणाकर्मविभागशः॥त

गी
५५

स्यकर्तारमपिमांविद्ध्यकर्तारम-
व्ययं॥नमांकर्माणिलिंपंतिनमेक
र्मफलेस्पृहा॥इतिमांयोभिजाना
तिकर्मभिर्नसबध्यते॥१४॥एवंज्ञा-
त्वाकृतंकर्मपूर्वैरपिमुमुक्षुभिः॥

ऊतकंसेवंतनमालेवंएवंपर्वंतरेकं
ते॥४॥किमकंकिमकंसेनिकं
वयेयत्रमेहिताः॥तेनेकंमेउवसा
मियताबामोस्सेमुमात॥११॥कर्म
गोतामिबाहवंबोहव्यंबविकर्मणाः

अकर्मणश्चबोद्धव्यंगहनाकर्मणो
गतिः॥१७॥कर्मण्यकर्मयःपश्येद
कर्मणिचकर्मयः॥सबुद्धिमान्मनु
ष्येषुसयुक्तःकृत्स्नकर्मकृत्॥यस्यस
र्वेसमारंभाःकामसंकल्पवर्जिताः॥

ज्ञानाग्निदग्धकर्माणंतमाहुःपंडितं
बुधाः॥त्यक्त्वाकर्मफलासंगंनित्यतृ
प्तोनिराश्रयः॥कर्मण्यभिप्रवृत्तोपि
नैवकिंचित्करोतिसः॥२०॥निराशी
र्यतचित्तात्मात्यक्तसर्वपरिग्रहः।शा

गी
१४

रीरं केवलं कर्म कुर्वंनाप्नोति किल्बि
षं ॥२०॥ यदृच्छालाभसंतुष्टो द्वंद्वातीतो
विमत्सरः ॥ समः सिद्धावसिद्धौ च कृ
त्वापि न निबध्यते ॥ २१॥ गतसंग्
स्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ॥

यज्ञायाचरतःकर्मसमग्रंप्रविलीय
ते॥२३॥ब्रह्मार्पणंब्रह्महविर्ब्रह्माग्नौ
ब्रह्मणाहुतं॥ब्रह्मैवतेनगंतव्यंब्रह्म
कर्मसमाधिना॥२४॥दैवमेवापरेय
ज्ञंयोगिनःपर्युपासते॥ब्रह्माग्नावप

रैयत्नं यत्नैर्नैवोपलक्ष्यत इति॥ श्रोत्रादीं-
नींद्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुह्वति
शब्दादीन्विषयानन्य इंद्रियाग्निषु जु-
ह्वति॥ सर्वाणींद्रियकर्माणि प्राणा-
कर्माणि चापरे॥ आत्मसंयमयोगा-

मेज्जकुलिताणदीविने ॥ दक्खयताण
पोयताणयोगायताणत्थापये ॥ ताण्णा
यताणयताखवयणयः सखिताणवणाः
यपाणेत्तकुलिशाणाशाणोपाणेणया·
पये ॥ शाणाणपाणयाणीकडाशाणाणया·

गी
५८

मपरायणाः॥ अपरेनियताहाराः प्रा॰
णांप्राणेषुजुह्वति॥ सर्वेप्येतेयज्ञवि
दोयज्ञक्षपितकल्मषाः॥३०॥ यज्ञशि
ष्टामृतभुजोयांतिब्रह्मसनातनं॥ ना
यंलोकोस्त्ययज्ञस्य कुतोन्यःकुरुस॰

नमः॥ एवंबहुविधायज्ञाविततात्रल
णोमुखे॥ कर्मजान्विद्धितान्सर्वाने·
वंज्ञात्वाविमोक्षसे॥ श्रेयांद्रव्यमयाद्य
ज्ञाज्ज्ञानयज्ञःपरंतप॥ सर्वंकर्माखि·
लंपार्थेज्ञानेपरिसमाप्यते॥ ३३॥ तद्वि·

गी
५०

द्धिप्रणिपातेनपरिप्रश्नेनसेवया ॥ उ
पदेक्ष्यंतितेज्ञानंज्ञानिनस्तत्वदर्शि
नः ॥ ३४ ॥ यज्ज्ञात्वानपुनर्मोहमेवं
यास्यसिपांडवः ॥ येनभूतान्यशे
षेणाद्रक्ष्यस्यात्मन्यथोमयि ॥ ३५ ॥

अपिचेदसिपापेभ्यःसर्वेभ्यःपाप
कृत्तमः॥सर्वंज्ञानप्लवेनैववृजिनंसं
तरिष्यसि॥३८॥यथैधांसिसमिद्धोऽ
ग्निर्भस्मसात्कुरुतेर्जुन॥ज्ञानाग्निः
सर्वकर्माणिभस्मसात्कुरुतेतथा॥३

गी
५९

नहिज्ञानेनसदृशंपवित्रमिहविद्य
ते॥तत्स्वयंयोगसंसिद्धःकालेना-
त्मनिविंदति॥३८॥श्रद्धावांलभतेज्ञा
नंतत्परःसंयतेंद्रियः॥ज्ञानंलब्ध्वा-
परांशांतिमचिरेणाधिगच्छति॥३९॥

अज्ञश्चाश्रद्दधानश्च संशयात्मा वि-
नश्यति ॥ नायं लोकोस्ति न परो न सु-
खं संशयात्मनः ॥ योगसंन्यस्तकर्मा-
णं ज्ञानसंछिंनसंशयः ॥ आत्मवंतं
न कर्माणि निबध्नंति धनंजयः ॥ त-

गी.
५२

स्माज्ञानसंभूतंहृत्स्थंज्ञानासिना
त्मनः॥छित्वैनंसंशयंयोगमाति
ष्ठोत्तिष्ठभारत॥४२॥इतिश्रीभगव
द्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोग
शास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेच

कर्मसंन्यासयोगोनामचतुर्थोध्या
यः ॥४॥ अर्जुनउवाच ॥ संन्यासंकर्मणां
कृष्णपुनर्योगंचशंससि ॥ यच्छ्रेयए
तयोरेकंतन्मेब्रूहिसुनिश्चितं ॥ ॥ श्री
भगवानुवाच ॥ संन्यासःकर्मयोगाश

गी
५०

श्च निःश्रेयसकरावुभौ ॥ तयोस्तु कर्म
संन्यासात्कर्मयोगो विशिष्यते ॥ २ ॥ ज्ञे
यः स नित्यसंन्यासी यो न द्वेष्टि न कांक्ष
ति ॥ निर्द्वंद्वो हि महाबाहो सुखं बंधा
त्प्रमुच्यते ॥ ३ ॥ सांख्ययोगौ पृथग्बालाः

प्रवदंतिनपंडिताः॥एकमप्यास्थि
तःसम्यगुभयोर्विंदतेफलं॥४॥य
त्सांख्यैःप्राप्यतेस्थानंतद्योगैरपिगम्
यते॥एकंसांख्यंचयोगंचयःपश्य
तिसपश्यति॥५॥संन्यासस्तुमहाबाहो

गी
२८

डुःखमाप्नुमयोगतः ॥ योगयुक्तो मु-
निर्ब्रह्म नचिरेणाधिगच्छति ॥ ६ ॥ योग
युक्तो विशुद्धात्मा विजितात्मा जितेन्द्रि-
यः ॥ सर्वभूतात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि-
न लिप्यते ॥ ७ ॥ नैव किंचित्करोमीति-

छक्कोसमेयतत्तवविन॥ पछपनस्पाग

स्सघातनिखबम्भनाछल्लवपनछम

न॥ पुलपविसनत्यहत्वमिषवि-

मिछत्रपि॥ इंद्रियाणींइंद्रियार्थेछव-

नेनरतितियारयन॥ खलगापायायक

गी
६१

णिसंगंत्यक्त्वाकरोतियः॥लिप्य-
तेनसपापेनपद्मपत्रमिवांभसा।का-
येनमनसाबुद्ध्याकेवलैरिंद्रियैरपि-
॥१०॥योगिनःकर्मकुर्वंतिसंगंत्य-
क्त्वात्मशुद्धये॥११॥युक्तःकर्मफ

फलंत्यक्त्वाशांतिमाप्नोतिनैष्ठिकीं
अयुक्तःकामकारेणफलेसक्तो
निबध्यते॥१२॥सर्वकर्माणिमनसा
संन्यस्यास्तेसुखंवशी॥नवद्वारेपु
रेदेहीनैवकुर्वन्नकारयन्॥१३॥नक

र्त्वंनकर्म्माणिलोकस्यसृजतिप्र-
भुः॥नकर्म्मफलसंयोगंस्वभावस्
स्तुप्रवर्त्तते॥१४॥नादत्तेकस्यचित्पा
पंनचैवसुकृतंविभुः॥अज्ञानेना-
वृतंज्ञानंतेनमुह्यंतिजंतवः॥१५॥

ज्ञानेन तु तदज्ञानं येषां नाशितमा-
त्मनः ॥ तेषामादित्यवज्ज्ञानं प्रकाश-
यति तत्परं ॥१६॥ तद्बुद्धयस्तदात्मान-
स्तन्निष्ठास्तत्परायणाः ॥ गच्छंत्यपु-
नरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः ॥१७॥

गी
२४

विद्याविनयसंपन्नेब्राह्मणेगविह-
स्तिनि ॥ शुनिचैवश्वपाकेचपंडिता
ःसमदर्शिनः ॥ १८ ॥ इहैवतैर्जितःस-
र्गोयेषांसाम्येस्थितंमनः ॥ निर्दोषं-
हिसमंब्रह्मतस्माद्ब्रह्मणितेस्थिताः ॥ १९

नक्खत्तेसियंचाम्मेनोहिंजेत्ताप्पर
चारए ॥ सियखुहिंसमेठोवत्तवि-
ज्ञालणा सियत: ॥२०॥ बालस्सपेछस-
कामाविंदम्मामनियत्तए ॥ सव्वं-
लयोगाएकामामसाविमतयमक्कने ॥

गी
८५

येहिसंस्पर्शजाभोगादुःखयोनयए
वते॥ आद्यंतवंतःकौंतेयनतेषुरम
तेबुधः॥२२॥ शक्नोतीहैवयःसोढुंप्रा
क्शरीरविमोक्षणात्॥ कामक्रोधो
द्भवंवेगंसयुक्तःससुखीनरः॥ २३॥

योंतःसुखोंतरारामस्तथांतर्ज्योतिरे
वयः॥सयोगीब्रह्मनिर्वाणंब्रह्मभूतो
धिगच्छति॥२४॥लभंतेब्रह्मनिर्वाणम
ऋषयःक्षीणकल्मषाः॥छिन्नद्वैधायत
तात्मानःसर्वभूतहितेरताः॥२५॥का·

मक्रोधवियुक्तानां यतीनां यतचेत-
सां ॥ अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्त्तते वि-
दितात्मनां ॥ २८ ॥ स्पर्शान्कृत्वा बहिर्बा-
ह्यांश्चक्षुश्चैवांतरे भ्रुवोः ॥ प्राणापा-
नौ समौ कृत्वा नासाभ्यंतरचारिणौ ॥ २

यतेंद्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्षपराय-
णः ॥ विगतेछाभयक्रोधोयःसदा-
मुक्तएवसः ॥ २८ ॥ भोक्तारंयज्ञतपसां
सर्वलोकमहेश्वरं ॥ सुहृदंसर्वभूता
नांज्ञात्वामांशांतिमृछति ॥ २९ ॥ इति-

गी
९८

श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मवि
द्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवा-
देसंन्यासयोगोनामपंचमोध्याय
ः॥५॥ श्रीभगवानुवाच॥ अनाश्रितः
कर्मफलंकार्यंकर्मकरोतियः

स संन्यासी च योगी च न निरग्निर्न चा
क्रियः ॥१॥ यं संन्यासमिति प्राहुर्योगं
तं विद्धि पांडवः ॥ न ह्यसंन्यस्तसंक
ल्पो योगी भवति कश्चन ॥२॥ आरुरु
क्षोर्मुनेर्योगं कर्म कारणमुच्यते ॥

गी
९८

योगारूढस्य तस्यैव शमः कारणमु
च्यते ॥ यदा हि नेन्द्रियार्थेषु न कर्मस्व-
नुषज्जते ॥ सर्वसंकल्पसंन्यासी
योगारूढस्तदोच्यते ॥४॥ उद्धरेदा-
त्मनात्मानं नात्मानमवसादयेत् ॥

दात्मैवह्यात्मनोबंधुरात्मैवरिपुरा-
त्मनः॥५॥बंधुरात्मात्मनस्तस्ययेना-
त्मैवात्मनाजितः॥अनात्मनस्तुशत्रु
त्वेवर्त्तेतात्मैवशत्रुवत्॥६॥जितात्मन
प्रशांतस्यपरमात्मासमाहितः॥शी

गी
९९

तोष्णसुखदुःखेषु तथा मानापमा
नयोः ॥ ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थ
स्थो विजितेंद्रियः ॥ युक्त इत्युच्यते यो-
गी समलोष्टाश्मकांचनः ॥ ८ ॥ सुहृन्
मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबंधुषु ॥

साधुष्वपिचपापेषुसमबुद्धिर्विशि-
ष्यते॥योगीयुंजीतसततमात्मानंरह-
सिस्थितः॥एकाकीयतचित्तात्मानि-
राशीरपरिग्रहः॥शुचौदेशेप्रतिष्ठाप्य
स्थिरमासनमात्मनः॥नात्युछ्रितंनाति

गी
८

नीचंचैलाजिनकुशोत्तरं॥११॥तत्रैका-
ग्रंमनःकृत्वायतचित्तेंद्रियक्रियः॥
उपविश्यासनेयुंज्याद्योगमात्मवि-
शुद्धये॥समंकायशिरोग्रीवंधारयं-
नचलंस्थिरः॥संप्रेक्ष्यनासिकाग्रंस्वं-

दिशश्चानवलोकयन् ॥१३॥ प्रशान्तात्मा
विगतभीर्ब्रह्मचारिव्रते स्थितः ॥ मनः
संयम्य मच्चित्तो युक्त आसीत मत्परः ॥ १४
युंजन्नेवं सदात्मानं योगी नियतमा-
नसः ॥ शांतिं निर्वाणपरमां मत्संस्था

गी
७१

मधिगछति ॥ नात्यश्नतस्तुयोगोस्ति
नचैकांतमनश्नतः ॥ नचातिस्वप्नशी
लस्यजाग्रतोनैवचार्जुन ॥ १६ ॥ युक्ताहा
रविहारस्ययुक्तचेष्टस्यकर्मसु ॥ यु·
क्तस्वप्नावबोधस्ययोगोभवतिदुः ॥

खहा॥१७॥यदाविनियतंचित्तमात्मन्ये
वावतिष्टते॥निस्पृहःसर्वकामेभ्यो·
युक्तइत्युच्यतेतदा॥१८॥यथादीपोनि
वातस्थोनेंगतेसोपमास्मृता॥योगि
नोयतचित्तस्ययुंजतोयोगमात्मनः॥१९

यत्रोपरमतेचित्तंनिरुद्धंयोगसेवया
यत्रचैवात्मनात्मानंपश्यन्नात्मनि-
तुष्यति ॥२०॥ सुखमात्यंतिकंयत्त
द्बुद्धिग्राह्यमतींद्रियं॥ वेत्तियत्रन
चैवायंस्थितश्चलतितत्वतः॥२१॥

यंलब्ध्वाचापरंलाभंमन्यतेनाधिकंत
तः॥यस्मिंस्थितोनदुःखेनगुरुणापि
विचाल्यते॥२२॥तंविद्याद्दुःखसंयोग·
वियोगंयोगसंज्ञितं॥सनिश्चयेनयो
क्तव्योयोगोनिर्विण्णचेतसा॥२३॥संक

गी
७२

ल्पप्रभवान्कामांस्त्यक्त्वासर्वानशे-
षतः॥मनसैवेंद्रियग्रामंविनियम्य
समंततः॥२४॥शनैःशनैरुपरमे-
द्बुद्ध्याधृतिगृहीतया॥आत्मसंस्थं
मनःकृत्वानकिंचिदपिचिंतयेत्॥२५

यतोयतोनिश्चरतिमनश्चंचलमस्थि
रं॥ततस्ततोनियम्यैतदात्मन्येववशं
नयेत्॥२६॥प्रशांतमनसंह्येनंयोग
िनंसुखमुत्तमं॥उपैतिशांतरजसं
ब्रह्मभूतमकल्मषं॥२७॥युंजन्नेवंसदा

गी
७४

त्मानं योगी विगतकल्मषः ॥ सुखेन
ब्रह्मसंस्पर्शमत्यंतं सुखमश्नुते ॥२८
सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चा
त्मनि ॥ ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र स
मदर्शनः ॥२९॥ यो मां पश्यति सर्वत्र स

सर्वं च मयि पश्यति ॥ तस्याहं न प्रण
श्यामि स च मे न प्रणश्यति ॥३०॥ सर्व
भूतस्थितं यो मां भजत्येकत्वमास्थितः
सर्वथा वर्तमानोपि स योगी मयि व-
र्त्तते ॥३१॥ आत्मौपम्येन सर्वत्र समं पश्य-

गी
७८

श्यतियोऽर्जुन॥ सुखंवायदिवादुःखंस
योगीपरमोमतः॥३२॥ अर्जुनउवाच॥ यो
यंयोगस्त्वयाप्रोक्तः साम्येनमधुसूद
नः॥ एतस्याहंनपश्यामिचंचलत्वा
त्स्थितिंस्थिरां॥ चंचलंहिमनःकृष्णप्र

माथिबलवदृढं॥ तस्याहंनिग्रहंमन्ये
वायोरिवसुदुष्करं॥३४॥ श्रीभगवानु
वाच॥ असंशयंमहाबाहोमनोदुर्नि
ग्रहंचलं॥ अभ्यासेनतुकौंतेयवैरा
ग्येणचगृह्यते॥ असंयतात्मनायोगो

गी
१९

ऽःप्रापइतिमेमतिः ॥ वश्यात्मनातुय
तताशक्योवाप्तुमुपायतः ॥ अर्जुनउवा
च। अयतिश्रद्धयोपेतोयोगाच्चलि
तमानसः ॥ अप्राप्ययोगसंसिद्धिं
कांगतिंकृष्णगच्छति। कच्चिन्नोभय

विभ्रष्टश्छिंनाभ्रमिवनश्यति॥अप्रति
ष्ठोमहाबाहोविमूढोब्रह्मणःपथि॥ १९
एतंमेसंशयंकृष्णछेत्तुमर्हस्यशेष-
तः॥त्वदन्यःसंशयस्यास्यछेत्तानह्यु
पपद्यते॥३९॥श्रीभगवानुवाच॥पा-

मी
११

थैनैवेद्दनामलब्धविनाशालस्यविघ-
नै॥ नोहेकल्याणककामिङ्वांतिं-
तानतयोऊति॥ ५॥ श्राध्यपुण्यकृतोर-
लोकान्तिकात्राप्तश्लोसमाः॥ सुर्वानो
श्रीमतोयादेयोगाभिश्लोभिजायते॥

अथवायोगिनामेवकुलेभवतिधी
मतां॥एतद्धिदुर्लभतरंलोकेजन्मय
दीदृशं॥४२॥तत्रतंबुद्धिसंयोगंलभ
तेपौर्वदेहिकं॥यततेचततोभूयःसं
सिद्धौकुरुनंदनः॥४३॥पूर्वाभ्यासेन

गी.
१८

तेनैवह्रियतेह्यवशोपिसः॥जिज्ञासुर
पियोगस्यशब्दब्रह्मातिवर्तते॥प्रय
त्नाद्यतमानस्तुयोगीसंशुद्धकिल्बि
षः॥अनेकजन्मसंसिद्धस्ततोयाति
परांगतिं॥४५॥तपस्विभ्योधिकोयोगी

ज्ञानीभ्योपिमतोधिकः॥कर्मिभ्यश्चा
धिकोयोगीतस्माद्योगीभवार्जुन।यो
गिनामपिसर्वेषांमद्गतेनांतरात्मना
श्रद्धावान्भजतेयोमांसमेयुक्ततमो
मतः॥४७॥इतिश्रीभगवद्गीतासूप

गी
८१

निषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्री
कृष्णार्जुनसंवादेआत्मसंयमयोगोना
मषष्ठोध्यायः।६।श्रीभगवानुवाच।मय्या
सक्तमनाःपार्थयोगंयुंजन्मदाश्रयः॥
असंशयंसमग्रंमांयथाज्ञास्यसि

नक्षत्रा ॥ तातेनेदं सवितानमितदेवर
सायमपोषत: ॥ यत्तात्वातेनेदमपेयोन्य
त्तातनयमनवमिषिक्ते ॥ १ ॥ मनुष्याणां
सदसेभुकाम्बियनतीसिद्धेय ॥ यन
नामपिसिद्धानोकांक्षिणौवेतिनतन ११

गी
९०

भूमिरापोनलोवायुःखंमनोबुद्धिरे
वच॥ अहंकारइतीयंमेभिन्नाप्रकृ
तिरष्टधा॥४॥ अपरेयमितस्त्वन्यां
प्रकृतिंविद्धिमेपरां॥जीवभूतां
महाबाहोययेदंधार्यतेजगत्॥५॥

पतयोनीतिभूतानिसर्वाणिसुपथा
र्थ ॥ अर्हंक्रन्त्वस्मजवातःशुभवःपुः
लयत्वया ॥८॥ मनःपवनंनाथकि
विटास्तियनेनयः ॥ मयिसर्वेभिदंषो
नत्वेमणिगणगणइव ॥९॥ रसोदमपः

गी
८

कौंतेयप्रभास्मिशशिसूर्ययोः॥प्रण-
वःसर्ववेदेषुशब्दःखेपौरुषंनृषु॥८॥
पुण्योगंधःपृथिव्यांचतेजश्चास्मिविभा
वसौ॥जीवनंसर्वभूतेषुतपश्चा-
स्मितपस्विषु॥बीजंमांसर्वभूतानां-

विद्धि पार्थ सनातनं ॥ बुद्धिर्बुद्धिमता-
मस्मि तेजस्तेजस्विनामहं ॥ १० ॥ बलं ब-
लवतां चाहं कामरागविवर्जितं ॥ ध-
र्माविरुद्धो भूतेषु कामोस्मि भरतर्ष-
भ ॥ ये चैव सात्विका भावा राजसास्ता-

गी मसाश्चये॥ मत्तएवेतितांविद्धिनत्वहं-
९२ नेषुतेमयि॥ त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभि
सर्वमिदंजगत्॥ मोहितंनाभिजाना-
तिमामेभ्यःपरमव्ययं ॥१३॥ दैवीह्ये-
षागुणमयीममामायादुरत्यया॥

मामेवयेप्रपद्यंतेमायामेतांतरंति-
ते॥४॥नमांदुष्कृतिनोमूढाःप्रपद्यंते
नराधमाः॥माययापहृतज्ञानाआ-
सुरंभावमाश्रिताः॥५॥चतुर्विधाभ
जंतेमांजनाःसुकृतिनोर्जुनः॥आर्त

गी
८१

र्तोजिज्ञासुरर्थार्थीज्ञानीचभरतर्ष-
भ॥ तेषांज्ञानीनित्ययुक्तएकभक्ति-
र्विशिष्यते॥ प्रियोहिज्ञानिनोत्यर्थ-
महंसचममप्रियः॥१७॥ उदाराः
सर्वएवैतेज्ञानीत्वात्मैवमेमतं॥१

आस्थितःसहियुक्तात्मामामेवानुत्त
मांगतिं॥बहूनांजन्मनामंतेज्ञानवा-
न्मांप्रपद्यते॥वासुदेवःसर्वमितिस-
महात्मासुदुर्लभः॥१९॥कामैस्तैस्तै
र्हृतज्ञानाःप्रपद्यंतेन्यदेवताः॥तंतं

गी
८४

नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया
यो यो यां यां तनुं भक्तः श्रद्धयार्चितुमि
च्छति॥ तस्य तस्याचलां श्रद्धां तामेव
विदधाम्यहं॥२१॥ स तया श्रद्धया यु
क्तस्तस्याराधनमीहते॥ लभते च

ततःकामान्मयैवविहितान्हितान्॥ २२

अंतवत्तुफलंतेषांतद्भवत्यल्पमेधा-

सां॥देवान्देवयजोयांतिमद्भक्तायां-

तिमामपि॥२३॥अव्यक्तंव्यक्तिमापन्नं

मन्यंतेमामबुद्धयः॥परंभावमजा-

गी
८५

नंतो ममाव्ययमनुत्तमं॥२४॥नाहंप्र
काशः सर्वस्य योगमायासमावृतः
मूढोयंनाभिजानातिलोकोमामज
मव्ययं॥वेदाहंसमतीतानिवर्तमा
नानिचार्जुन॥भविष्याणिचभूतानि

मांतुवेदनकश्चन॥२६॥इछाद्वेषसमु

त्थेनद्वंद्वमोहेनभारत॥सर्वभूता

निसंमोहंसर्गेयांतिपरंतप॥२७॥येषां

त्वंतगतंपापंजनानांपुण्यकर्मणां॥

तेद्वंद्वमोहनिर्मुक्ताभजंतेमांदृढव्रताः

गी ८९

जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतं
ति ये ॥ ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मं
कर्म चाखिलं ॥ २९ ॥ साधिभूताधिदै-
वं मां साधियज्ञं च ये विदुः । प्रयाण-
कालेपि च मां ते विदुर्युक्तचेतसः ॥ ३० ॥

इतिश्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्म
विद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादे
ज्ञानविज्ञानयोगोनामसप्तमोध्या-
यः ॥७॥ अर्जुनउवाच ॥ किंतद्ब्रह्मकिमध्या
त्मंकिंकर्मपुरुषोत्तम ॥ अधिभूतंच-

गी
८

किंप्रोक्तमधिदैवं किमुच्यते ॥१॥ अधि
यज्ञः कथं कोत्र देहेस्मिन्मधुसूदन ॥
प्रयाणकाले च कथं ज्ञेयोसि निय
तात्मभिः श्रीभगवानुवाच ॥ अक्षरं
ब्रह्म परमं स्वभावोध्यात्ममुच्यते ॥

भूतभावोद्भवकरोविसर्गःकर्मसं
ज्ञितः॥अधिभूतंक्षरोभावःपुरुष
श्चाधिदैवतं॥अधियज्ञोहमेवात्रदेहेदे
हभृतांवरः॥ ४ ॥अंतकालेचमा
मेवस्मरन्मुक्त्वाकलेवरं॥यःप्रया

अ

गी
९८

तिसमद्भावंयातिनास्त्यत्रसंशा
य: ॥ यंयंवापिस्मरन्भावंत्यजत्यंते
कलेवरं ॥ तंतमेवैतिकौंतेयसदा
तद्भावभावित: ॥८॥ तस्मात्सर्वे
षुकालेषुमामनुस्मरयुध्यच ॥ म

मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मामेवैष्यस्यसं-
शयः ॥७॥ अभ्यासयोगयुक्तेनचेत
सानान्यगामिना ॥ परमंपुरुषंदिव्यं
यातिपार्थानुचिंतयन् ॥८॥ कविंपुरा
णमनुशासितारमणोरणीयांसम-

गी
८२

नुस्मरेद्यः॥सर्वस्यधातारमचिंत्यरू
पमादित्यवर्णंतमसःपरस्तात॥९
प्रयाणकालेमनसाचलेनभक्त्यायु
क्तोयोगबलेनचैव॥भ्रुवोर्मध्येप्राण

मावेश्यसम्यक्सतंपरंपुरुषमुपै-
तिदिव्यं॥१०॥ यदक्षरंवेदविदोवदंति
विशंतियद्यतयोवीतरागाः॥ य
दिच्छंतोब्रह्मचर्यंचरंतितत्तेपदं॥

गी
९.

संग्रहेणप्रवक्षे ॥ ११ ॥ सर्वद्वारा
णिसंयम्य ॥ मनोहृदिनिरु
ध्यच ॥ मूर्ध्न्याधायात्मनःप्रा
ण ॥ मास्थितोयोगधारणां ॥ १२ ॥

ओमित्येकाक्षरंब्रह्मव्याहरन्मामनु·
स्मरन्॥यःप्रयातित्यजंदेहंसयाति·
परमांगतिं॥१३॥अनन्यचेताःसततं
योमांस्मरतिनित्यशः॥तस्याहंसु·
लभःपार्थनित्ययुक्तस्ययोगिनः॥१४

मामुपेत्यपुनर्जन्मदुःखालयमशा
श्वतं॥ नाप्नुवंतिमहात्मानःसंसिद्
धिंपरमांगताः॥१५॥आब्रह्मभुवनाल्
लोकाःपुनरावर्तिनोर्जुन॥मामुपेत्य
तुकौंतेयपुनर्जन्मनविद्यते॥ १६॥

सहस्रयुगपर्यंतमहर्यद्ब्रह्मणोवि-
दुः॥ रात्रिंयुगसहस्रांतांतेहोरात्रवि
दोजनाः॥१७॥ अव्यक्ताद्व्यक्तयःसर्वाः-
प्रभवंत्यहरागमे॥ रात्र्यागमेप्रली-
यंतेतत्रैवाव्यक्तसंज्ञके॥१८॥ भूतग्रा

गी
२२

मःसएवायंभूत्वाभूत्वाप्रलीयते॥रा
त्र्यागमेवशःपार्थप्रभवत्यहरागमे॥
परस्तस्मात्तुभावोन्योव्यक्तोव्यक्तात्
सनातनः॥यःससर्वेषुभूतेषुनश्यत्सु
नविनश्यति॥२०॥अव्यक्तोक्षरइत्युक्त

स्तमाहुः परमां गतिं ॥ यं प्राप्य न नि-
वर्तंते तद्धाम परमं मम ॥ २१ ॥ पुरुषः स
परः पार्थ भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया ॥ य-
स्यांतःस्थानि भूतानि येन सर्वमिदं त-
तं ॥ २२ ॥ यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव

योगिनः॥प्रयातायांतितंकालंवक्ष्या
मिभरतर्षभ॥२३॥अग्निर्ज्योतिरहःशु
क्लःषण्मासाउत्तरायणं॥तत्रप्रया
तागच्छंतिब्रह्मब्रह्मविदोजनाः॥धूमो
रात्रिस्तथाकृष्णःषण्मासादक्षिणायनं

त्रचांद्रमसंज्योतिर्योगीप्राप्यनिव-
र्तते॥ शुक्लकृष्णेगतीह्येतेजगतःशा
श्वतेमते॥ एकयायात्यनावृत्तिमन्य
यावर्ततेपुनः॥ नैतेसृतीपार्थजान
न्योगी॥ मुह्यतिकश्चनः॥ तस्मात्सर्वेषु

कालेषुयोगयुक्तोभवार्ज्जुन ॥२७॥ वेदे
षुयज्ञेषुतपःसुचैवदानेषुयत्पुण्यप्र
फलंप्रदिष्टं ॥ अत्येतितत्सर्व्वमिदं
विदित्वायोगीपरंस्थानमुपैतिचा
द्यं ॥२८॥ इतिश्रीभगवद्गीतासूप

निषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशास्त्रेश्री
कृष्णार्जुनसंवादेमहापुरुषयोगोना
मष्टमोध्यायः ॥८॥ श्रीभगवानुवा
च ॥ इदंतुतेगुह्यतमंप्रवक्ष्याम्यनसू-
यवे ॥ ज्ञानंविज्ञानसहितंयज्ज्ञात्वामो

गी
९८

स्यसेऽशुभात् ॥ १ ॥ राजविद्या राजगुह्यं
पवित्रमिदमुत्तमं ॥ प्रत्यक्षावगमं ध
र्म्यं सुसुखं कर्त्तुमव्ययं ॥ २ ॥ अश्रद्दधा
नाः पुरुषा धर्मस्यास्य परंतप । अप्रा
प्य मां निवर्त्तंते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥ ३

मयाततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्ति-
ना ॥ मत्स्थानि सर्वभूतानि न चाहं ते-
ष्ववस्थितः ॥ ४ ॥ न च मत्स्थानि भूता-
नि पश्य मे योगमैश्वरं ॥ भूतभृन्न च-
भूतस्थो ममात्मा भूतभावनः ॥ ५ ॥

गी
९९

यथाकाशस्थितोनित्यंवायुःसर्वत्र
गोमहान्॥तथासर्वाणिभूतानिम
त्स्थानीत्युपधारय॥सर्वभूतानिकौं
तेयप्रकृतिंयांतिमामिकां॥कल्पक्ष
येपुनस्तानिकल्पादौविसृजाम्यहं॥

प्रकृतिंस्वामवष्टभ्यविसृजामिपुन:
पुनः॥भूतग्राममिमंकृत्स्नमवशंप्र
कृतेर्वशात्॥८॥नचमांतानिकर्मा
णिनिबध्नंतिधनंजय॥उदासीनव
दासीनमसक्तंतेषुकर्मसु॥९॥मत्

याध्यक्षेणप्रकृतिःसूयतेसचराच-
रं॥हेतुनानेनकौंतेयजगद्विपरिव
र्तते॥१०॥अवजानंतिमांमूढा
मानुषींतनुमाश्रितं॥परंभाव-
मजानंतोममभूतमहेश्वरं॥११॥

मोघाशा मोघकर्माणो मोघज्ञाना वि-
चेतसः ॥ राक्षसीमासुरीं चैव प्रकृतिं
मोहिनीं श्रिताः ॥ महात्मानस्तु मां पा-
र्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रिताः ॥ भजंत्यन-
न्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययं ॥ १२ ॥

गी
९८

सततंकीर्तयंतोमांयतंतश्चदृढव्र-
ताः॥ नमस्यंतश्चमांभक्त्यानित्ययु
क्ताउपासते॥१४॥ ज्ञानयज्ञेनचाप्य-
न्येयजंतोमामुपासते॥ एकत्वेन-
पृथक्त्वेनबहुधाविश्वतोमुखं॥१५॥

अहंक्रतुरहंयज्ञः स्वधाहमहमौष
धं ॥ मंत्रोहमहमेवाज्यमहमग्निरहं
हुतं ॥ १६ ॥ पिताहमस्यजगतोमाता
धातापितामहः ॥ वेद्यंपवित्रमोंकार
ऋक्सामयजुरेवच ॥ १७ ॥ गतिर्भर्ता

प्रभुःसाक्षीनिवासःशरणंसुहृत्
प्रभवःप्रलयस्थानंनिधानंबीज-
मव्ययं॥१८॥तपाम्यहमहंवर्षं
निगृह्णाम्युत्सृजामिच॥ अमृतंचै
वमृत्युश्चसदसच्चाहमर्जुन॥१९॥

त्रैविद्यामांसोमपाःपूतपापायज्ञैरि
ष्ट्वास्वर्गतिंप्रार्थयंते॥ तेपुण्यमासा
द्यसुरेंद्रलोकमश्नंतिदिव्यांदिविदे
वभोगान्॥ तेतंभुक्त्वास्वर्गलोकंवि
शालंक्षीणेपुण्येमर्त्यलोकंविशंति

गी
९८

एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना गतागतं का
मकामा लभंते ॥२१॥ अनन्याश्चिंतयं
तो मां ये जनाः पर्युपासते ॥ तेषां नि
त्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहं ॥ २२
ये प्यन्यदेवताभक्ता यजंते श्र

द्धयान्विताः॥ तेपिमामेवकौंतेयय-
जंत्यविधिपूर्वकं॥२३॥ अहंहिसर्वय-
ज्ञानांभोक्ताचप्रभुरेवच॥ नतुमामभि-
भिजानंतितत्वेनातश्च्यवंतिते॥ २४॥
यांतिदेवव्रतांदेवांपितॄन्यांतिपितृव्रत

नौ:

गी ९१ द्र ॥ भूतानि यांति भूतेज्या यांति मद्या-
जिनोपि मां ॥ २५ ॥ पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो
मे भक्त्या प्रयच्छति ॥ तदहं भक्त्युपहृत
मश्नामि प्रयतात्मनः ॥ २६ ॥ यत्करो-
षि यदश्नासि यज्जुहोसि ददासि यत् ॥

यत्तपस्यसिकौंतेयतत्कुरुष्वमदर्प
णं॥२७॥शुभाशुभफलैरेवंमोक्ष्यसे
कर्मबंधनैः॥संन्यासयोगयुक्तात्मा
विमुक्तोमामुपैष्यसि॥२८॥समोहं
सर्वभूतेषुनमेद्वेष्योस्तिनप्रियः॥

गी
१५

येभजंतितुमांभक्त्यामयितेतेषुचा-
प्यहं॥अपिचेत्सुदुराचारोभजतेमाम
नन्यभाक्॥साधुरेवसमंतव्यःस-
म्यग्व्यवसितोहिसः॥३०॥क्षिप्रंभव
तिधर्मात्माशश्वच्छांतिंनिगच्छति॥

कौंतेयप्रतिजानीहिनमेभक्तःप्र
णश्यति॥मांहिपार्थव्यपाश्रित्यये
पिस्युःपापयोनयः॥स्त्रियोवैश्या
स्तथाशूद्रास्तेपियांतिपरांगतिं॥३२
किंपुनर्ब्राह्मणाःपुण्याभक्ताराजर्ष

गी.
१०२

यस्तथा ॥ अनित्यमसुखंलोकमिमं
प्राप्य भजस्व मां ॥३३॥ मन्मना भव म-
द्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ॥ मामेवै
ष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायणः ॥३४
इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्म

विद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसं
वादेराजविद्याराजगुह्ययोगोनामनवमोऽ
ध्यायः ॥९॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भूयए
वमहाबाहोशृणुमेपरमंवचः ॥ य-
त्तेहंप्रीयमाणायवक्ष्यामिहितका

गी.
१०४

म्यया॥ नमेविदुःसुरगणाःप्रभवंनम
हर्षयः॥ अहमादिर्हिदेवानांमहर्षी
णांचसर्वशः॥२॥ योमामजमनादिं
चवेत्तिलोकमहेश्वरं॥ असंमूढः
समर्त्येषुसर्वपापैःप्रमुच्यते॥३॥

बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहः क्षमा सत्यं दमः

शमः ॥ सुखं दुःखं भवो भावो भयं चा

भयमेव च ॥ ४ ॥ अहिंसा समता तुष्टि

स्तपो दानं यशो यशः ॥ भवंति भावा

भूतानां मत्त एव पृथग्विधाः ॥ ५ ॥ स-

गी
१५

हर्षयःसप्तपूर्वेचत्वारोमनवस्तथा
मद्भावामानसाजातायेषांलोकइ
माःप्रजाः ॥६॥ एतांविभूतियोगंच
ममयोवेत्तितत्वतः ॥ सोविकंपे
नयोगेनयुज्यतेनात्रसंशयः ॥७॥

अहंसर्वस्यप्रभवोमतःसर्वंप्रवर्तते
इतिमत्वाभजंतेमांबुधाभावसमं
न्विताः॥८॥मच्चित्तामद्गतप्राणाबोध
यंतःपरस्परं॥कथयंतश्चमांनित्यं
तुष्यंतिचरमंतिच॥९॥तेषांसततयु

गी
१०९
कानां भजतां प्रीतिपूर्वकं ॥ ददामि बु
द्धियोगं तं येन मामुपयांति ते ॥१०॥
तेषामेवानुकंपार्थमहमज्ञानजं
तमः ॥ नाशयाम्यात्मभावस्थो ज्ञा
नदीपेन भास्वता ॥११॥ अर्जुन उवाच ॥

परंब्रह्मपरंधामपवित्रंपरमंभवा
न्॥ पुरुषंशाश्वतंदिव्यमादिदेवम
जंविभुं॥१२॥आहुस्त्वामृषयःसर्वेदे
वर्षिर्नारदस्तथा॥ असितोदेवलो
व्यासःस्वयंचैवब्रवीषिमे॥१३॥सर्व

गी १०

मेतदृतं मन्ये यन्मां वदसि केशव ॥
न हि ते भगवन्व्यक्तिं विदुर्देवा न दा-
नवाः ॥ १४ ॥ स्वयमेवात्मनात्मानं वे
त्थ त्वं पुरुषोत्तम ॥ भूतभावन भूते
श देवदेव जगत्पते ॥ १५ ॥ वक्तुमर्ह-

स्यशेषेणदिव्याह्यात्मविभूतयः॥
याभिर्विभूतिभिर्लोकानिमांस्त्वंव्या-
प्यतिष्ठसि॥१६॥कथंविद्यामहंयो-
गिंस्त्वांसदापरिचिंतयन्॥केषुकेषु
चभावेषुचिंत्योसिभगवन्मया॥वि- गि

गी
१०९

स्तरेणात्मनोयोगंविभूतिंचजना·
र्दन॥ भूयः कथयतृप्तिर्हिशृण्वतो
नास्तिमेमृतं॥ श्रीभगवानुवाच॥ ह
न्ततेकथयिष्यामिदिव्याह्यात्मविभू
तयः॥ प्राधान्यतःकुरुश्रेष्ठनास्त्यंतोवि

त्वरूपमे ॥ ९ ॥ यद्ब्रह्माब्रह्माण्डकेशास
र्वैभक्तनाशायस्थितः ॥ यद्ब्रह्मादैश्वमर
धेवभक्तानामकल्पववः ॥ १० ॥ यादिम
नामहेविस्तमोनिघोरविरेस्तुमान् ॥
मरीविसेकनामस्तिनतत्राणामहे ॥

गी
१०२

शशी ॥ वेदानां सामवेदोस्मि देवाना
मस्मि वासवः ॥ इंद्रियाणां मनश्चास्मि
भूतानामस्मि चेतना ॥ रुद्राणां शंक
रश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसां ॥ वसूनां
पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहं ॥ २३

पुरोधसांच मुख्यंमांविद्धिपार्थबृह
स्पतिं॥ सेनानीनामहंस्कंदःसरसाम
स्मिसागरः॥२४॥ महर्षीणांभृगुरहं
गिरामस्म्येकमक्षरं॥ यज्ञानांजपय
ज्ञोस्मिस्थावराणांहिमालयः॥२५॥

गी
१०

अश्वत्थ सर्ववृक्षाणां देवर्षीणां च ना
रदः ॥ गंधर्वाणां चित्ररथः सिद्धानां क
पिलो मुनिः ॥२६॥ उच्चैश्रवसमश्वानां
विद्धि माममृतोद्भवं ॥ ऐरावतं ग
जेंद्राणां नराणां च नराधिपं ॥२७॥

आयुधानामहं वज्रं धेनूनामस्मि का
मधुक ॥ प्रजनश्चास्मि कंदर्पः सर्पाण
णामस्मि वासुकिः ॥ अनंतश्चास्मि ना
गानां वरुणो यादसामहं ॥ पितृणा-
मर्यमश्चास्मि यमः संयमतामहं ॥ २९

गी.
१११

प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानां कालः कलय
तामहं ॥ मृगाणांच मृगेंद्रोहं वैनते
यश्च पक्षिणां ॥ ३० ॥ पवनः पवतामस्मि
रामः शस्त्रभृतामहं ॥ झषाणांम
करश्चास्मि स्रोतसामस्मि जाह्नवी ॥ ३१

सर्गाणामादिरंतश्चमध्यंचैवाहम
र्जुन॥अध्यात्मविद्याविद्यानांवादः
प्रवदतामहं॥३२॥अक्षराणामकारो
स्मिद्वंद्वःसामासिकस्यच॥अहमे
वाक्षयःकालोधाताहंविश्वतोमुखः

गी
११२

त्युः सर्वहरश्चाहमुद्भवश्च भविष्य
तां ॥ कीर्त्तिः श्रीर्वाक्च नारीणां स्मृति
र्मेधा धृतिः क्षमा ॥ बृहत्साम तथा सा
म्नां गायत्री छंदसामहं ॥ मासानां मा
र्गशीर्षोहमृतूनां कुसुमाकरः ॥३॥ ५

द्यूतंछलयतामस्मितेजस्तेजस्वि-
नामहं॥ जयोस्मिव्यवसायोस्मिसत्वं
सत्ववतामहं॥ वृष्णीनांवासुदेवोस्मि
पांडवानांधनंजयः॥ मुनीनामप्यहं
व्यासःकवीनामुशनाकविः॥३७॥

गी
११२

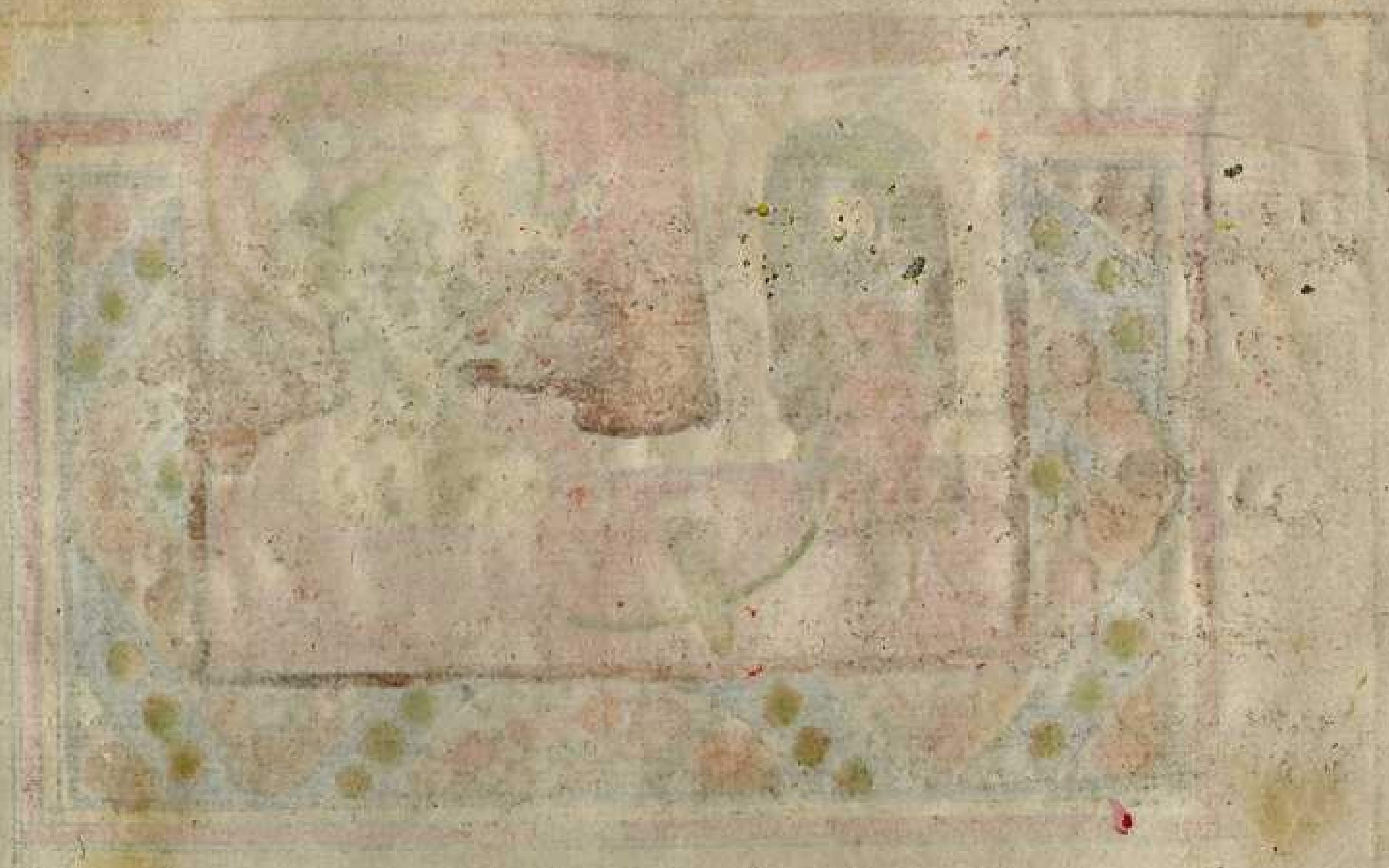
दंडोदमयतामस्मिनीतिरस्मिजि
गीषतां॥मौनंचैवास्मिगुह्यानांज्ञा-
नंज्ञानवतामहं॥यच्चापिसर्वभूता
नांबीजंतदहमर्जुन॥नतदस्तिवि-
नायत्स्यान्मयाभूतंचराचरं॥३९॥

नांतोस्ति मम दिव्यानां विभूतीनां प
रंतप ॥ एषतूद्देशतः प्रोक्तो विभूतेर
विस्तरो मया ॥ ४० ॥ यद्यद्विभूतिमत्स
त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा ॥ तत्तदेवावग
च्छ त्वं मम तेजोंशसंभवं ॥ ४१ ॥ अथव

ते

गी ॥९

थावहुनैतेनकिंज्ञातेनतवार्ज्जु-
न॥विष्टभ्याहमिदंकृत्स्नमेकांशे-
नस्थितोजगत्॥४२॥इतिश्रीभगव
द्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगशा-
स्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेविभूति

योगोनामदशमोध्यायः॥१०॥ अर्जुनउ
वाच॥ मदनुग्रहायपरमंगुह्यमध्या
त्मसंज्ञितं॥ यत्वयोक्तंवचस्तेनमो
होयंविगतोमम॥१॥ भवाप्ययौहि
भूतानांश्रुतौविस्तरशोमया॥ त्वत्तः

गी
११५

कमलपत्रात्त महात्म्यमपिचाव्य
यं॥ एवमेतद्यथात्थत्वमात्मानंपर
मेश्वरं॥ द्रष्टुमिच्छामितेरूपमैश्वरं
पुरुषोत्तम॥३॥ श्रीभगवानुवाच॥
पश्यमेपार्थरूपाणिशतशोथसह

मन्यसेयदितच्छक्यंमयाद्रष्टुमितिप्रभो॥ योगेश्वर
ततोमेत्वंदर्शयात्मानमव्ययं॥

स्रशः॥ नानाविधानि दिव्यानि नाना
वर्णाकृतीनि च॥५॥ पश्यादित्यान्वसू
न्रुद्रानश्विनौ मरुतस्तथा॥ बहून्य
दृष्टपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत॥ ८
इहैकस्थं जगत्कृत्स्नं पश्याद्य सचरा

गी
११८

चरं॥ममदेहेगुडाकेशयच्चान्यद्द्रष्टुमि
च्छसि॥नतुमांशक्यसेद्रष्टुमनेनैव·
स्वचक्षुषा॥दिव्यंददामितेचक्षुःप·
श्यमेयोगमैश्वरं॥ संजउवाच॥ए
वमुक्त्वाततोराजन्महायोगेश्वरो·

हरिः दर्शयामास पार्थाय परमं रू
पमैश्वरं ॥ ९ ॥ अनेकवक्त्रनयनमने
काद्भुतदर्शनं ॥ अनेकदिव्याभरणं
दिव्यानेकोद्यतायुधं ॥ १० ॥ दिव्यमा
ल्यांबरधरं दिव्यगंधानुलेपनं ॥ स

गी
११०

र्वाश्चर्यमयंदेवमनंतंविश्वतोमुखं
॥११॥ दिविसूर्यसहस्रस्यभवेद्युगप-
दुत्थिता॥ यदिभाःसदृशीसास्या-
द्भासस्तस्यमहात्मनः॥१२॥ तत्रैक
स्थंजगत्कृत्स्नंप्रविभक्तमनेकधा॥

अपश्यद्देवदेवस्य शरीरे पांडवस्त
दा ॥१३॥ ततः सविस्मयाविष्टो हृष्ट
रोमा धनंजयः ॥ प्रणम्य शिरसा देवं
कृतांजलिरभाषत ॥ अर्जुन उवाच ॥ प
श्यामि देवांस्तव देव देहे सर्वांस्तथा

गी
॥८

भूतविशेषसंघान्॥ ब्रह्माणमीशंक
मलासनस्थमृषींश्च सर्वानुरगांश्च
दिव्यान्॥ अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रंपश्या
३ मित्वांसर्वतोनंतरूपं॥ नांतंनमध्यंनपु
नस्तवादिंपश्यामिविश्वेश्वरविर

विश्वरूपं ॥ किरीटिनं गदिनं चक्रिणं
च तेजोराशिं सर्वतोदीप्तिमंतं ॥ प-
श्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समंताद्दीप्तान-
लार्कद्युतिमप्रमेयं ॥ त्वमक्षरं परमं
वेदितव्यं त्वमस्य विश्वस्य परं निधानं

गी
११२

त्वमव्ययःशाश्वतधर्मगोप्तासना-
तनस्त्वंपुरुषोमतोमे॥अनादिम-
ध्यान्तमनन्तवीर्यमनन्तबाहुंशशिसू-
र्यनेत्रं॥पश्यामित्वांदीप्तहुताश-
वक्त्रंस्वतेजसाविश्वमिदंतपन्तं॥१९

द्यावापृथिव्योरिदमंतरंहिव्याप्तंत्व-
यैकेनदिशश्चसर्वाः॥दृष्ट्वाद्भुतंरूप
मुग्रंतवेदंलोकत्रयंप्रव्यथितंमहा-
त्मन्॥२०॥अमीहित्वांसुरसंघाविशं
तिकेचिद्भीताःप्रांजलयोगृणंति॥

गी
११ स्वस्तीत्युक्त्वामहर्षिसिद्धसंघास्तुवं-
तित्वांस्तुतिभिःपुष्कलाभिः॥रुद्रा-
दित्यावसवोयेचसाध्याविश्वेश्विनौ
मरुतश्चोष्मपाश्च।गंधर्वयक्षासुर-
सिद्धसंघावीक्षंतेत्वांविस्मिताश्चैवस

वे॥ रूपंमहतेवज्रवक्रतेतुंमहावार
होवज्रबाहुकपाटे॥ वज्रदंष्ट्रेवज्रदंष्ट्र
करालेदृष्टालोकाप्रध्यायितास्त्र
घाटे॥ ११॥ नमःस्पर्शादीसमनेकव·
र्णैध्यामाननंदोसमविषालनेत्रे॥ १२

गी
१२८

ष्टाहित्वांप्रव्यथितांतरात्माधृतिंनविं
दामिशमंचविस्नो॥ दंष्ट्राकराला
निचतेमुखानिदृष्ट्वैवकालानलसं
निभानि दिशोनजानेनलभेचश
र्मप्रसीददेवेशजगन्निवास॥ २५॥

अमीचत्वांधृतराष्ट्रस्यपुत्राःसर्वे
सहैवावनिपालसंघैः॥भीष्मोद्रो
णःसूतपुत्रस्तथासौसहास्मदीयैर
पियोधमुख्यैः॥वक्त्राणितेत्वरमा
णाविशंतिदंष्ट्राकरालानिभयान

गी
१२२

कानि॥ केचिद्विलग्नादशनांतरेषुसं
दृश्यंतेचूर्णितैरुत्तमांगैः॥ यथानदी
नांबहवोंबुवेगासमुद्रमेवाभिमुखा
द्रवंति॥ तथातवामीनरलोकवी-
राविशंतिवक्त्राण्यभिविज्वलंति॥ २८

यथाप्रदीप्तंज्वलनंपतंगाविशंति
नाशायसमृद्धवेगाः॥तथैवनाशा
यविशंतिलोकास्तवापिवक्त्राणि
समृद्धवेगाः॥लेलिह्यसेग्रसमानः
समंताल्लोकान्समग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः

गी
१३२

तेजोभिरापूर्यंजगत्समग्रंभासस्तवो
ग्राःप्रतपंतिविष्णो ॥३०॥ आख्याहिमे
कोभवानुग्ररूपोनमोस्तुतेदेववर-
प्रसीद ॥ विज्ञातुमिच्छामिभवंतमा-
द्यंनहिप्रजानामितवप्रवृत्तिं ॥३१॥

श्रीभगवानुवाच ॥ कालोस्मिलोक
क्षयकृत्प्रवृद्धोलोकान्समाहर्तु
मिहप्रवृत्तः ॥ ऋतेपित्वांनभविष्यं
तिसर्वेयेवस्थिताःप्रत्यनीकेषुयो
धाः ॥ ३२ ॥ तस्मात्वमुत्तिष्ठयशोलभ

गी. १५४

भस्वजित्वाशत्रूंभुंक्ष्वराज्यंसमृद्धं ।
मयैवैतेनिहताःपूर्वमेवनिमित्तमा-
त्रंभवसव्यसाचिन् ॥ द्रोणंचभीष्मं-
चजयद्रथंचकर्णंतथान्यानपियो-
धवीरान् ॥ मयाहतांस्त्वंजहिमाव्यथिष्ठ:

युध्यस्वजेतासिरणेसपत्नान्॥३४
संजयउवाच॥ एतच्छ्रुत्वावचनंकेशव
स्यकृतांजलिर्वेपमानःकिरीटी॥
नमस्कृत्वाभूयएवाहकृष्णंसगद्
दंभीतभीतःप्रणम्य॥अर्जुनउवाच॥

गी स्यानेस्वीकेश्रातवप्रकीर्याजनवाष्ठ
११ स्वश्चमनुरम्यते च॥ रतो सि भीताद
निहिंसाद्वेति सर्वेन न स्यति च सि
ह सेवाः॥२८॥ कस्माच्च तेन न मे रम्यं
दात्मनाबीयस्य ब्रह्मणो प्याटिकं

अनंतदेवेशजगंनिवासत्वमक्षरंस
दसत्तत्परंयत् ॥ ३७ ॥ त्वमादिदेवःपु
रुषःपुराणास्त्वमस्यविश्वस्यपरंनि
धानं ॥ वेत्तासिवेद्यंचपरंचधामत्वया
ततंविश्वमनंतरूपं ॥ ३८ ॥ वायुर्य

गी

१२९

मोग्निर्वरुणःशशांकःप्रजापतिः
स्त्वंप्रपितामहश्च॥नमोनमस्तेस्तु
सहस्रकृत्वःपुनश्चभूयोपिनमो
नमस्ते॥३९॥नमःपुरस्तादथपृष्ठ
तस्तेनमोस्तुतेसर्वतएवसर्व॥न

अनंतवीर्यामितविक्रमस्त्वंसर्वंस
माप्नोषिततोसिसर्वः ॥४०॥ सखेति
मत्वाप्रसभंयदुक्तंहेकृष्णहेयादवहे
सखेति ॥ अजानतामहिमानंतवेदं
मयाप्रमादात्प्रणयेनवापि ॥४१॥

यच्चावहासार्थमसत्कृतोसिविहार
शय्यासनभोजनेषु॥एकोथवाप्य-
च्युततत्समक्षंतत्क्षामयेत्वामहमप्र-
मेयम्॥४२॥पितासिलोकस्यचरा
चरस्यत्वमस्यपूज्यश्चगुरुर्गरीयान्

नत्वत्समोस्त्यभ्यधिकः कुतोन्योलो
कत्रयेप्यप्रतिमप्रभावः॥ तस्मात्प्रण
म्यप्रणिधायकायंप्रसादयेत्वामह
मीशमीड्यं॥ पितेवपुत्रस्यसखेवस
ख्युःप्रियःप्रियायार्हसिदेवसोढुं॥४४॥

गी
१२८

अदृष्टपूर्वंहृषितोस्मिदृष्ट्वाभयेनच
प्रव्यथितंमनोमे ॥ तदेवमेदर्शयदे
वरूपंप्रसीददेवेशजगन्निवा
स ॥४५॥ किरीटिनंगदिनंचक्रह
स्तमिछामित्वांद्रष्टुमहंतथैव ॥

तेनैव रूपेण चतुर्भुजेन सहस्रबाहो-
भव विश्वमूर्ते ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ म-
या प्रसन्नेन तवार्जुनेदं रूपं परं दर्शि-
तमात्मयोगात् ॥ तेजोमयं विश्वमनं-
तमाद्यं यन्मे त्वदन्येन न दृष्टपूर्वं ॥ ४७ ॥

नवेदयज्ञाध्ययनैर्नदानैर्नचक्रिया
भिर्नतपोभिरुग्रैः॥एवंरूपःशा
क्यहंन्नृलोकेद्रष्टुंत्वदन्येनकुरु
प्रवीर॥४८॥मातेव्यथामाचविमूढ
भावोदृष्ट्वारूपंघोरमीदृङ्ममेदम्॥

थेपेन भीःश्रीन मनाप्तुन स्तंनं तदेवमे
रूपमिदेंश्वपश्प सं न प्तुवा व इम्नं
नेवासेदेवस्तयोकास्वकेंत्रपंटशीं
यामासंभृयः याश्चासयामासवं
भीतमेनंस्त्र्वाप्तुनःसाम्यवश्रमेंदार

गी.
११०

त्मा ॥५०॥ अर्जुन उवाच ॥ दृष्ट्वेदं मानुषं रू-
पं तव सौम्यं जनार्द्दनः ॥ इदानीमस्मि
संवृत्तः सचेताः प्रकृतिं गतः ॥५१॥ श्री-
भगवानुवाच ॥ सुदुर्दर्शमिदं रूपं दृष्ट-
वानसि यन्मम देवा अप्यस्य रूपस्य

नित्यंदर्शनकांक्षिणः॥ नाहंवेदैर्न
पसानदानेननचेज्यया॥ शक्यएवं
विधोद्रष्टुंदृष्टवानसिमांयथा॥५३॥
भक्त्यात्वनन्ययाशक्यअहमेवंविधो-
र्जुन॥ ज्ञातुंद्रष्टुंचतत्त्वेनप्रवेष्टुंचपरंत-

गी
११

प॥ मत्कर्मकृन्मत्परमोमद्भक्तःसंग
वर्जितः॥ निर्वैरःसर्वभूतेषुयःसमा
मेतिपांडवः॥५५॥ इतिश्रीभगव
द्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादे

विश्वरूपदर्शनोनामएकादशोध्या
यः ॥ ॥ अर्जुनउवाच एवंसततयुक्ताये
भक्तास्त्वांपर्युपासते। येचाप्यक्षरम
व्यक्तंतेषांकेयोगवित्तमाः ॥ ॥ श्रीभ
गवानुवाच मय्यावेश्यमनोयेमांनि

गी
११२

युक्ताउपासते ॥ श्रद्धयापरयोपे-
तास्तेमेयुक्ततमामताः ॥ येत्वक्षरम-
निर्देश्यमव्यक्तंपर्युपासते ॥ सर्वत्रग-
मचिंत्यंचकूटस्थमचलंध्रुवं ॥ ३ ॥ सं-
नियम्येंद्रियग्रामंसर्वत्रसमबु-

द्धयः॥ तेप्राप्नुवंतिमामेवसर्वभूत·
हितेरताः॥ क्लेशोधिकतरस्तेषाम·
व्यक्तासक्तचेतसां॥ अव्यक्ताहिगति
र्दुःखंदेहवद्भिरवाप्यते॥ ५॥ येतुसर्वा
णिकर्माणिमयिसंन्यस्यमत्पराः॥

गी
१२२

अनन्येनैवयोगेनमांध्यायंतउपास
ते ॥६॥ तेषामहंसमुद्धर्तामृत्युसंसा
रसागरात् ॥ भवामिनचिरात्पार्थ
मय्यावेशितचेतसां ॥७॥ मय्येवम
नआधत्स्वमयिबुद्धिंनिवेशय ॥

निविसिछित्तिमध्येवअत्तजउंधंनसं-
घाय:॥८॥ अथविंडेसमाधानंतघा-
कोषिमयिरियं॥ अप्पामयोयोन-
नतोमासिच्छामुंथनंजय॥१॥ अप्पा-
सेष्णससमयोसिमकसंपरमोसअ॥

गी
१२४

मदर्थमपिकर्माणिकुर्वंसिद्धिमवा
प्स्यसि॥१०॥अथैतदप्यशक्तोसिकर्तुं
मद्योगमाश्रितः॥सर्वकर्मफलत्या
गंततःकुरुयतात्मवान्॥११॥श्रेयोहि
ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानंविशिष्यते॥

ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छां
तिरनंतरं ॥ अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्र
करुण एव च ॥ निर्ममो निरहंकारः
समदुःखसुखःक्षमी ॥१३॥ संतुष्टः स
ततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ॥ म

गी.
१२
२

र्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रि-
यः ॥१४॥ यस्मान्नोद्विजते लोको लो-
कान्नोद्विजते च यः ॥ हर्षामर्षभयो-
द्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः ॥ अनपे-
क्षः शुचिर्दक्ष उदासीनो गतव्यथः

सर्वारंभपरित्यागीयोमद्भक्तःसमे
प्रियः॥१६॥योनहृष्यतिनद्वेष्टिनशो
चतिनकांक्षति॥शुभाशुभपरित्या
गीभक्तिमान्यःसमेप्रियः॥समःश
त्रौचमित्रेचतथामानापमानयोः॥

गी १३९

षीतोस्नसुखदुःखेषु समः संगवि
वर्जितः ॥ तुल्यनिंदास्तुतिर्मौनी संतु
ष्टो येन केनचित् ॥ अनिकेतः स्थिरम
तिर्भक्तिमान्मे प्रियो नरः ॥ १९ ॥ ये तु ध
र्म्यामृतमिदं यथोक्तं पर्युपासते ॥ १

श्रद्दधाना मत्परमा भक्तास्तेतीव मे
प्रियाः॥२०॥ इति श्रीभगवद्गीतासूपनिष
त्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णा-
र्जुनसंवादे भक्तियोगो नाम द्वादशो।
ध्यायः॥१२॥ अर्जुन उवाच॥ प्रकृतिं पुरु-

षंचैवक्षेत्रंक्षेत्रज्ञमेवच ॥ एतद्वेदितु
मिच्छामिज्ञानंज्ञेयंचकेशव ॥ श्रीभ
गवानुवाच ॥ इदंशरीरंकौंतेयक्षेत्र
मित्यभिधीयते ॥ एतद्योवेत्तितं
प्राहुःक्षेत्रज्ञइतितद्विदः ॥ २ ॥

तेउतेंवापिमंविहिसवेंतेउभुमा
रत॥ तेउतेअत्तेयोतीनंयतह्लानंम-
नंमस॥ १ ॥ नतेउंथस्थयाटछ्कयर-
हिकारियतस्थंतृ॥ तवयायतस्व-
भावस्थततत्समासेनसेप्एण॥ ४॥

ऋषिभिर्बहुधागीतंछंदोभिर्विवि
धैःपृथक॥ब्रह्मसूत्रपदैश्चैवहेतुम
द्भिर्विनिश्चितैः॥महाभूतान्यहंक
रोबुद्धिरव्यक्तमेवच॥इंद्रियाणिद
शैकंचपंचचेंद्रियगोचराः॥५॥

र्ह्याहेयः स्वांविडः त्वंसंघातश्चेतना
धृतिः ॥ पतन्त्येते समासेन सविका-
रमुदाहृते ॥१॥ प्रमानित्वमद्दैभिव
मदिंसालोलितराजेवं ॥ प्राचार्यपा-
सन्तं पौर्वस्येयं मात्मविनियद्दे ॥२॥

गी
१२२

इंद्रियार्थेषु वैराग्यमनहंकार एव
च॥ जन्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषा
नुदर्शनं॥ ९॥ असक्तिरनभिष्वंगः
पुत्रदारगृहादिषु॥ नित्यं च सम-
चित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु॥ १०॥

मयिचानन्ययोगेनभक्तिरव्यभिचा
रिणी॥ विविक्तदेशसेवित्वमरति
र्जनसंसदि॥ ॥ अध्यात्मज्ञाननित्य
त्वंतत्वज्ञानार्थदर्शनं॥ एतज्ज्ञानमि
तिप्रोक्तमज्ञानंयदतोन्यथा॥ ११॥ ते

गी
१५

येयत्तत्प्रवक्ष्यामियज्ज्ञात्वामृतमश्नु
ते॥ अनादिमत्परंब्रह्मनसत्तन्नासदु
च्यते॥ १२॥ सर्वतःपाणिपादंतत्स
र्वतोक्षिशिरोमुखं॥ सर्वतःश्रु
तिमल्लोकेसर्वमावृत्यतिष्ठति॥ ४

सर्वेंद्रियगुणाभासं सर्वेंद्रियविवर्
जितं ॥ असक्तं सर्वभृच्चैव निर्गुणं गु
णभोक्तृ च ॥ १४ ॥ बहिरंतश्च भूतानां
मचरं चरमेव च ॥ सूक्ष्मत्वात्तदविज्ञे
यं दूरस्थं चांतिके च तत् ॥ १५ ॥ अवि

गी
।७।

भक्तं च भूतेषु विभक्तमिव च स्थितं
भूतभर्तृ च तज्ज्ञेयं ग्रसिष्णु प्रभवि
ष्णु च ॥ १७ ॥ ज्योतिषामपि तज्ज्योति
स्तमसः परमुच्यते ॥ ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञा
नगम्यं हृदि सर्वस्य धिष्ठितं ॥ १८ ॥

इतिक्षेत्रंतथाज्ञानंज्ञेयंचोक्तंसमास-
तः॥ मद्भक्तएतद्विज्ञायमद्भावायो-
पपद्यते॥१८॥ प्रकृतिंपुरुषंचैववि-
द्ध्यनादीउभावपि॥ विकारांश्चगु-
णांश्चैवविद्धिप्रकृतिसंभवान्॥१९॥

गी
१५२

कार्यकारणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरु-
च्यते॥ पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे
हेतुरुच्यते॥ २०॥ पुरुषः प्रकृतिस्थो
हि भुंक्ते प्रकृतिजान्गुणान्॥ कारणं
गुणसंगोस्य सदसद्योनिजन्मसु॥ २१॥

उपद्रष्टानुमंताचभर्ताभोक्तामहे-
श्वरः॥परमात्मेतिचाप्युक्तोदेहेस्मि
न्पुरुषःपरः॥२३॥यएवंवेत्तिपुरुषं
प्रकृतिंचगुणैःसह॥सर्वथावर्त-
मानोपिनसभूयोभिजायते॥२४॥

गी
१५१

ध्यानेनात्मनिपश्यंतिकेचिदात्मा
नमात्मना॥अन्येसांख्येनयोगेनक
र्मयोगेनचापरे॥२४॥अन्येत्वेवमजा·
नंतःश्रुत्वान्येभ्यउपासते॥तेपिचा
तितरंत्येवमृत्युंश्रुतिपरायणाः॥२५

यावत्संजायते किंचित्सत्वं स्थावरजं
गमं ॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात्तद्विद्धि भर-
तर्षभ ॥ २६ ॥ समं सर्वेषु भूतषु तिष्टंतं
परमेश्वरं ॥ विनश्यत्स्वविनश्यंतं यः
पश्यति स पश्यति ॥ २७ ॥ समं पश्यन्हि

गी॰ १४४

सर्वत्रसमवस्थितमीश्वरं ॥ नहिन
स्त्यात्मनात्मानंततोयातिपरांगतिं
प्रकृत्यैवचकर्माणिक्रियमाणानि
सर्वशः ॥ यःपश्यतितथात्मानमक
र्तारंसपश्यति ॥ यदाभूतपृथग्भाव

मेकस्यसत्त्वपशुपतिं॥ततपवचवि
लारंखलुसंपघनेनदा॥१॥अनादि
वादिवैराग्यात्परमात्मायसमय
शरीरस्यापिकौनेयनकरोतिनं
लिप्यते॥२॥यथास्तवैरागतेसौस्याद

गी
।१४१।

काशंनोपलिप्यते॥ सर्वत्रावस्थित
तोदेहेतथात्मानोपलिप्यते॥३२॥य
थाप्रकाशयत्येकःकृत्स्नंलोकमि
मंरविः॥क्षेत्रंक्षेत्रीतथाकृत्स्नंप्रक
शयतिभारत॥३३॥क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेव

सेतं सेतान चतुर्थः ॥ भूतव्रक्तनिसो
देवदेवविइर्योनिनेपरं ॥ १ ॥ इति श्री·
भगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायां
योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे दे·
उदेवतान दैपाकोनो नाम उद्योदया

गी
१५८

ध्यायः ॥१३॥ श्रीभगवानुवाच ॥ परं भू
यः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमं ॥
यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परां सिद्धिमि
तो गताः ॥१॥ इदं ज्ञानमुपाश्रित्य
मम साधर्म्यमागताः ॥ सर्गेपि नो

पजायंतेप्रलयेनव्यथंतिच॥२॥मम
योनिर्महद्ब्रह्मतस्मिंगर्भंदधाम्यहं
संभवःसर्वभूतानांततोभवतिभा-
रत॥३॥सर्वयोनिषुकौंतेयमूर्तयः
संभवंतियाः॥तासांब्रह्ममहद्योनिर

गी
१४०

हंवीजप्रदःपिता॥४॥सत्वंरजस्तमइ
तिगुणाःप्रकृतिसंभवाः॥निबध्नंतिम
हावाहोदेहेदेहिनमव्ययं॥५॥तत्रस
त्वंनिर्मलत्वात्प्रकाशकमनामयं
सुखसंगेनवध्नातिज्ञानसंगेन

नचानद्व॥ रत्नोरायात्मकंविहिलर
म्मासंगासृसुहवे॥ नंनिवभातिकौ
नेयकर्मसेगेनदेहिनं॥ नमस्त्वत्तान
जेविहिमोहनेसर्वदेहिनां॥ प्रमाद
लस्यानिद्रामिस्तंनिवभातिमारत॥ ८

गी
१५८

सत्वंसुखेसंजयतिरजःकर्मणिभा
रत ॥ ज्ञानमावृत्यतुतमःप्रमादेसं-
जयत्युत ॥९॥ रजस्तमश्चाभिभूयः
सत्वंभवतिभारत ॥ सत्वंरजःस्त
मश्चैवतमःसत्वंरजस्तथा ॥१०॥

सर्वंद्वारेषुदेहेस्मिंप्रकाशउपजाय
ते॥ज्ञानंयदातदाविद्याद्विवृद्धंसत्व
मित्युत॥११॥लोभःप्रवृत्तिरारंभःक
र्मणामशमस्पृहा॥रजस्येतानिजा
यंतेविवृद्धेभरतर्षभ॥१२॥अप्रका

गी
१४२ शोप्रवृत्तिश्चप्रमादोमोहएवच॥
तमस्येतानिजायंतेविवृद्धेकुरुनं-
दन॥१३॥यदासत्वेप्रवृद्धेतुप्रलं
यंयातिदेहभृत्॥तदोत्तमवि
दांलोकानमलान्प्रतिपद्यते॥१४॥

रजसिप्रलयंगत्वाकर्मसंगिषुजा-
यते॥ तथाप्रलीनस्तमसिमूढयोनि
षुजायते॥१५॥कर्मणःसुकृतस्याहुः
सात्विकंनिर्मलंफलं॥रजसस्तु
फलंदुःखमज्ञानंतमसःफलं॥१६॥

सत्वात्संजायतेज्ञानंरजसोलोभए·
वच॥प्रमादमोहौतमसोभवतो·
ज्ञानमेवच॥१७॥ऊर्ध्वंगछंतिसत्वस्थ
मध्येतिष्टंतिराजसाः॥जघन्यगुण·
वृत्तिस्थाअधोगछंतितामसाः॥१८॥

नान्यंगुणेभ्यःकर्तारंयदाद्रष्टानुप
श्यति॥ गुणेभ्यश्चपरंवेत्तिमद्भावं
सोधिगछति॥ गुणानेतानतीत्यत्रीं
देहीदेहसमुद्भवान्॥ जन्ममृत्युजरा
दुःखैर्विमुक्तोमृतमश्नुते॥ अर्जुनउ

गी वाच॥ कैर्लिंगैस्त्रीन्गुणानेतानतीतो
।१४। भवतिप्रभो॥ किमाचारःकथंचैतांस्
२ त्रीन्गुणानतिवर्तते॥ श्रीभगवानुवा
च॥२१॥ प्रकाशंचप्रवृत्तिंचमोहमेव
चपांडव॥ नद्वेष्टिसंप्रवृत्तानिन

ननिवृत्तानिकांक्षति ॥२२॥ उदासीन-
वदासीनोगुणैर्योनविचाल्यते ॥ गु
णावर्तंतइत्येवयोवतिष्ठतिनेंगते २३
समदुःखसुखःस्वस्थःसमलोष्टाश्म
कांचनः ॥ तुल्यप्रियाप्रियोधीर-

गी
१०

स्तुल्यनिंदात्मसंस्तुतिः ॥ मानापमा-
नयोस्तुल्यस्तुल्यो मित्रारिपक्षयोः सर्वा
रंभपरित्यागी गुणातीतः स उच्यते ॥ मां
च योऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेव-
ते ॥ स गुणान्समतीत्यैतान्ब्रह्मभूया

यकल्पते ॥ ब्रह्मणोहिप्रतिष्ठाहममृ
तस्याव्ययस्यच ॥ शाश्वतस्यचधर्म
स्यसुखस्यैकांतिकस्यच ॥ २७ ॥ इति
श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मवि
द्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसं

गी ११२ वादेप्रकृतिगुणाभेदोनामचतुर्दशो
ध्यायः ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ऊर्ध्वमूल
मधःशाखमश्वत्थंप्राहुरव्ययं । छंदां
सियस्यपर्णानियस्तंवेदसवेदवि-
त् ॥ अधश्चोर्ध्वंप्रसृतास्तस्यशाखागुणप्र-

प्रवृद्धा विषयप्रवालाः ॥ अधश्च मूला
न्यनुसंततानि कर्मानुबंधीनि मनु
ष्यलोके ॥ २ ॥ न रूपमस्येह तथोप
लभ्यते नांतो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा
अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलमसंग-

गी
११९

शस्त्रेण दृढेन छित्वा ॥ ततः पदं तत्प-
रिमार्गितव्यं यस्मिन्गता न निवर्तंति
भूयः ॥ तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये य-
तः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥ निर्मानमो-
हा जितसंगदोषा अध्यात्मनित्या वि-

निवृत्तकामाः॥ द्वंद्वैर्विमुक्ताः सुखदुः
खसंज्ञैर्गच्छंत्यमूढाः पदमव्ययंतत् १
नतद्भासयते सूर्यो नशशांको नपा
वकः॥ यद्गत्वा ननिवर्त्तंते तद्धामप
रमंमम॥ ममैवांशो जीवलोके जी

गी
१५१

वभूतः सनातनः ॥ मनःषष्ठानींद्रिया
णि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥७॥ शरीरं
यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः
गृहीत्वैतानि संयाति वायुर्गंधानि-
वाशयात् ॥८॥ श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रस-

ने

नेव्वाणमेवच ॥ अयिष्ठायमनन्नाये
विषयानपसेवते ॥२॥ उक्कामेनेनिस्य·
नेवापिमेज्ञानेवाणुणाणिबेने ॥ विमु
टनानपसंपतिपसंपतिन्नानचवत्तब ।
यंतेतायोगिनस्मेनेपसंपन्नानसव

गी
१५८

स्थितं॥ यतंतोप्यकृतात्मानोनैनंप-
श्यंत्यचेतसः॥ यदादित्यगतंतेजोज-
गद्भासयतेखिलं॥ यच्चंद्रमसियच्चा-
ग्नौतत्तेजोविद्धिमामकं॥१२॥गामावि-
श्यचभूतानिधारयाम्यहमोजसा॥

पुस्त्रामिचोध्यो सर्वाःसोमोम्भवा-
रमात्मकः ॥ अद्वैव्यानरोम्भवाप्रा-
णिनंटेट्माखिनः ॥ प्राणापानस-
मायुक्तः पवास्पंवक्तविधं ॥ ५ ॥ स
वेस्पवांट्सलाटसेनिविशेमतःस्वीत

ज्ञानमपोहनंच॥ वेदैश्चसर्वैरहमेव
वेद्योवेदांतकृद्वेदविदेवचाहं॥१५॥
द्वाविमौपुरुषौलोकेक्षरश्चाक्षर
एवच॥ क्षरःसर्वाणिभूतानिकू
टस्थोक्षरउच्यते॥१६॥उत्तमःपुरु

रुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः॥ यो
लोकत्रयमाविश्य बिभर्त्यव्यय ई
श्वरः॥१७॥ यस्मात्क्षरमतीतोहमक्षरा
दपिचोत्तमः॥ अतोस्मिलोकेवेदेच
प्रथितः पुरुषोत्तमः॥१८॥ योमामेव

गी
१८

मसंमूढोजानातिपुरुषोत्तमं ॥ सस
र्ववित्भजतिमांसर्वभावेनभारत ॥१९
इतिगुह्यतमंशास्त्रमिदमुक्तंमया
नघ ॥ एतद्बुद्ध्वाबुद्धिमान्स्यात्कृतकृ
त्यश्चभारत ॥२०॥ इतिश्रीभगव

वद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्मविद्यायांयोगा
शास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसंवादेपुरुषो
त्तमयोगोनामपंचदशोध्यायः ॥१५॥
श्रीभगवानुवाच ॥ अभयंसत्त्वसंशु
द्धिर्ज्ञानयोगव्यवस्थितिः ॥ दानंद

गी॰
१२

मश्चयज्ञश्चस्वाध्यायस्तपआर्ज॰
वं॥१॥अहिंसासत्यमक्रोधस्त्यागः
शांतिरपैशुनं॥दयाभूतेष्वलोलव
मार्दवंह्रीरचापलं॥२॥तेजःक्षमा
धृतिःशौचमद्रोहोनातिमानिता॥

भवंतिसंपदंदैवीमभिजातस्यभार
त॥३॥दंभोदर्पोभिमानश्चक्रोधःपा
रुष्यमेवच॥अज्ञानंचाभिजातस्य
पार्थसंपदमासुरीं॥४॥दैवीसंप
द्विमोक्षायनिबंधायासुरीमता॥

गी माशुचःसंपदंदैवीमभिजातोसि-
१९ पांडव॥५॥द्वौभूतसर्गौलोकेस्मिंदै
वआसुरएवच॥दैवोविस्तरशःप्रो
क्तआसुरंपार्थमेशृणु॥६॥प्रवृत्तिं-
चनिवृत्तिंचजनानविदुरासुराः॥

न शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु वि
द्यते ॥ ७ ॥ असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहु
रनीश्वरं ॥ अपरस्परसंभूतं किमन्-
न्यत्कामहैतुकं ॥ ८ ॥ एतां दृष्टिमव
ष्टभ्य नष्टात्मानोल्पबुद्धयः ॥ प्रभ-

गी
१९८

वंत्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोहि
ताः ९॥ काममाश्रित्य दुष्पूरं दंभमान
मदान्विताः॥ मोहाद्गृहीत्वासद्ग्राहान्प्र
वर्तंतेशुचिव्रताः॥१०॥ चिंतामप
रिमेयां च प्रलयांतामुपाश्रिताः॥

गी
१९२

दमस्तीदमपिमेभविष्यतिपुनर्ध-
नं॥१३॥असौमयाहतःशत्रुर्हनिष्येचा
परानपि॥ईश्वरोहमहंभोगीसि-
द्धोहंबलवान्सुखी॥१४॥आढ्योभि-
जनवानस्मिकोन्योस्तिसदृशोमया

यक्षेदास्यामिमोदिष्यइत्यज्ञानवि
मोहिताः॥ अनेकचित्तविभ्रांतामोह
जालसमावृताः॥ प्रसक्ताकामभो
गेषुपतंतीनरकेशुचौ॥१६॥ आत्मसं
भाविताःस्तब्धाधनमानमदान्विताः।

गी
१२२

यजंतेनामयज्ञैस्तेदंभेनाविधिपूर्व
कं॥१७॥अहंकारंबलंदर्पंकामंक्रो
धंचसंश्रिताः॥मामात्मपरदेहेषु
प्रद्विषंतोभ्यसूयकाः॥१८॥तानहं
द्विषतःक्रूरान्संसारेषुनराधमान्॥

त्तिपाम्यजनत्तमञ्जुभानात्तगौंवेवये
निष्ठ॥ २॥ य्यान्तगौंयोनिमापेनात्तत्व
ज्ञत्मनित्तत्मनि॥ मामप्रापैवकौं
नैयतनोयोन्यथमांगाति॥ ३॥ द्वीबिं
येनरवकस्पेंटहांनापानमात्मनः॥

कामक्रोधस्तथालोभस्तस्मादेतत्त्रयं
त्यजेत् ॥२१॥ एतैर्विमुक्तःकौन्तेयतमो-
द्वारैस्त्रिभिर्नरः ॥ आचरत्यात्मनःश्रे
यस्ततोयातिपरांगतिं ॥२२॥ यःशास्त्र
विधिमुत्सृज्यवर्त्ततेकामकारतः ॥

नमसिद्धिमवामोतिनस्तंवंनपरां॰
रांति॥नस्मात्स्वतउमाणानेकार्थं॰
कार्थकमवस्थितो॥तावायास्तावि॰
धानोकेकमेकर्कैमितार्हेस॥२५॥
इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सुब्रह्म

गी विद्यायांयोगशास्त्रेश्रीकृष्णार्जुनसं

१८ वादेदैवासुरसंपतियोगोनामषोड

शोध्यायः ॥१६॥ अर्जुनउवाच ॥ येशास्त्र

विधिमुत्सृज्ययजंतेश्रद्धयान्विताः

तेषांनिष्ठातुकाकृष्णसत्वमाहोरज

स्तमः॥ ॥ श्रीभगवानुवाच त्रिविधाभ
वतिश्रद्धादेहिनांसास्वभावजा॥ सा
त्विकीराजसीचैवतामसीचेतितांशृ
णु॥२॥ सत्वानुरूपासर्वस्यश्रद्धाभव
तिभारत॥ श्रद्धामयोयंपुरुषोयोय॰

गी
१९

छ्रद्धःसएवसः॥३॥यजंतेसात्विकादे
वान्यक्षरक्षांसिराजसः॥प्रेतान्भूतग
णांश्चान्येयजंतेतामसाजनाः॥ अ-
शास्त्रविहितंघोरंतप्यंतेयेतपोजना
:॥दंभाहंकारसंयुक्ताःकामरागा-

वलान्विताः॥५॥कर्षयंतःशरीरस्थं
भूतग्राममचेतसः॥मांचैवांतःशरी
रस्थंतांविद्ध्यासुरनिश्चयान्॥आहा
रस्त्वपिसर्वस्यत्रिविधोभवतिप्रियः।
यज्ञस्तपस्तथादानंतेषांभेदमिमंशृ

गी
१८

णा॥ आयुःसत्वबलारोग्यसुखप्रीति
विवर्धनाः॥ रस्याःस्निग्धाःस्थिराहृद्या
आहाराःसात्विकप्रियाः। कट्वम्ललव
णात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः॥ आहा
राराजसस्येष्टादुःखशोकामयप्रदाः २

यातयामंगतरसंपूतिपर्युषितंच
यत् ॥ उछिष्टमपिचामेध्यंभोजनंता
मसप्रियं ॥ १० ॥ अफलाकांक्षिभिर्य
ज्ञोविधिदृष्टोयइज्यते ॥ यष्टव्यमेवे
तिमनःसमाधायससात्विकः ॥ ११ ॥

गी
१८

अभिसंधायतुफलंदंभार्थमपिचै
वयत्॥इज्यतेभरतश्रेष्ठंतंयज्ञंविद्धि
राजसं॥१२॥विधिहीनमसृष्टान्नं
मंत्रहीनमदक्षिणं॥श्रद्धाविरहि
तंयज्ञंतामसंपरिचक्षते॥१३॥

देवहिंजगकुग्रात्तप्रजंतंपोववमाजेवे
वलिवर्धमहिंसावशाणीवंतपउर
क्षते॥१४॥ यत्दैगाकंरवाकंसमं
स्त्रियहिंतंवयत॥स्वाध्यायाय्यसर
नैवैववास्त्रंयंतपउक्षते॥१५॥मतः

प्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्र
हः ॥ भावसंशुद्धिरित्येतत्तपो मानस
उच्यते ॥ १६ ॥ श्रद्धया परया तप्तं तप
स्तत्त्रिविधं नरैः ॥ अफलाकांक्षि
भिर्युक्तैः सात्त्विकं परिचक्षते ॥ १७ ॥

सत्कारमानप्रज्ञार्थेन पोदं भेतुं वैव
यत॥ क्रियते न दिदृक्षोकें राज संव·
लमध्रुवं॥ ८॥ मद्ध्याहेणान्मनोय·
त्पीड्या क्रियते न पः॥ परस्पोत्सा·
दनार्थं वा न ना म सन्तुष्टा ल्यते॥ ९॥ दा

गी
१७०

तव्यमितियद्दानंदीयतेनुपकारि
णे॥देशेकालेचपात्रेचतद्दानंसा
त्विकंस्मृतं॥२०॥यत्तुप्रत्युपकारार्थं
फलमुद्दिश्यवापुनः॥दीयतेचप
रिक्लिष्टंतद्राजसमुदाहृतं॥२१॥

अदेशकालेयद्दानमपात्रेभ्यश्चदी-
यते॥ असत्कृतमवज्ञातंतत्तामसमु
दाहृतं॥२२॥ ॐतत्सदितिनिर्देशोब्र
ह्मणस्त्रिविधःस्मृतः॥ ब्राह्मणास्ते-
नवेदाश्चयज्ञाश्चविहिताःपुरा॥२३॥

गी॰
१०८

तस्मादोमित्युदाहृत्ययज्ञदानतपः
क्रियाः॥प्रवर्तंतेविधानोक्ताःसततंब्र
ह्मवादिनां॥२४॥तदित्यनभिसंधा-
यफलंयज्ञतपःक्रियाः॥दानक्रि
याश्चविविधाःक्रियंतेमोक्षकांक्षि

सद्भावेसाधुभावेचसदित्येतत्प्रयुज्य
ते॥प्रशस्तेकर्मणितथासच्छब्दःपा
र्थयुज्यते॥२६॥यज्ञेतपसिदानेचस्
स्थितिसदितिचोच्यते॥कर्मचैवत
दर्थीयंसदित्येवाभिधीयते॥२७॥श्र

गी
१२२

श्रद्धयाडुनंतेदंनपत्संभक्तानेवयत
श्रमंटिमश्चतेपार्थनवतसेव्यतोऽ
हा॥१८॥ इति श्रीभगवद्गीतासूप
निषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशा
स्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे त्रिगणा॥र

विभागयोगोनामसप्तदशोध्याय: १७
अर्जुनउवाच ॥ संन्यासस्यमहाबाहो
तत्त्वमिच्छामिवेदितुं ॥ त्यागस्यचहृ
षीकेशपृथक्केशिनिषूदन ॥ १ ॥ श्री
भगवानुवाच ॥ काम्यानांकर्मणां

गी॥ न्यासंसंन्यासंकवयोविदुः॥सर्वक-
१०२ र्मफलत्यागंप्राहुस्त्यागंविचक्षणाः
त्याज्यंदोषवदित्येकेकर्मप्राहुर्म-
नीषिणः॥यज्ञदानतपःकर्मनत्या
ज्यमितिचापरे॥निश्चयंशृणुमेतत्र

त्यागे भरतसत्तम ॥ त्यागो हि पुरुषव्या-
घ्रत्रिविधः संप्रकीर्तितः ॥ ४ ॥ यज्ञ-
दानतपः कर्म न त्याज्यं कार्यमेव त-
त् ॥ यज्ञो दानं तपश्चैव पावनानि म-
नीषिणां ॥ एतान्यपि तु कर्माणि सं-

गंत्यक्त्वाफलानिच ॥ कर्त्तव्यानीति
मेपार्थनिश्चितंमतमुत्तमं ॥ नियत
स्यतुसंन्यासःकर्मणोनोपपद्यते ॥
मोहात्तस्यपरित्यागस्तामसःपरिकी
र्त्तितः ॥ दुःखमित्येवयत्कर्मकायक्ले-

भयात्त्यजेत्॥ सकृत्वाराजसंत्यागं॰
नैवत्यागफलंलभेत्॥ कार्यमित्ये॰
वयत्कर्मनियतंक्रियतेर्जुन॥ संगं॰
त्यक्त्वाफलंचैवसत्यागःसात्त्विको॰
मतः॥९॥ नद्वेष्ट्यकुशलंकर्मकुशले

नानुषज्जते ॥ त्यागी सत्व समाविष्टो मे
धावी छिन्न संशयः ॥ न हि देहभृता श
क्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः ॥ यस्तु कर्म
फलत्यागी सत्यागीत्यभिधीयते ॥ ११
अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः ॥

फलं ॥ भवत्यत्यागिनां प्रेत्य न तु संन्या
सिनां क्वचित् ॥ पंचैतानि महाबाहो
कारणानि निबोध मे ॥ सांख्ये कृतां-
ते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणां ॥ अ-
धिष्ठानं तथा कर्ता करणं च पृथग्वि

गी
१८

थं॥विविधाश्चपृथक्चेष्टादैवंचैवात्रपं
मं॥शरीरवाङ्मनोभिर्यत्कर्मप्रारभ
ते नरः॥न्यायंवाविपरीतंवापं
चैतेतस्यहेतवः॥१५॥तत्रैवंसति
कर्तारमात्मानंकेवलंतुयः॥

पश्यत्यकृतबुद्धित्वांनसपश्यतिदुर्म
तिः ॥ यस्यनाहंकृतोभावोबुद्धिर्यस्य
नलिप्यते ॥ हत्वापिसइमांलोकांनहं
तिननिबध्यते ॥ ज्ञानंज्ञेयंपरिज्ञातात्रि
विधाकर्मचोदना ॥ करणंकर्मकर्ते

गी १२० त्रिविधःकर्मसंग्रहः॥ज्ञानंकर्मच
कर्ताचत्रिधैवगुणभेदतः॥प्रोच्यते
गुणसंख्यानेयथावच्छृणुतान्यपि
सर्वभूतेषुयेनैकंभावमव्ययमीक्ष
ते॥अविभक्तंविभक्तेषुतज्ज्ञानं

विहिसाविकं॥५॥इयकेनतेयहा-
तेनानाभावाइयविधान॥वेतिस-
वेषुभतेघुतंतानेविहिराजसं॥६॥य-
तकृतवटेकसिंकायेसकमेहेत
कं॥ग्रतवायेवटलंचतनामसमुदा-

गी
१५२

स्यते॥ नियतं संगरहितमरागद्वेषतः
कृतं॥ अफलप्रेप्सुना कर्म यत्तत्सा-
त्विकमुच्यते॥ २३॥ यत्तु कामेप्सुना क
र्म साहंकारेण वा पुनः॥ क्रियते ब-
हुलायासं तद्राजसमुदाहृतं॥ २४॥

अनुबंधंक्षयंहिंसामनवेक्ष्यचपौरु
षं॥ मोहादारभ्यतेकर्मयत्तत्तामसमु-
च्यते॥२५॥मुक्तसंगोनहंवादीधृ-
त्युत्साहसमन्वितः॥सिद्ध्यसिद्ध्यो-
र्निर्विकारःकर्तासात्विकउच्यते॥२६॥

रागी कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्म
कोऽशुचिः॥ हर्षशोकान्वितः कर्त्ता रा
जसः परिकीर्तितः॥ अयुक्तः प्राकृत
स्तब्धः शठो नैष्कृतिकोऽलसः॥ विषा-
दी दीर्घसूत्री च कर्त्ता तामस उच्यते॥ २८

वुढेमेंदेस्तेभेवगाणानसिविधंम्य
ण॥थोच्चमानमयोवेणां॥ रथकेनथ
नेजय॥१९॥प्रइनिवनिइनिवकार
योकायेंमयामये॥ वंयंमोतेववो
वेतिःवुहिमापायेंमालिकी॥१५॥य

गी
१९

याधर्ममधर्मंचकार्यंचाकार्यमेवच
अयथावत्प्रजानातिबुद्धिःसापार्थ
राजसी॥३१॥अधर्मंधर्ममितिया
मन्यतेतमसावृता॥सर्वार्थान्वि
परीतांश्चबुद्धिःसापार्थतामसी॥३२

ऽस्मायद्यायावर्जनेमनःप्राणेंद्रियः
क्रियाः॥ येगेनात्मभिचारिणाप्र
निसापद्धसानिको॥ यथानुथर्मेक
माद्योऽस्मायावर्जनेज्ञेनः॥ प्रसेवेन·
फलाकांतीऽतीनिसापार्थवानमो॥ १॥ ५

गी
१८

ययास्वप्नंभयंशोकंविषादंमदमे-
वच॥नविमुंचतिदुर्मेधाधृतिःसा-
पार्थतामसी॥३५॥सुखंत्विदानींत्रि
विधंशृणुमेभरतर्षभ॥अभ्यासा
द्रमतेयत्रदुःखांतंचनिगच्छति॥३६

यत्तदग्रेविषमिवपरिणामेऽमृतोप
मं॥तत्सुखंसात्विकंप्रोक्तमात्मबु
द्धिप्रसादजं॥३७॥विषयेंद्रियसंयोगा : न
यत्तदग्रेऽमृतोपमं॥परिणामेविष
मिवतत्सुखंराजसंस्मृतं॥३८॥यद

गी
१९८

ग्रेचानुवंधेचसुखंमोहनमात्मनः
निद्रालस्यप्रमादोत्थंतत्तामसमुदाहृ
तं ॥ ३९ ॥ नतदस्तिपृथिव्यांवा
दिविदेवेषुवापुनः ॥ सत्वंप्रकृतिजैर्मु
क्तंयदेभिस्यात्त्रिभिर्गुणैः ॥ ४० ॥

ब्राह्मणक्षत्रियविशांशूद्राणांचप
रंतप॥ कर्माणिप्रविभक्तानिस्वभा
वप्रभवैर्गुणैः॥ ४१॥ शमोदमस्तपः
शौचंक्षांतिरार्जवमेवच॥ ज्ञानंवि
ज्ञानमास्तिक्यंब्रह्मकर्मस्वभावजं॥ ४२

गी
१८२

शौर्यंतेजोधृतिर्दाक्ष्यंयुद्धेचाप्यपला
यनं॥दानमीश्वरभावश्चक्षात्रंकर्म
स्वभावजं॥४३॥कृषिगोरक्षवाणि
ज्यंवैश्यकर्मस्वभावजं॥परिचर्या
त्मकंकर्मशूद्रस्यापिस्वभावजं॥४ ४

स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः संसिद्धिं लभ
ते नरः ॥ स्वकर्मनिरतः सिद्धिं यथा
विंदति तच्छृणु ॥ ४५ ॥ यतः प्रवृत्तिर्भू
तानां येन सर्वमिदं ततं ॥ स्वकर्म
णा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विंदति मानवः ॥ ५९

गी
१८

श्रेयान्स्वधर्मोविगुणःपरधर्मात्स्व
नुष्ठितान्॥स्वभावनियतंकर्मकुर्वं
न्नाप्नोतिकिल्बिषं॥सहजंकर्मकौंते
यसदोषमपिनत्यजेत्॥सर्वारंभा
हिदोषेणधूमेनाग्निरिवावृतः॥४८॥

असक्तबुद्धिसर्वत्रजितात्माविगत-
स्पृहः॥नैष्कर्म्यसिद्धिंपरमांसंन्यासे
नाधिगच्छति॥४९॥सिद्धिंप्राप्तोयथा-
ब्रह्मतथाप्नोतिनिबोधमे॥समासे-
नैवकौन्तेयनिष्ठाज्ञानस्ययापरा॥५०॥

बुद्ध्याविशुद्धयायुक्तोधृत्यात्मानंनि
यम्यच॥शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वाराग
द्वेषौव्युदस्यच॥५१॥विविक्तसेवीलघ्
वाशीयतवाक्कायमानसः॥ध्यानयो
गपरोनित्यंवैराग्यंसमुपाश्रितः॥५२॥

अहंकारंबलंदर्पंकामंक्रोधंपरिग्रहं
विमुच्यनिर्ममःशांतोब्रह्मभूयाय-
कल्पते॥५३॥ब्रह्मभूतःप्रसन्नात्मा-
नशोचतिनकांक्षति॥समःसर्वेषु-
भूतेषुमद्भक्तिंलभतेपरां॥५४॥भ-

गी
१८९

क्ता मामभिजानातियावान्यश्चास्मि
तत्वतः॥ ततोमांतत्वतोज्ञात्वाविश-
तेतदनंतरं॥५५॥सर्वकर्माण्यपिसदा
कुर्वाणोमद्व्यपाश्रयः॥ मत्प्रसादा-
दवाप्नोतिशाश्वतंपदमव्ययं॥५६॥

चेतसासर्वकर्माणिमयिसंन्यस्य·
मत्परः॥ बुद्धियोगमुपाश्रित्यमच्चि
त्तःसततंभव॥ मच्चित्तःसर्वदुर्गाणि
मत्प्रसादात्तरिष्यसि॥ अथचेत्त्वम·
हंकारान्नश्रोष्यसिविनंक्ष्यसि॥५८॥

गी यदहंकारमाश्रित्य न योत्स्य इति म
१८ न्यसे॥ मिथ्यैष व्यवसायस्ते प्रकृति-
स्त्वां नियोक्ष्यति॥५९॥ स्वभावजेन कौ
न्तेय निबद्धः स्वेन कर्मणा॥ कर्तुं नेच्छ
सि यन्मोहात्करिष्यस्यवशोपि तत्॥ ८

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेर्जुन तिष्ठ-
ति ॥ भ्रामयन्सर्वभूतानि यंत्रारूढा-
नि मायया ॥ ६१ ॥ तमेव शरणं गच्छ
सर्वभावेन भारत ॥ तत्प्रसादात्प-
रां शांतिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वते ॥ ६२ ॥

गी
१९८

इतितेज्ञानमाख्यातंगुह्याद्गुह्यतरं
मया॥विमृश्यैतदशेषेणयथेच्छ
सितथाकुरु॥सर्वगुह्यतमंभूयः
शृणुमेपरमंवचः॥इष्टोसिमे
दृढमितिततोवक्ष्यामितेहितं॥६४॥

मन्मनाभवमद्भक्तोमद्याजीमांनम
स्कुरु ॥ मामेवैष्यसिसत्यंतेप्रतिजा
नेप्रियोसिमे ॥ ६५ ॥ सर्वधर्मान्परित्य
ज्यमामेकंशरणंव्रज ॥ अहंत्वासर्व
पापेभ्योमोक्षयिष्यामिमाशुच ॥ ६६

गी
१९

इदंतेनातपस्कायनाभक्तायकदा-
चन॥नचाशुश्रूषवेवाच्यंनचमांयो
भ्यसूयति॥६७॥यइदंपरमंगुह्यंम-
द्भक्तेष्वभिधास्यति॥भक्तिंमयिप-
रांकृत्वामामेवैष्यत्यसंशयः॥६८॥

नचतस्मान्मनुष्येषुकश्चिन्मेप्रिय-
कृत्तमः॥भवितानचमेतस्मादन्यः
प्रियतरोभुवि॥अध्येष्यतेचयइमं
धर्म्यंसंवादमावयोः॥ज्ञानयज्ञेन
तेनाहमिष्टःस्यामितिमेमतिः॥७०॥

गी
१९.

श्रद्धावाननसूयश्चशृणुयादपियो
नरः॥सोपिमुक्तःशुभांल्लोकांप्राप्नु-
यात्पुण्यकर्मणां॥कच्चिदेतच्छ्रुतंपा
र्थत्वयैकाग्रेणचेतसा॥कच्चिदज्ञा
नसंमोहःप्रणष्टस्तेधनंजयः॥७२॥

अर्जुनुवाच॥नष्टोमोहःस्मृतिर्लब्धात्व
त्प्रसादान्मयाच्युत॥स्थितोस्मिगत
संदेहःकरिष्येवचनंतव॥संजयउवाच ५
इत्यहंवासुदेवस्यपार्थस्यचमहात्म
नः॥संवादमिममश्रौषमद्भुतंरोमह

गी
१२८

र्षणं ॥ व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गुह्य
महंपरं ॥ योगंयोगेश्वरात्कृष्णात्सा
क्षात्कथयतःस्वयं ॥ राजन्संस्मृत्यसं
स्मृत्यसंवादमिममद्भुतं ॥ केशवार्जु
नयोःपुण्यंहृष्यामिचमुहुर्मुहुः ॥ ७६ ॥

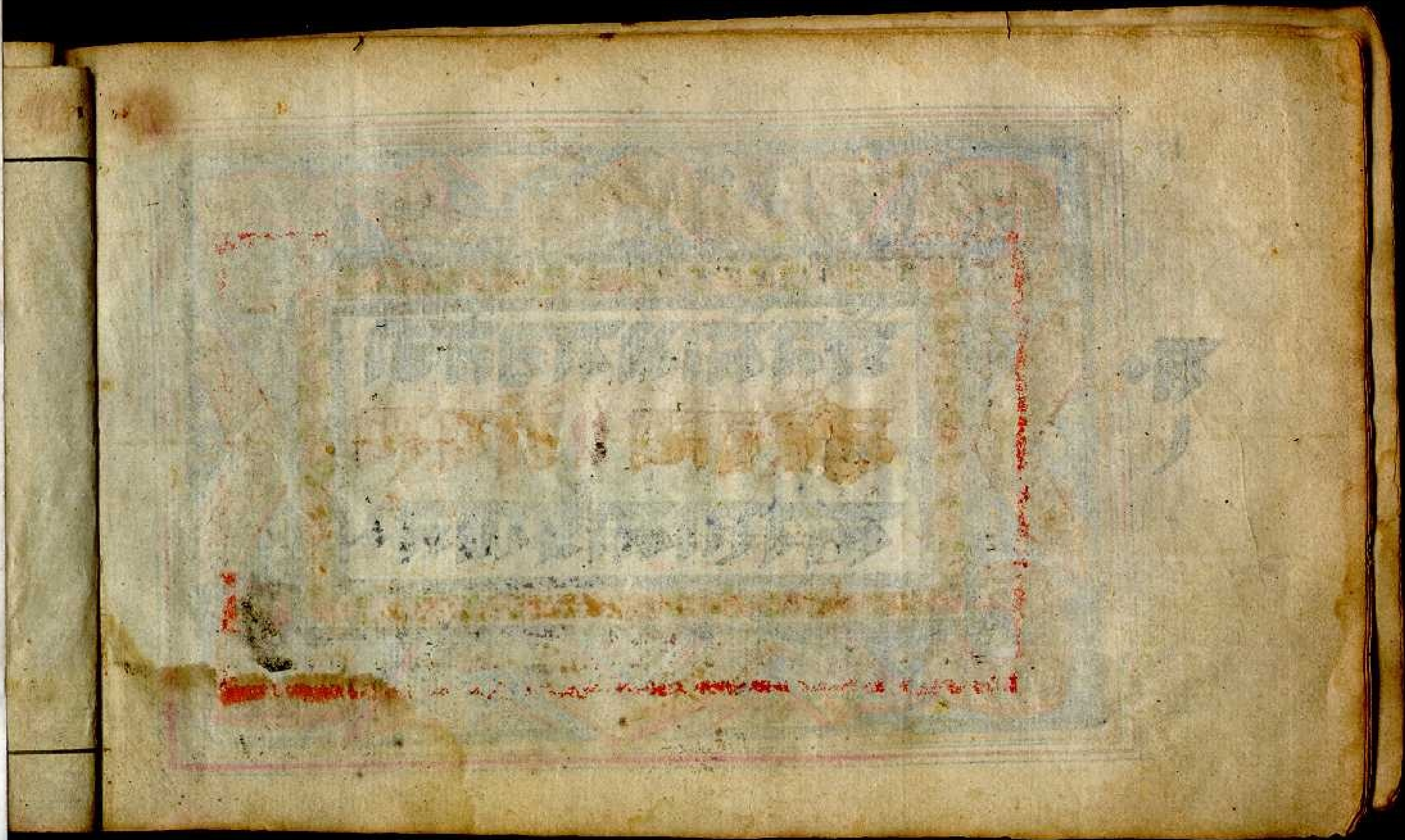
तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं
हरेः॥ विस्मयो मे महान्राजन्हृष्या २
मि च पुनः पुनः॥ यत्र योगेश्वरः कृष्णो
यत्र पार्थो धनुर्धरः॥ तत्र श्रीर्विजयो
भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम॥ ७८॥

गी
१२१

इति श्रीभगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्म
विद्यायांयोगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसं
वादे मोक्षसंन्यासयोगोनामअष्टाद
शोध्यायः १८ ॥ ॥ ॥

सं. १

ॐ नमो भगवते वा
सुदेवाय ॥ ॐ यत्
स्मरणमात्रेणान

न्मसंसारबंधनात् ॥ विमुच्यते

नमस्तस्मै विष्णवे प्रभविष्णवे

॥ नमः समस्तभूतानामादि

भूताय भूभृते ॥ अनेकरूपरू

स॰
१

पाय विष्णवे प्रभविष्णवे ॥ १ ॥ वैशं
पायन उवाच ॥ श्रुत्वा धर्मा
नशेषेण पावनानि च सर्वशः
॥ युधिष्ठिरः शान्तनवं पुनरेवा
भ्यभाषत ॥ २ ॥ युधिष्ठिर उवाच

किमेकंदैवतंलोकेकिंवाप्येकंपरा
यणं॥स्तुवंतःकंकमर्च्चंतःप्राप्नुयुर्मा
नवाःशुभं॥कोधर्मःसर्वधर्माणांभ
वतःपरमोमतः॥किंजपन्मुच्यतेजं
तुर्जन्मसंसारबंधनात्॥५॥भीष्मः

स. १
वाच ॥ जगत्प्रभुं देवदेवमनन्तं पुरुषो
त्तमं ॥ स्तुवन्नामसहस्रेण पुरुषः ॥
सततोत्थितः ॥ ४ ॥ तमेव चार्चयन्नि
त्यं भक्त्या पुरुषमव्ययं ॥ ध्यायन्स्तुवं
नमस्यंश्च यजमानस्तमेव च ॥ ५ ॥

घ्नादिनिधनं विस्तं सर्वलोकसमेद्दे
ष्वं॥ लोकाध्यसेस्त्वं निस्य सर्वेः
ष्वानिनोमेवेन॥ घ्नलापसर्वेयमें:
येलोकानांकोनिवर्धनं॥ लोकनाथे
महद्भूतेसर्वभूतमेवाद्भवं॥ २॥ पघमे

स. ४

सर्वधर्माणां धर्मोधिकतमो मतः
॥ यद्भक्त्या पुंडरीकाक्षं स्तवैरर्चेन्न
रः सदा ॥ १० ॥ परमं यो महत्तेजः
परमं यो महत्तपः ॥ परमं यो म
हद्ब्रह्म परमं यः परायणं ॥ ११ ॥

पवित्राणां पवित्रं यो मंगलानां च मं-
गलं ॥ दैवतं दैवतानां च भूतानां योऽव्य-
यः पिता ॥ १० ॥ यतः सर्वाणि भूतानि
भवंत्यादियुगागमे ॥ यस्मिंश्च प्रलयं
यांति पुनरेव युगक्षये ॥ ११ ॥ तस्य लो-

स. ८

कप्रधानस्य जिनेन्द्रायस्य भ्रूपते ॥ वि
मीनोमसहसंमेपुण्यपापभयाप
हे ॥ ७ ॥ यानिनामानिगौणानिवि·
ख्यातानिमहात्मना ॥ ऋषिभिःपरि·
गीतानितानिवक्ष्यामिभक्तये ॥ ८ ॥

ऋषिर्नाम्नां सहस्रस्य वेदव्यासो महा
मुनिः ॥ छंदोनुष्टुप्तथा देवो भगवान्दे
वकीसुतः ॥ १ ॥ ॐ विश्वं विष्णुं महा
विष्णुं प्रभविष्णुं महेश्वरं ॥ अनेकरू
पदैत्यांतं नमामि पुरुषोत्तमं ॥ २ ॥

स. १

श्रीवेदव्यासायनमः ॥ ओं अस्यश्रीविष्णोर्दि
व्यसहस्रनामस्तोत्रमालामंत्रस्य ॥
श्रीभगवान्वेदव्यासऋषिः ॥ अनुष्टु
प्छंदः ॥ श्रीकृष्णपरमात्मादेवता ॥
आत्मयोनिस्वयंजातइतिबीजं ॥ दे

वकोनेटनः सहेति शाकिः । उरूवहे
भणोटेवइति परमोमेउः शेलभे-
नेटकोवकोति कीलके ॥ ड्डि सामामा
मणामामेतिकववे ॥ शाहेयनावा-
टायरइनसे ॥ ॐ विषेंविलवेषट्क

स.
८

रइतिन्यासं ॥ श्रीविस्नोर्न्येदिव्य
सहस्रनामजपेविनियोगः ॥ ॐशि
रसेवेदव्यासऋषयेनमः ॥ मुखे
अनुष्टुप्छंदसेनमः ॥ हृदि ॥ श्री
कृष्णपरमात्मादेवतायैनमः ॥

गृहेभ्यस्तोप्सङ्वोभागुरीनिवीजा
यनमः ॥ पादयोः ॥ देवकीनंदनः स-
ष्टिनिशक्येनमः । सर्वांगेषांविभंने
दृकीवकीतिकीलकायनमः ॥ करे-
संपुटेममश्रीकमलश्रीन्मयेजपेवि-

रु. ८

नियोगः इति क्षष्टीप्रमा नमः ॥ ॐ विश्वं
विलम्बे छटुकारसंस्यकारणाभ्यो नमः ॥
ग्रन्तोमूद्रवोभान्वरोनितनेनोभ्यो
नमः ॥ बलागोबलक्रदुलीतिम
ध्यमाभ्यो नमः ॥ सवर्णाविंडरतोम्य :

इतिनाभिकाध्यानमः॥ प्रार्द्दयवा
गत्यायरइतिकरतलकरपृष्ठाध्यान
मः इतिकरन्यासमध्यपृष्ठेवामासॐवि
श्वेविश्वंवषट्कारइतिस्पष्टयायानमः
यमरतोश्रूद्रवाभाउरितिनिषिवसेस्वा

स॰ ९ हा ॥ ब्रह्मणे ब्रह्मक्रडुलेति शिखा
येवषट् ॥ रुद्रणि विडरलोय इति क
वचायहूं ॥ आदित्योऽन्यानि बादित्य·
इतिनेत्रत्रयायवौषट् ॥ शार्ङ्गयवास
हायरत्यस्त्रायफट् ॥ श्रीविष्णोः

ईंद्यसहस्रनामस्तनपमहं करिष्येति॰
संकल्पः ॥ ॐ विष्णोर्विस्त्ववषट्कारइ
तिध्याने ॥ श्रीभूकमोन्नमारायने सर्व
पापक्षयार्थे जपे विनियोगः ॥ अथ ध्य ॥
ध्यानं ॥ शांताकारं भुजगशयनं पद्मन

स. भंसुरेशं ॥ विश्वाधारंगगनसदृशंमे
१० घवर्णंशुभांगं । लक्ष्मीकांतंकमल
नयनंयोगिभिर्ध्यानगम्यं । वंदेविष्णुं
भवभयहरंसर्वलोकैकनाथं ॥ ॐवि
श्वंविष्णुर्वषट्कारोभूतभव्यभवत्प्रभुः

भूतकृद्भूतभृद्भावो भूतात्मा भूतभा
वनः ॥१५॥ पूतात्मा परमात्मा च मुक्ता
नां परमोगतिः ॥ अव्ययः पुरुषः सा
क्षी क्षेत्रज्ञोक्षर एव च ॥१६॥ योगोयोग
विदांनेता प्रधानपुरुषेश्वरः ॥ नार

स·
॥

सिंहवपुःश्रीमांकेशवःपुरुषोत्त
मः॥२॥सर्वःशर्वःशिवस्थाणुर्भूता
दिर्निधिरव्ययः॥संभवोभावनोभ
र्त्ताप्रभवःप्रभुरीश्वरः॥३॥स्वयंभू
शंभुरादित्यःपुष्कराक्षोमहास्वनः

अनादिनिधनो धाता विधाता धातुरु-
त्तमः ॥ १३ ॥ अप्रमेयो हृषीकेशः पद्म-
नाभोऽमरप्रभुः ॥ विश्वकर्मा मनुस्त्व-
ष्टा स्थविष्ठः स्थविरो ध्रुवः ॥ १४ ॥ अ-
ग्राह्यः शाश्वतः कृष्णो लोहिताक्षः प्र-

स
१७

तर्दनः॥ प्रभूतस्त्रिककुब्धामपवित्रं
मंगलंपरं॥१७॥ ईशानःप्राणदःप्रा
णोज्येष्ठःश्रेष्ठःप्रजापतिः॥ हिरण्य
गर्भोभूगर्भोमाधवोमधुसूदनः॥
१८॥ ईश्वरोविक्रमीधन्वीमेधा॥॥

वीविक्रमः क्रमः ॥ अनुत्तमो दुराध
र्षो कृतज्ञो कृतिरात्मवान् ॥ २७ ॥ सुरे
शः शरणं शर्म विश्वरेताः प्रजाभव
: ॥ अहः संवत्सरो व्यालः प्रत्ययः स
र्वदर्शनः ॥ २८ ॥ अजः सर्वेश्वरः सिद्धः

स.
१३

सिद्धिस्सर्वादिरच्युतः ॥ वृषाकपि-
रमेयात्मा सर्वयोगविनिस्सृतः ॥
२२ ॥ वसुर्वसुमनाः सत्यः समात्मा-
सम्मितास्समः ॥ अमोघः पुण्डरीक-
काक्षो वृषकर्मा वृषाकृतिः ॥ २० ॥

रुद्रो बहुशिरा बभ्रुर्विश्वयोनिः शु-
चिश्रवाः ॥ अमृतः शाश्वतः स्थाणुर्वरा-
रोहो महातपाः ॥ सर्वगः सर्वविद्भानु-
र्विष्वक्सेनो जनार्दनः ॥ वेदो वेदवि-
दव्यङ्गो वेदाङ्गो वेदवित्कविः ॥ १३ ॥ लो

स· १४

काध्यसमस्तयाध्येतोयमोध्यस:कुं
नाक्रोति:॥चन्नरामाचवन्थेदक्षुंनदे
हृष्वनर्भंजन:॥१४॥ध्यानान्निनस्तभोंजनंनद
भेक्कासरेस्तजेगदादिज:॥घनदो
विजयोजेनाविश्वयोतिध्रुनवेस:॥१५

उपेंद्रोवामनःप्रांशुरमोघःशुचिरू
र्जितः॥ अतींद्रःसंग्रहःसर्गोधृतात्मा
नियमोयमः॥ १॥ वेद्योवैद्यःसदायो
गीवीरहामाधवोमधुः॥ अतींद्रियो
महामायोमहोत्साहोमहाबलः॥ २॥

महाबुद्धिर्महावीर्यो महाशक्तिर्महा
द्युतिः ॥ अनिर्देश्यवपुः श्रीमानमेया
त्मा महाद्रिधृक ॥ महेष्वासो महीभ
र्ता श्रीनिवासः सतां गतिः ॥ अनिरु
द्धः सुरानंदो गोविंदो गोविदां पतिः ॥

मरीचिर्दमनोहंसःसुपर्णोभुजगोत्तमः॥ हिरण्यनाभःसुतपापद्मनाभःप्रजापतिः॥ अमृत्युःसर्वदृक्सिंहःसंधातासंधिमान्स्थिरः॥ अजोदुर्मर्षणःशास्ताविश्रुतात्मासुरारिहा॥ ५॥

स॰ रुर्गुरुतमोधामसत्यःसत्यपरा
१९ क्रमः॥ निमिषोनिमिषःस्रग्वीवाच
स्पतिरुदारधीः॥ अग्रणीर्ग्रामणीःश्री
मान्न्यायोनेतासमीरणः॥ सहस्रमू
र्द्धाविश्वात्मासहस्राक्षःसहस्रपात॥ ५॰

ध्यावंतेनो निर्वृतात्मा संवृतः संप्रत
र्दनः ॥ अहः संवत्सो वाह्निरनिलो धर
णीधरः ॥ ४॥ स्वप्रसादा प्रसंनात्मा
विश्वधृग्विश्वभुग्विभुः ॥ सत्कर्ता स
त्कृतिसाधुर्जह्नुनीरायणोनरः ॥ ५॥ ५

स
१०

घ्रमंलेयोप्रमेयात्माविशिष्टःशि
ष्टकृछुचिः॥सिद्धार्थसिद्धसंकल्पसि
द्धिदःसिद्धिसाधनः॥वृषाहीवृषभो
विष्णुर्वृषपर्वावृषोदरः॥वर्धनोवर्ध
मानश्चविविक्ताश्रुतिसागरः॥५८॥

सुभुजोदुर्धरोवाग्मीमहेंद्रोवसुदो
वसुः॥नैकरूपोबृहद्रूपःशिपिविष्टः
प्रकाशनः॥ओजस्तेजोद्युतिधरःप्र
काशात्माप्रतापनः॥ऋद्धःस्पष्टाक्ष
रोमंत्रश्चंद्रांशुर्भास्करद्युतिः॥५८॥

स· १९

प्रमरतांप्रकृवोभानुशशिविंडस्वे
श्वरः॥ऊँघथेनगतासेनःसत्यधर्म
पराक्रमः॥४२॥मनभव्यभंवनायः
पवनापावनोनलः॥कामदाकाम
मक्रकांताकामीकामप्रदःप्रभः

ध्रुगादिक्रुध्रुगावतौनैकमायोमं
हाप्रानः ॥ १ ॥ ग्रहश्रपोण्यकरुपश्चस
हस्रौनिनंतनिनः ॥ ३ श्रोविश्वेषः श्री
हेषः श्रीविवीनङ्घोङ्घः ॥ कोधस·
कोयकरुकनौविश्ववाङ्गमहोथरः ॥ १

स.
१९

अच्युतःप्रथितप्राणःप्राणदोवा-
सवानुजः॥ अपांनिधिरधिष्टानम
प्रमत्तप्रतिष्टितः॥ ५३॥ स्कंदस्कंदध
रोधुर्योवरदोवायुवाहनः॥ वासुदे-
वोबृहद्भानुरादिदेवःपुरंदरः॥ ५४॥

श्रेशोकस्तारणस्तारः प्रभः शोविजे
नेश्वरः ॥ अनुकूलाशान्तावलोपद्मोप
घनिभेतगः ॥ १ ॥ पद्मनाभो रविंदा
दः पद्मगर्भधारीरश्मिन ॥ महर्द्धिर्महा
बृद्धात्मामहातोनाकडध्वजः ॥ १९ ॥

स. १

यनलः प्लवभोभीमः स्तमयतो हि
विहेरि॥ सर्वेललताालतापालली
वात्समितिजयः॥ विलवेवोहिलोमा
गौरैलठैमोलवः सहः॥ महौधवोम
हामागोवेवावानमितापानः॥५८॥

उद्भवःक्षोभणोदेवश्रीगर्भःपरमे
श्वरः॥करणंकारणंकर्त्ताविकर्त्ताग
हनोगुहः॥५२॥व्यवसायोव्यवस्थानः
संस्थानस्थानदोध्रुवः॥परर्द्धिःपर
मस्पष्टःतुष्टःपुष्टःशुभेक्षणः॥५३॥

स.
११

रामोविरामोविरजोमार्गोनेयोन-
योनयः॥वीरःशक्तिमतांश्रेष्ठोध-
र्मोधर्मविदुत्तमः॥वैकुंठःपुरुषःप्रा-
णःप्राणदःप्रणवःपृथुः॥हिरण्यग-
र्भःशत्रुघ्नोव्याप्तोवायुरधोक्षजः॥६१॥

ऋतुःसुदर्शनाकालःपरमेष्ठीपरि
ग्रहः॥उग्रःसंवत्सरोदक्षोविश्रामो
विश्वदक्षिणः॥विस्तारस्थावरस्था
णुप्रमाणंबीजमव्ययं॥अर्थोनर्थोम
हाकोशोमहाभोगोमहाधनः॥अ

स.
११

निर्विण्णः स्याद्विशेषेभ्यर्यमेश्वयो महा
मतेः ॥ न तत्र नेमिर्न तत्रो तमः ता
मास मोहन: ॥ २८ ॥ यत्र इन्द्रो महेन्द्र
श्चक्र त्रसत्रं स नागाति: ॥ सर्वं दृष्टौ
विमुक्तात्मा सर्वतो तानस्तत्र मे ॥ २९ ॥

स्वतः स्मस्वैः स्वल्पैः स्वैगोघास्ताव

दः स्तूयते ॥ मनोहरो जिनको धौवीर

बाहुविस्तारणाः ॥ स्थापनास्वबधो ब्य

पीनैकान्मानैककर्मैककृत ॥ वन्तरो

वन्तलोवलीरत्नवाभौ यतेश्वरः ॥ ८९ ॥

म. धर्मराड्धर्मकृद्भीमः सद्सत्वरसमतः
१५ रे ॥ अवितातासद्ध्वस्ता पुंवियोनाक्र
नलक्षणः ॥८९॥ नामस्तिनेमि सर्व
स्यः सिंहोऽनन्तमहेश्वरः ॥ आदिदेवो
महादेवो देवश्रेष्ठो देवमहत्तरः ॥९०॥

उत्तरोगोपतिर्गोप्ताज्ञानगम्यःपुरा-
तनः॥ शरीरभूतभृद्भोक्ताकपींद्रोभू-
रिदक्षिणः॥ सोमपोमृतपःसोमःपु-
रुजित्पुरुषोत्तमः॥ विनयोजयःस-
त्यसंधोदाशार्हःसात्वतांपतिः॥५५॥

म. १४

जीवोविनयतासाक्षीमुकुंदोमित
विक्रमः॥ अंभोनिधिरनंतात्माम
होदधिशयोंतकः॥ अजोमहार्हःस्वा
भाव्योजितामित्रप्रमोदनः॥ आनं
दोनंदनोनंदःसत्यधर्मात्रिविक्रमः।

महर्षिः कपिलाचार्यः कृतज्ञो मेदि
नीपतिः॥ त्रिपदस्त्रिदशाध्यक्षो महा
शृंगः कृतान्तकृत्॥ महावराहो गोवि
न्दः सुषेणः कनकांगदी॥ गुह्यो गंभी
रो गहनो गुप्तचक्रगदाधरः॥ ५८। वेधाः

स. ५५

स्वांगोजितःकृष्णोदृढःसंकर्षणोऽ
च्युतः॥वरुणोवारुणोवृक्षःपुष्करा
क्षोमहामनाः॥ ५९ ॥भगवान्भगहानं
दीवनमालीहलायुधः॥आदित्यो
ज्योतिरादित्यःसहिष्णुर्गतिसत्तमः

सुधन्वाखंडपरशुर्दारुणोद्रविणप्र॰
दः ॥ दिवस्पृक्सर्वदृग्व्यासोवाचस्प॰
तिरयोनिजः ॥ त्रिसामासामगःसा
मनिर्वाणंभेषजंभिषक् ॥ संन्यासकृ
च्छमःशान्तोनिष्ठाशान्तिःपरायणः ॥

स. १९ शुभांगो लोकसारंगः कुमुदः कुव
लेशयः ॥ गोहितो गोपतिर्गोप्ता वृष
भाक्षो वृषप्रियः ॥ अनिवर्त्ती निवृत्ता
त्मा संक्षेप्ता क्षेमकृच्छिवः ॥ श्रीवत्सव
क्षाः श्रीवासः श्रीपतिः श्रीमतां वरः ॥

श्रीदःश्रीशःश्रीनिवासःश्रीनिधिश्री
विभावनः॥श्रीधरःश्रीकरःश्रेयःश्री
मांल्लोकत्रयाश्रयः॥स्वक्षस्वांगश
तानंदोनंदिर्ज्योतिर्गणेश्वरः।विजि
तात्माविधेयात्मासत्कीर्तिश्छिन्नसंश

स. २

य:॥ उदीर्णः सर्वतश्चक्षुरनीशः शा
श्वतस्थिरः॥ भूशयो भूषणो भूतिर्वि
शोकः शोकनाशनः॥ अर्चिष्मानर्चि
तः कुंभो विशुद्धात्मा विशोधनः॥ अ
निरुद्धः प्रतिरथः प्रद्युम्नोमितविक्रम:

कालनेमिनिहावीरःसूरःशौरिर्जने
नेश्वरः॥त्रिलोकात्मात्रिलोकेशःके
शवाकेशहाहरिः॥कामदेवाकामः
पालाकामीकांतक्रतागमः।अनिर्दे
श्यवपुर्विष्णुर्वीरोनंतोधनंजयः॥८८॥

स. ब्रह्मणो ब्रह्मकृद्ब्रह्मी ब्रह्म ब्रह्मविव-
१८ र्धनः॥ ब्रह्मविद्ब्राह्मणो ब्रह्मी ब्रह्मता
ब्राह्मणप्रियः॥ महाक्रमो महाक-
र्मो महातेजो महोरगः॥ महाकत-
र्मे महायत्नो महायन्तो महादेवः॥ १९॥

स्तव्यः स्तवप्रियः स्तोत्रं स्तुतिः स्तोता
रणप्रियः ॥ पूर्णः पूरयिता पुण्यः पुण्य
कीर्त्तिरनामयः ॥ मनोजवस्तीर्थक
रो वसुरेता वसुप्रदः ॥ वसुप्रदो वासु
देवो वसुर्वसुमना हविः ॥ ७४ ॥ सद्गः

स. २९

तिसत्कृतिसत्तासद्भूतिःसत्परायणः

शूरसेनोयदुश्रेष्ठःसंनिवासःसुया-

मुनः॥ २३ ॥ भूतावासोवासुदेवःसर्वा

सुनिलयोनलः॥ दर्पहादर्पदोदृ-

प्तोदुर्धरोथापराजितः॥ २४ ॥

विश्वमूर्त्तिर्महामूर्त्तिर्दीप्तमूर्त्तिरमू
र्त्तिमान् ॥ अनेकमूर्त्तिरव्यक्तः शतमू
र्त्तिः शताननः ॥ ९५ ॥ एकोनैकः सवः
कः किं यत्तत्पदमनुत्तमं ॥ लोकबन्धु
र्लोकनाथो माधवो भक्तवत्सलः ॥ ९६

स. सर्वलोकवशौंट्टमोघोवीरागाम्भेटना
९. गाटी॥ वीरहाविघमःस्मृत्योरतास्त्री
रवलबलः॥ अप्रमानोमानदोमान्यो
लोकस्वामीत्रिलोकधृक॥ समेधा·
मेधज्ञोयस्मःसत्यमेधायधायरः॥ २॥ ८

नैस्त्राकृ बोधुनियरः सर्वशस्त्रभृतांव
रः ॥ अपराहोनियहोपोनैकशृंगोगदा
ग्रजः ॥ २९ ॥ चतुर्मूर्तिश्चतुर्बाहुश्चतु
र्व्यूहश्चतुर्गतिः ॥ चतुरात्मा चतुर्भा
वश्चतुर्वेदाविदेकपात ॥ १० ॥ सर

स· ३१

माबैनींनिह्नवानमाउन्नेयोडरानिक्रर
मः॥ उलंमोडवंमोडवोंडवावांमोड
वारिद्ला॥ १॥ स्तुभांवोलोकमावंवाः
सनंतक्तनवंनः॥ ईंडकमांमह्न
कवींक्नतकमांक्नतावामः॥ २॥

उद्भवः सर्वदेवः सर्वदो रत्ननाभः सर्वलो-
चनः ॥ ध्रुकोवाजसनाप्रंगोजयनः
सर्वविजयी ॥ सर्वणीविंउवलोभ्यः
सर्ववागीश्वरेश्वरः ॥ महालटोम-
हागतो महाभूतो महानिधिः ॥ ४ ॥

स. ४२

कुमुदः कुंदरः कुंदः पर्जन्यः पावनो
नलः॥ अमृतांशोऽमृतवपुः सर्वज्ञः स
र्वतोमुखः॥५॥ सुलभः सुव्रतः सिद्ध
शत्रुजिच्छत्रुतापनः॥ न्यग्रोधोदुंबरो
ऽश्वत्थश्चाणूरांध्रनिषूदनः॥९॥

सहस्रार्विस्रमन्निद्रामेधासम्यक्वा
हनः ॥ अमूर्तिरनघोऽचिंत्यो भयकृद्
भयनाशनः ॥८॥ आगार्हंदन्कयास्यलो
युगास्येतिगोचरो महान् ॥ अथतः स्वं
स्तनास्वास्यः श्रावंश्रावंशावर्धनः ॥९

स.
११

भारभृत्कथितोयोगीयोगीशःसर्व
कामदः॥आश्रमःश्रमणाःक्षामःसु
पर्णोवायुवाहनः॥२॥धनुर्धरोधनुर्वे
दोदण्डोदमयितादमः॥अपराजि
तःसर्वसहोनियन्तानियमोयमः॥१॥

सत्ववान्सात्विकः सत्यः सत्यधर्मप
रायणः॥ अभिप्रायः प्रियार्होर्हः प्रिय
कृत्प्रीतिवर्धनः॥ विहायसगतिर्ज्यो
तिस्सुरुचिर्हुतभुग्विभुः॥ रविर्विरो-
चनः सूर्यः सविता रविलोचनः॥ ९५॥

स· १५

श्चनेनोद्भूतभुम्मोकासराविदेदोनेकोदे

ग्रनः॥ श्चानैर्विगाः सदामर्धीलोकाः

पिशानमडुतः॥ सनात्सनातननतमः

कपिलाकापिरव्ययः॥ स्वस्तिदस्वस्ति

कृत्स्वस्तिस्वस्तिभुक्स्वस्तिदक्षिणः

ध्यैद्वाक्रैंडलीवक्रीविक्रम्मनित:
धामनः॥ श्राहः निवाः शाहसदः शाषि
रः श्रांवरीकरः॥ श्रह्वापेशालादलो
हतेताः तमिणांवरः॥ विडन्नेमावी
तमधः पुणपश्रवणाकीर्तिनः॥ १९॥

म ११

उत्तारणोडक्कानिद्रा उणोपाडुः स्वम-
नायान्तः ॥ वीरदारवत्तणाः श्रीनेनाजेव
नापर्यंवस्थिताः ॥ अनेनक्ष्पोतेनश्री
जिनमन्त्रुभंयापद्ः ॥ चन्द्रस्तेग-
भीरात्मा विदिशोत्मा दिशोदिशः ॥

अनादिर्भूर्भुवोलक्ष्मीसुवीरोरुचि
रांगदः॥ जननोजनजन्मादिर्भीमो
भीमपराक्रमः॥ आधारनिलयोधा
तापुष्पहासः प्रजागरः॥ ऊर्ध्वगःस
त्पथाचारःप्राणदःप्रणवःपणः॥ १

स.
१९

प्रमाणंप्राणनिलयःप्राणभृत्प्राण
जीवनः॥ तत्त्वंतत्त्वविदेकात्माजन्म
मृत्युजरातिगः॥१॥ भूर्भुवःस्वस्तरु
स्तारःसविताप्रपितामहः॥ यज्ञोय
ज्ञपतिर्यज्वायज्ञाङ्गोयज्ञवाहनः॥

यत्रस्यत्रकृषत्तोयत्रभूगयत्रलाध

नः॥ यत्तांत्रकृषत्रगहेस्मंनमंनाद

पवव॥ आत्रमयोनिस्वयंज्ञानोवेखा

नासामगायनः। देवकीनेदना स्त·

ष्टीतितोषः पापनाशनः॥ १४॥ याव

स. भृन्नंदकीचक्रीशार्ङ्गधन्वागदाधरः॥
१० रथांगपाणिरक्षोभ्यः सर्वप्रहरणायु
धः॥५५॥ ॐ नमो नमः इतीदंकीर्तनी
यस्यकेशवस्यमहात्मनः॥ नाम्नांस
हस्रंदिव्यानामशेषेणप्रकीर्त्तितं॥

यइंस्मृतायां नित्यं यश्चापि पठिके
नैवेत्॥ नास्तुभंषान्नयाकिंविलोद्ध
द्वेह्व मानवः॥ वेदांतवेताज्ञानिनः
स्मात्तत्वियोविजयोभवेत्॥ वैष्णोध
नसमहस्रास्पदः सात्विकमवाप्नुयात्॥ ११

स.
१८

कामान्वामनुयाकामीप्सनाधीप्रान्न
याम्नना॥यमीधीप्रामनुयाउमनधी
धीवार्थमानुयान॥भक्तिमात्मःस
द्वेष्यावक्षुवित्तन्नतमानतः॥सद्धः
संवासदेवस्पनाप्रामेनस्वकीर्तियेत

यशः प्राप्नोति विपुलं त्वातिप्राप्याम

मेवच ॥ स्वबलं प्राप्य प्राप्नोति श्रेयः

प्राप्नोत्यनुत्तमं ॥ न भयं क्वचिदाप्नो

ति वैरं न च विंदति ॥ भवत्यरोगो

धृतिमान्बलरूपगणान्वितः ॥ रोगा

स
१९

र्तो मुच्यते रोगाद्बद्धो मुच्येत बंधना
त् ॥ भयान्मुच्येत भीतस्तु मुच्येताप
न आपदः ॥ १३ ॥ दुर्गाण्यतितरत्याशु
पुरुषः पुरुषोत्तमः ॥ स्तुवं नामस
हस्राणि नित्यं भक्तिसमन्वितः ॥ १४

वासुदेवाश्रयो मर्त्यो वासुदेवपरा-
यणः ॥ सर्वपापविशुद्धात्मा याति
ब्रह्म सनातनं ॥ २७ ॥ न वासुदेवभक्ता-
नामशुभं विद्यते क्वचित ॥ जन्ममृत्यु-
जराव्याधिभयं नैवोपजायते ॥ २८ ॥

ध. इमंलवमयोयानःस्पृहाभक्तिरम
४. लिनः॥ पुरेपतानमासंवेदोतिश्रोर
तिसृतिकौनिमिः॥ नक्रोयोनवमा
त्रयंनलोभोनाप्नुभामनेनि॥ भवंति
क्रतपृापानोभक्तानोपकषाठ्वंम॥

घेसवंद्धाकेनतत्राविदिणोभंमेहो
दृयि॥वासुदेवस्सवीर्येणाविरहिताल
महात्मनः॥२९॥सत्तरासत्तरगंधवास
घेडोवरगरातसे॥जगाहृशोवलीनेर
हंकसस्समसवरावरे॥३०॥इंदियार

म. ५१

णिमनोबुद्धिसत्वंतेजोबलंधृतिः
वासुदेवात्मकान्याहुःक्षेत्रंक्षेत्रज्ञए
वच॥५१॥सर्वागमानामाचारःप्र
थमंपरिकल्पते॥आचारप्रभ
वोधर्मोधर्मस्यप्रभुरच्युतः॥५२॥

ऋषयापितरोदेवामहाभूतानिधा-
तवः॥जंगमाजंगमंचेदंजगंनाराय
णोद्भवं॥४१॥योगोज्ञानंतथासांख्यं
विद्याशिल्पादिकर्मच॥वेदाःशास्त्रा
णिविज्ञानमेतत्सर्वंजनार्दनात्॥४॥ ५

स.
एको विश्वमेदस्नेत्ययस्मृतास्मेने
५२ कथ्यः ॥ त्रिलोकव्यापि विश्वात्मा-
मेके विश्वमरूपम्यः ॥ इदं तत्त्वमना
वतो विश्वो व्यासेन कीर्तितं ॥ पठेद्य
इदं नरः श्वः श्रेयः प्राप्नुयात्सर्वविव ॥ ५९

विषेषरमनेदेवंनगताउभवाध्ये
भनेतिपेषुष्कांतेननेयांतिपराम
वे॥४७॥प्रजैत्रवाव॥पद्मपत्रविशाला
तपद्मनाभस्तवोतम॥भक्तानांमत्र
रक्तालोचानाभवत्तनादैन॥४८॥श्री म

स. गवानुवाच ॥ योमांनामसहस्रेण
५१ स्तोतुमिछतिपांडव ॥ सोहमेकेन
श्लोकेनस्तुतएवनसंशयः ॥ ५९ ॥
ॐनमोस्त्वनंतायसहस्रमूर्तये ॥
सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे ॥

सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्र
कोटीयुगधारिणे नमः ॥ ५ ॥ नमः
कमलनाभाय नमस्ते जलशायि-
ने ॥ नमस्ते केशवानंतवासुदेव नमो
स्तु ते ॥ ६ ॥ वासनावासुदेवस्य वासि

स॰ ४४

ते भुवनत्रयं॥ सर्वभूतनिवासीनां वा
सुदेव नमोस्तुते॥ नमो ब्रह्मण्यदेवा
य गोब्राह्मणहिताय च॥ जगद्धिता
य कृष्णाय गोविंदाय नमो नमः॥
यथाकाशात्पतितं तोयं यथा गच्छति

सागरे ॥ सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्र
तिगच्छति ॥ एष निष्कंटकः पंथा य
त्र संप्रस्थितो हरिः ॥ कुपथं तं विजानी
याद्गोविंदरहितागमे ॥ सर्ववेदेषु य
त्पुण्यं सर्वतीर्थेषु यत्फलं ॥ तत्फलं

स· ५१

ममवाप्नोतित्वत्प्रसादेवंजनार्दनं॥ यो
नरःपठतेनित्यंत्रिकालंकेशवाल
ये॥ द्विकालमेककालंवाक्रूरंसर्वं
व्यपोहति॥ दह्यन्तेरिपवस्तस्यसौ
म्याःसर्वेसदाग्रहाः। विलीयंतेचपा·

पानि स्तवे हास्मिं प्रकीर्तितं ॥ येन धा

नेष्कृतं येन येनायं पठितः स्तवः ॥ ८

तानि सर्वदानानि स्ववा सर्वं ममवि

ता ॥ इहलोके परेवापि न भयं विद्-

ते क्वचित् ॥ नाम्नां सहस्रं योधीते हा-

स.
५९

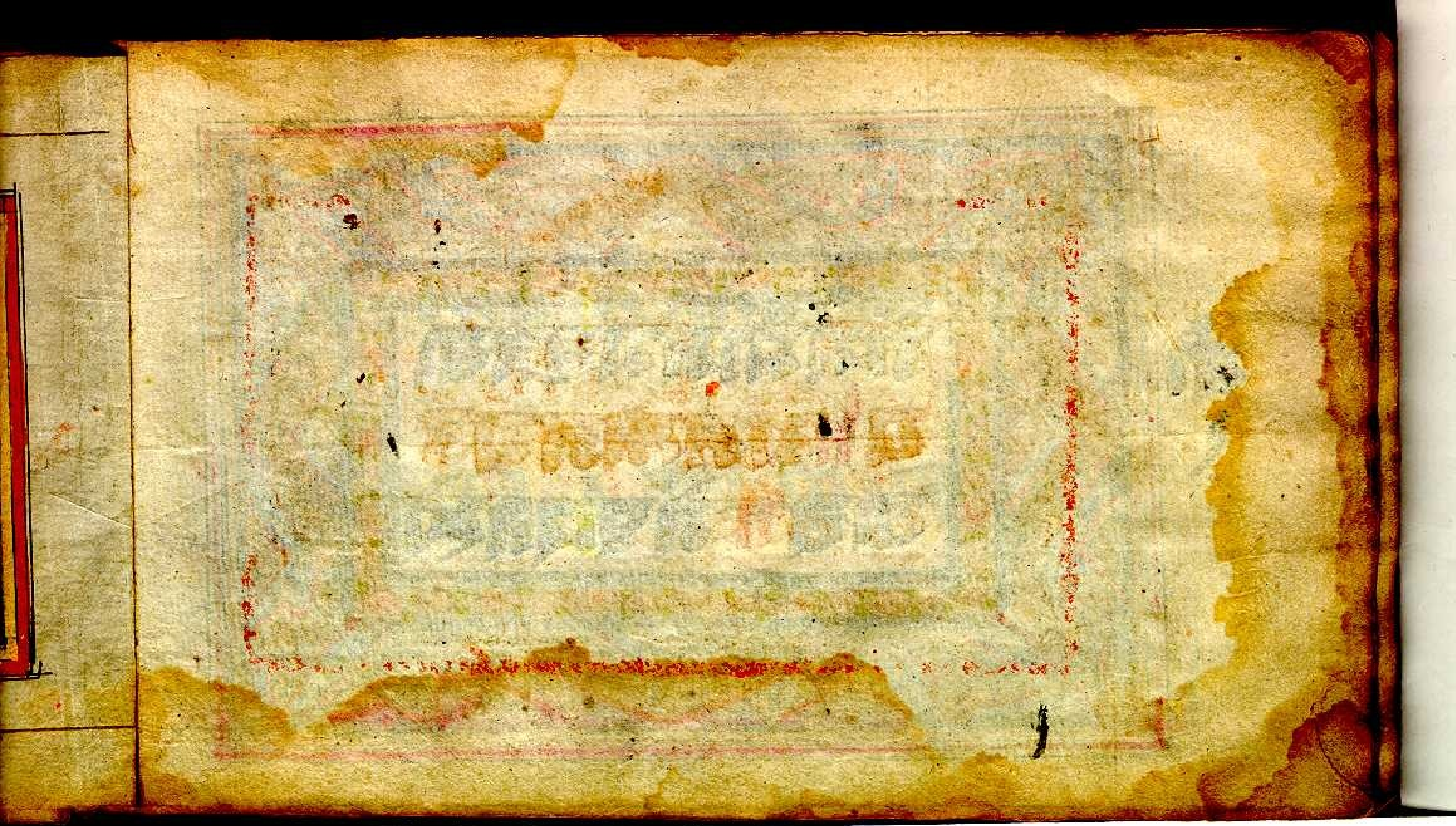
टष्यंपामसमसंनिधौ॥ सनिर्दहतिपाप
निकल्पकोटिशतानिच॥ अश्वत्थके
निधौपार्थत्वतमानसिकेशव॥ प- ९.
ठेनामसहस्रंनगवांकोटिफलंल
भेत॥ शिवालयेपठेंनित्यंतुलसीव

नमेस्थितः ॥२८॥ नरोमुक्तिमवाप्नो-
तिचक्रपाणिर्वैवोयथा ॥ बालहत्या-
दिकंपापंसर्वपापविनश्यति ॥ विली-
येयंतिपापानिवान्यपापस्यकाक-
या ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलो-

स. केसगच्छति ॥१८४॥ इति श्रीमहाभा
५० रतेशतसहस्रसंहितायांवैयासि-
क्यांशांतिपर्वणिश्रीविष्णोःसहस्र-
नामसमाप्तम् ॥ ॥

भी
१

ॐनमोभगवतेवा
य॥ ॐजन्मेजयउ
वाच॥ ॐशरतल्पे

शयानस्तुभारतानांपितामहः
कथमुत्सृष्टवान्देहंकंचयोग
मधारयत् ॥ वैशंपायनउवाच
शृणुष्वावहितोराजन्शुचिर्भू

श्री
१

नासमाहितः ॥ श्रीकान्तकनकपाई
लदेहोत्तरोमसमाप्नुयः ॥ १ ॥ स्तु
रूपत्वस्पवाहस्पामामाद्यमात्
स्पपायिंव ॥ प्रज्ञापत्येव न
तद्वेमध्येपामेदिवाकरे ॥ २ ॥

शुक्लपक्षस्यचाष्टम्यांमाघमासस्य
पार्थिव ॥ प्राजापत्येचनक्षत्रेमध्यंप्रा
प्तेदिवाकरे ॥ ४ ॥ विकीर्णांशुरिवादि
त्योभीष्मःशरशतैश्चितः ॥ शुशुभेप
रयालक्ष्म्यावृतोब्राह्मणसत्तमैः ॥ ५ ॥

भी
१

व्यासेनवेदश्रवमानपदेनसर्वर्षि
णा॥ देवस्यानेनवास्पेनतथास्मा-
केसमेनना॥८॥ नथाजैमिनिनावै-
वपैलेनचमहात्मना॥ शांडिल्यगौ-
नमात्रेयैभीरद्वाजेनधीमता॥ ९ ॥

शैवेन याज्ञवल्क्येन शंखेन लिखि-
तेन च ॥ देवराजेन धीरेण पाटलमन्व-
ति शौनकेः ॥ ८ ॥ एतैश्चान्यैर्मुनिगौ-
मैर्महाभागैर्महात्मभिः ॥ स्वहृद्यानैः
प्रस्कारैह्तन्स्वद्दवग्रहैः ॥ ९ ॥ श्री-

श्री
५

मत्तपुरुषव्याघ्रः कर्मणा मनसा
गिरा॥ प्रापनन्प्रणामाक्रमेश्वटप्यो॰
प्रोनलिप्तवि:॥ ६०॥ स्वरेणाद्धष्टधृष्टि॰
ननस्नावमधुसूदनः॥ योगीश्वरंप
घनाभंविश्वजिस्रजनार्दनं॥ ६१॥

कृतांजलिपुटो भूत्वा वाचाविदां प्रवरः
प्रभुः ॥ श्रीक्षः परमयमीत्मा वासुदे
वमथाब्रवीत् ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ध्यायाय
यामपृष्टं विक्लिवाचो निगदिष्याम्यहं
तयाम्यासमसमासिन्याडीयतां प्रभु ॥

भो
१

षितनमः ॥३॥ अचिंत्यविपदंहंसंतनअ·
दंपरमेष्टिनं ॥ एकंसर्वात्मनात्मानं·
प्रपद्येत्वंप्रजापतिं ॥४॥ अनाद्यंतं·
परंब्रह्मनदेवानर्षयोविदुः ॥ एको
यंवेदभगवान्धातानारायणोहरिः ॥

हरिः॥ नारायणास्त्रिबिवाणास्तथासि
द्धमहोरगाः॥ देवा देवर्षयश्चैव ये चै
दुःदुःखविभेषजं॥।१॥ देवदानवगंधर्वा
यक्षराक्षसकिन्नराः॥ येन ज्ञानेन जि-
केनेयथक्रनेनाभगवानिति॥२॥

श्री
९

यस्मिं विश्वानि भूतानि तिष्ठंति च वि-
शंति च ॥ गणाणा भूतानि भूतेशास्तस्मै म-
णिगणागणाइव ॥ अस्य विश्वस्य कर्त्ता-
सैनगनस्तस्युबांपतिः ॥ वटं निज
यनोध्यसमध्यानमपरिचिंतकाः ॥ १ १

घसिंविमिगतेंतेतोहकेसैंगेवनिह

ति॥सट्सइथितेंविष्वंविघोगेविष

कंमाणं॥१॥हूरिंसट्सष्विपिरंसट्स

स्वकमलेत्तां॥सट्सस्ववाइमकं

टंसट्सस्ववटनोख्वलं॥२॥पा१ः

श्री ७

नीरायणंदेवंयेविष्णुरूपपरायणा

श्चाणीयसामणीयांसंस्थविष्ठंच॰

स्थवीयसां॥१०॥गरीयसांगरीष्ठंच

श्रेष्ठंचश्रेयसामपि॥यंवाकेष्वनु॰

वाकेषुनिषत्सूपनिषत्सुच॥११॥

रुणांतिसत्यकर्मणांसत्यंसत्येष्वक
मेरु॥ वनर्मिंचनवामानंसत्वस्य
सावनंपाति॥ २४॥ येदृष्ट्वैवंमंचेति
गत्वेःपरमनामभिः॥ यस्मिन्निवे
नपत्नंयदंगेभवतिष्टति॥ २५॥

भी सर्वात्मा सर्ववित्सर्वो सर्वगः सर्वभा
८ वनः ॥ यं देवं देवकी देवी वसुदेवाद
जीजनत् ॥ २१ ॥ भौमस्य ब्राह्मणो गो
प्तैदीप्तमग्निमिवारणि ॥ यमनन्य
व्यपेताशीरात्मानं वीतकल्मषं ॥ २२

दृष्ट्वातेस्याचगोविंदंपश्यपेस्यात्मान:
मात्मनि ॥ अतिवागिंद्रकर्माणमर:
तिसूर्याग्नितेजसं ॥ २४ ॥ अनिवृंदीदि:
यात्मानंतंप्रपद्येप्रजापतिं । प्राणा
पृक्तंप्रोक्तंवलंप्रोक्तंप्रणादिश ॥ २५

भी
८

यतिवारेदकर्माणामतिसर्वाग्नि
नेजसे॥ तेषेसंकर्षणोप्रोकेतसुपा
स्पस्वपास्मदे॥१०॥ यमेकंबहुध्यात्मा
वेषाङ्गमंतमथोत्तनः॥ नाम्यमक्तः
क्रियावेतोयजेतेसर्वकामदे॥११॥

यमाज्जगतोकोप्यंयस्मिंसमानिहि:
नाश्रजा:॥यस्मिंलोकास्फुरंतीमेज:
लेशाकुलयोर्यथा॥१२॥कृतमेकात्वं
ब्रह्मयत्नस्सदमन:परं॥अनादिम:
ध्यपर्यंतंनदेवानवेदाविदु:॥१३॥स

भी
१०

क्षाप्सरागंधर्वाः ससिद्धर्षिमहोरगाः॥ अयातानित्यमेवेतिपरमेंडःखिभेषजे॥२४॥ अनादिनिधनंदेवमात्मयोनिंसनातनं॥ अप्रतर्क्यंसवितेयंदृष्ट्वानारायणंविभुं॥२५॥

यंवैविश्वस्यकर्तारंजगतस्तस्थुषां
पतिं॥वदंतिजगतोध्यक्षमध्यात्म
परिचिंतकाः॥१८॥हिरण्यवर्णांयं
गर्भमदितेर्दैत्यनाशनं॥एकंद्वाद
शधाजातंतस्मैसूर्यात्मनेनमः॥१९॥

भी ॥

सुक्षिदेवांपितृक्षमितर्पयत्यमन्ते
नवः॥यश्चवानाद्विजातीनांतस्मैसो
मात्मनेनमः॥१८॥यंवृहंतेवृहदस्मुके
यमग्निवमहाध्वरे॥यंविप्रसंघा
गायंतितस्मैवेदात्मनेनमः॥१९॥

मद्दतलममः पारेङकंबहतितेन
से॥ यंतावारमुमेयाततसैतान
त्मेतेनमः॥ ४॥ ङरयनः सामथाम
नेदृपादौदृविराक्रंते॥ यंसमतेनः
त्स्वंतितसैयतान्मेतेनमः॥ ५॥

श्री
१५

वनमिंखवनमिंखड्डाभ्यांपंचमिरेव
व॥स्थयतेवपुनड्डाभ्यांनसैयत्ताः
त्मनेनमः॥४॥यःस्वपौंयन्त्रनाम
कंदेगात्रांलिहखिरः॥रयांनंवशट
त्सामनसैस्नोत्मात्मनेनमः॥५॥

यः सहसमसेवे यत्तेन ते विश्वं स्तनाः
स्त्रिभिः ॥ द्वितापवर्णी शाकुनिस्त्लसे
नार्स्तात्मनेनमः ॥ पद्मं ग संपिपर्वां
णां स्वरवेजननभ्रपणो ॥ यमाङ्गरवतं
तिस्तंनसेवायात्मनेनमः ॥ ५८ ॥

श्री
१२

येहचयगयमेचणाःहयचयगयमेफले·
विणाः॥हयचयगयैमैःसमंवेनितस्मेय
मात्मनेनमः॥५९॥यस्मिनोजिसतो
मेनमनेनाम्नयोनिना।यमोयव्य
वहारागेत्मस्मैसम्यात्मनेनमः॥६०।

हुताशनमखैर्दैवैर्ध्यायंति सकलंज

गत॥ हविः प्रथमओंकारेनस्मै ओं-

कात्मनेनमः॥ ५८॥ येत्र्यक्षरस्थितंम-

क्षरं विविंचंति महर्षयः॥ ते वेदे-

उत्तमासीनेनस्मै तेज्ञात्मनेनमः॥ ५९

भी
१४

यंविजिज्ञासितव्यासाःशांतादांताः
जितेंद्रियाः॥ज्योतिःपश्यंतियुंजानाः
तस्मैयोगात्मनेनमः॥अपुण्यपुण्यो
परमेयंपुनर्भवनिर्भयाः॥शांताःसं
न्यासिनोयांतितस्मैमोक्षात्मनेनमः

यश्रुगणश्रुणोपापरमेयंश्रुतमेवलि
भेयः॥ शांतासंन्यासिनोयानितस्मे
मोहात्मनेनमः॥ यस्यात्रिवास्पैधाश्र
धौविनाभिस्वरपेणालितिः॥ स्तयंस्व·
दःदैंस्याःस्थ्योतेनस्मैलोकात्मनेनमः।

श्री
१८

संभस्यतिभूतानिक्रुवाचैकाणि
वेंत्नगात्॥ वालाःस्वपितियस्मैकार
ल्लसैंमायात्मनेनमः। यासौषुगामर
सांतेषदीमाचिंविभावसुः॥ संभस्य
यतिभूतानितस्मैघोरात्मनेनमः॥१

अजस्य नाभौ संभूतं यस्मिं विश्वं प्र-
तिष्ठितं । पुष्करं पुष्कराक्षस्य तस्मै प-
द्मात्मने नमः ॥ ५७ ॥ सहस्रशिरसे चैव
पुरुषायामितात्मने ॥ चतुःसमुद्रप-
र्याययोगनिद्रात्मने नमः ॥ ५८ ॥

श्री
१९

भूतं भव्यं भविष्यं च भूतानां प्रभव:
व्ययः॥ योऽजः सर्वभूतानां तस्मै भ
वात्मने नमः॥ यस्य केशेषु जीमूता
नद्यः सर्वांगसंधिषु॥ कुक्षौ समुद्र
श्चत्वारस्तस्मै तोयात्मने नमः॥५८॥

ब्रह्मावर्क्के भवेनो देवैं क्रन्त्व मत्रद्दांवि
प्राः ॥ पातोयस्यास्थिताः स्मृदास्तस्मैव
णात्मनेनमः ॥ ८ ॥ येनपानेधनमेधो
रसप्राणाविवर्धनः ॥ योधारयति र
मूलानिनस्मैप्राणात्मनेनमः ॥ ९ ॥

श्री
१०

वैद्युतो जाठरश्चैव पावकः शुचिरेव
च ॥ दहनाः सर्वभक्षाणां तस्मै वह्न्या-
त्मने नमः ॥९॥ विषयेषु वर्तमानानां
श्रुतं वै श्रोत्रिकैर्गणैः ॥ शाब्दविषय
येगमार्तं तस्मै वागात्मने नमः ॥१०॥

ज्वलनार्केंदुताराणां ज्योतिषांदिव्य
रूपिणां ॥ यस्तेजयतितेजोभिस्तस्मै
तेजात्मनेनमः ॥१३॥ अप्रमेयशरीरा
यसर्वतोवुद्धिचक्षुषे ॥ अपारपरि-
माणायतस्मैदिव्यात्मनेनमः ॥१४

श्री
१८ प्रगेवावर्तिनेयैासैादिवसायनहा-
यनैः॥सर्वप्रलययोकर्त्तातस्मैका-
लात्मनेनमः॥९५॥परःकालात्परो-
यस्मात्परःसदनन्तश्चयः॥अनादिरा
दिर्विश्वस्यतस्मैविश्वात्मनेनमः॥९६॥

थ्यात्मत्वानमिदंत्वानेत्वाकार्यंचप्रव-
स्थिने॥यत्नानेनापिगाढेनतस्मैत्वा
नात्मनेनमः॥८७॥जटिनेदंडिनेनित्यं
लंबोदरशरीरिणे॥कमंडलनिषंगा
यतस्मैब्रह्मात्मनेनमः॥८८॥ पंचिव

भी नेपाटिनेचैवशार्ङ्गिणेपीतवाससे
९९ वनमालायवायैवनसैकस्मात्म
नेनमः ॥ ९९ ॥ भस्मलिप्तशरीराय
व्याघ्रचर्मनिवासिने ॥ त्रिशूलडम
रुहस्तायव्याघ्रचर्मनिवासिने ॥

शिरःकपालमालायत्राईवर्मनि-
वासिने॥मितोयनशरीरायनमेन
धात्मनेनमः॥१॥योमोदयतिभक्ता
निस्नेहपाशान्नेवंधनैः॥सर्वास्परव-
त्तायोयनमेमोत्तात्मनेनमः॥१४॥

श्री पंचभूतात्मभूताय भूतानां नियं
१० तायच ॥ अक्रोधलोभमोहाय तस्मै
शांतात्मने नमः ॥ यः श्वेतद्वीपपर्यं
के दिव्यनागविभूषिते ॥ फणासह
स्ररचिते तस्मै निद्रात्मने नमः ॥ २४ ॥

नदेवानचगंधर्वानदैत्यानचदान-
वाः॥नविदुर्यस्यतत्वंहितस्मैतत्वा-
त्मनेनमः॥७५॥विश्वायमरुतेचैव
रुद्रादित्याश्विनायच॥वसवःसिद्ध
साध्याश्चतस्मैदेवात्मनेनमः॥७६॥

श्री २१

अव्यक्तबुद्ध्यहंकारो मनो भूतेंद्रिय
णि च ॥ तन्मात्राणि विशेषाश्च तस्मै त
त्त्वात्मने नमः ॥ ये दिस्तत्त्वं विविवं
त्ति ये न तत्त्वं विदो जनाः ॥ तत्त्वमनव
मिदं च जनसे तत्त्वात्मने नमः ॥ ४८

स्वरूपाविभक्तिश्चर्वोऽक्षरश्चयः परदेहि
नः॥ यस्य गात्रेषु संभवा लक्ष्मीरत्ना
त्मने नमः॥ ७॥ नानामयेकालनेमि
हन्ता दानवपुंगवो॥ दद्यौ राज्यं महेन्द्रा
य तस्मै भक्तात्मने नमः॥ ८॥ श्री

भो ११

खल्लेवपर्यन्तेजगत्सर्वंकरोति नि-
यः॥यस्माडन्यघेनेदृष्टेनसैवौजात्म
नेनमः॥८१॥मत्स्यरूपमहोक्रत्वावे
दानाहृत्यवेदसे॥रसानलंदृष्टोर
यश्चतस्मैमत्स्यात्मनेनमः॥८२॥

दीराध्यैकृमैत्रपोयःषृषेनामतमे
घवे ॥ द्यानोमदिवंतृगंतसेकृमी
त्मनेनमः ॥ ८२ ॥ वृम्नादेवृपमास्याय
मदीसवनपर्वतो ॥ उजहारेःकदंद
षाय्रेनसेकीडात्मनेनमः ॥ ८३ ॥ ना॰

श्री
११

रसिंहं वपुर्भूत्वा सर्वलोकभयंकरं
हिरण्यकशिपुञ्जघ्ने तस्मै सिंहात्म-
ने नमः ॥ ८५ ॥ पिपीतणास्तंदयस्य-
रूपं दृष्ट्वानवाप्यथं ॥ दानवेन्द्रानक-
राणा तस्मै ह्यात्मने नमः ॥ ८६ ॥

वामनेरूपमास्थायबलिंसंयम्यमा
यया॥त्रैलोक्यंक्रान्तवान्यस्तस्मैरु
क्रान्तात्मनेनमः॥८॥जमदग्निसुतो
भूत्वारामःपरशुमात्रणा॥जघान
कार्तवीर्यंतोतस्मैवाणात्मनेनमः ८९

श्री
२२ त्रिसमस्कन्धायस्यैकोयर्मेभ्रन्कोंत॰
गौरवान्॥ नचानतोत्रियोसंवेतस्ये
कोपात्मनेनमः॥ त्रिसमस्कन्धाष्टीय
वोंकुन्वानितत्रियाग्रा॥ कयपपा॰
यमहोशादातसैचोरात्मनेनमः॥ २॰

तामोदाप्रारयिमेंवासितह्रवामेदि
दयो ॥ नघानरातमेद्दातोत्तसैतेः
द्यात्मनेनमः ॥ चंक्रिणेगदिनेनित्यं
लेपलाधुवायायारिणे ॥ श्वेतेतवले·
देवायतस्मैमहात्मनेनमः ॥ १२ ॥ यो·

श्री
५५

ह्लीममलीश्रीमांवीलांवरधरः
स्तुविः॥रामायवीरहिरण्यायायतस्मै
योगात्मनेनमः॥दानवांम्बवशीकृ
त्वाप्तन्तेहवमांगानः॥ यंमस्परव
णायायतस्मैदुह्मात्मनेनमः॥२४॥

गतस्मानोविनाशायबुद्धिमास्थाय
नामसौ ॥ यान्तेवकारणंवैहंतस्मै
बुद्धात्मनेनमः ॥ आलिगास्यसन्तोभ
त्वाकल्किरूपेणयोहरिः ॥ कल्यान्ते
संहरेत्सर्वंतस्मैकल्क्यात्मनेनमः ॥ ९ ८

श्री
१८

देवकीनंदनः श्रीमां स्वानंदयते वि
भुः ॥ कृपितोभ्यस्तं दमेन सौ कृष्णा
त्मनेनमः ॥ १७ ॥ वसुदेवसुतो भृत्वा·
कृष्णात्मानंदगोकुले ॥ कंसस्य त्व·
ध्यायायन सौ कोपात्मनेनमः ॥ १८

त्त्रियाणां सहस्राणि श्रुतान्यर्बुद-
नि च ॥ यो वधीद्रावते युद्धे तस्मै क्रोडा-
त्मने नमः ॥ ४४ ॥ यः सर्वप्राणिनां श-
णामाति रूपो प्यवस्थितः ॥ स्थलरत
रमाणाय तस्मै सांख्यात्मने नमः ॥ ९

श्री
२१

रसातलगताश्रीमांनंतोभगवां
हरि॥ सर्वंधारयतेयोसौतस्मैशेषा
त्मनेनमः॥ ॥ यस्मिंसर्वंयतःसर्वं
यःसर्वंसर्वतश्चयः॥ यश्चसर्वम
योदेवतस्मैसर्वात्मनेनमः॥ २॥

विश्वकर्म्मन नमस्तेस्तु विश्वात्मा विश्व
संभवः॥ अपवर्गोसि भूतानां पंचा-
नां परतस्थितः॥१॥ नमस्ते त्रिषु लो-
केषु नमस्ते परतस्त्रिषु॥ नमस्ते सर्व
देहास्त्ववंदि सर्वपरायणः॥२॥ न

भी
१८

नमस्ते भगवान्विष्णो लोकानां प्रभ
वाव्ययं ॥ त्वं हि कर्त्ता हृषीकेश संह
र्त्ता चापराजितः ॥५॥ येन पश्यामि ते
मायां दिव्यां हि विश्वकर्मिन ॥ तत्स्व
पश्यामि तं येन ते रूपं सनातनं ॥६॥

घेष्वतेषिरसाव्यानंपद्मंटेवीवसे
घेरा॥ विक्रमेणायोलोकाःपुरुषा
सिमनानन:॥ १ ॥ व्यनसीशुष्मसंका
यांपेनवासससमक्रते॥ येतनमस्पे-
निगेविदंनतेषांविघेनमयं॥ २ ॥

श्री नारायणपरंब्रह्मनारायणपरंत-
१२ पः॥ नारायणपरंसर्वंनारायणः
परात्परं॥ १॥ यथाविष्णुमयंसर्वं
यथाविष्णुमयंहविः॥ यथावि-
ष्णुमयंसर्वंपापंनाशायनेनया॥ २॥

बोधपंनायभक्तायगतिमिष्टांजिते

षवे॥यच्छेयपुंडरीकाक्षंसध्यायत्सुर

रेश्वरः॥इतिविघ्नानपायांविनयोन-

विस्तरीदिनः॥वाच्यतेनाविनोदेवाः

प्रीयतांमेजनार्दनः।वैशंपायनउवाच।

भी
१·

एतावदुक्त्वा वचनं भीष्मस्तद्गतमा-
नसः ॥ नमस्कृत्येव कृष्णाय प्रणा-
ममकरोत्तदा ॥ ३ ॥ अभिगम्यत्तु योगे-
न भक्तिं भीष्मस्य माधवः ॥ त्रैलोक्य-
दर्शनं ज्ञानं दिव्यं दत्वा ययौ हरिः ॥ ४

नस्मिंनपवतेटेवेतनलिवलवाटिं

नः॥ भोक्षवशनकेसवेंपश्नंसंनेष

नःस्तवः॥५॥ भोक्षंवारिमिस्थासवकें

टेषश्नंसंहर्मेंह्नामतिं॥ नेस्तवंतम्ब

विश्राख्याकेश्रावषरुषाव्रमः॥१८॥

मो विदित्वा भक्तियोगं तं भीष्मस्य पुरु
३१ षोतमः ॥ सहसोत्थाय संहृष्टो यान
मेवान्वपद्यत ॥ ७ ॥ केशवः सात्यकिं
श्चैव रथेनैकेन जग्मतुः ॥ अपरेण
महात्मानौ युधिष्ठिरधनंजयौ ॥ ८ ॥

भीमसेनोयमोवोमोरथमेकंसमा
श्रितः ॥ कृपोदुस्तलनस्वसंनस्थां·
परंरथं ॥ १ ॥ नैरथ्यैर्गानाकारैःश्वया
नाभ्रकृष्णभाः ॥ तेनघोषेणामहता
कंपयंतोवसुंधराः ॥ २ ॥ ततोपरः

श्री
१८

पुरुषवरस्तवेरितासुरादिभिःप्रणि
सममतास्मुसुफेवेकृनानालिंग्राण
नमथ्यापरंजनंसकेषावोऽदितम
नाल्लवःहन॥१॥अनादितिधनं
देवमप्रमेयपराक्रमं॥ लोका

ध्यात्वैवं नित्यं सर्व्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ११
क्लेशनाशनमन्त्रस्य रात्रौ च
क्लेशघ्नकाम्यनाये ॥ नेमिनं दद्वाः
प्रविशंति क्लेशं द्विविधेयामंत्रं दूतेह
नाशे ॥ ११ ॥ शुक्लपते दिवाभूमौ वंगाः

भी ३३

यंचोनवायसि ॥ यन्यास्तानसरिछ्वंति
ह्रदयस्थेनजनार्दने ॥ यंयोगिनाप्राणवि
योगकालेयंत्येकविनेविनिवेशयंत
ति ॥ सानाभुरत्ताहरिमीसमाणार
प्राणांजहातिगमकालोहिभीक्षः ॥ २४ ॥

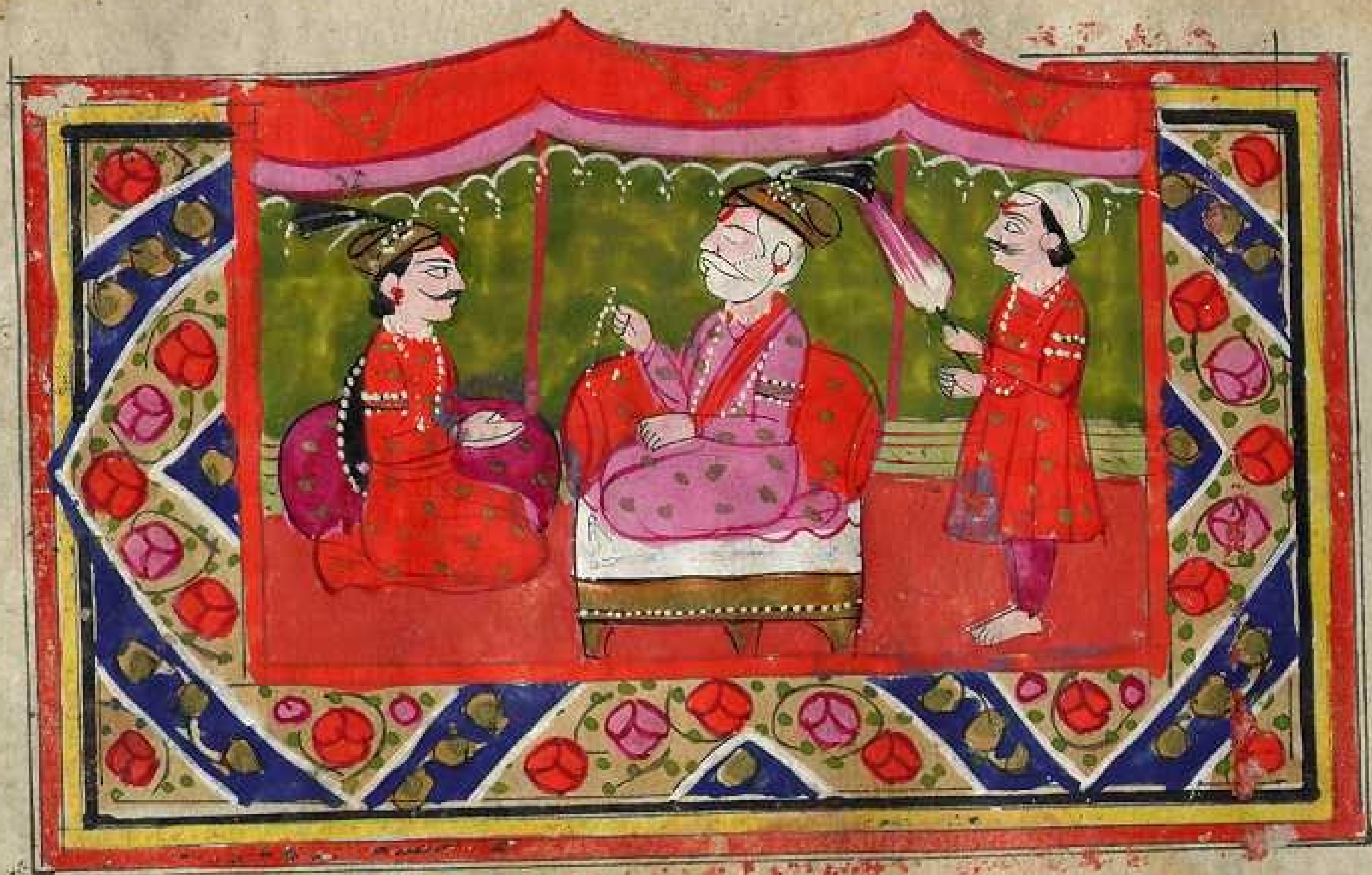
इति स्तवं यः पठति श्राद्धयवनतः प्र-
णितिवायउकलनेंदनलवं ॥ सव-
कप्रशतिद्दतकिल्विषोन्नतोज्ञना-
दंनेश्रविशंतिदेदसंलये ॥ २८ ॥ प्रसि
ननिसितयांयपवंकेकवायेमर

भी
१५

णिकनकविचित्रेकुंडलेयस्यकर्णौ
भ्रमरघ्रानसद्दैसेसेवतेयस्यमाला
लसरकुलनिंदनाप्रीयतांवासुदेव :
सलवरानसमामोघंविस्मोरडुनक
मेणाः॥ यांगेयेनप्रणागीनामहापान

कनाशनः॥२८॥ इति श्रीमहाभार-
ते शतसहस्रसंहितायां वैयासिक्यां
शांतिपर्वणि श्रीभीष्मस्तवराजस-
माप्तम् ॥ ॥ ॥

श्री

ॐनमोभगवतेवासुदे-
वाय ॐ शतानीकउवाच ॥
महातेजोमहाप्रानसर्व

सर्वशास्त्रविशारदा ॥ अतीताकर्म-
वेयत्तपुरुषोद्विजसत्तम ॥ ॥ मरणोय
जपेज्जाप्यं पंचभावमनस्मरेत् ॥ पर-
पदमाप्नोतन्मे बुद्धिस्तत्र निश्चितं ॥ ४ ॥
शौनक उवाच ॥ इदमेव महाभाग-

प्र. २

एहवोत्तेपितामह ॥ भीष्मंधर्मभृ
तांश्रेष्ठंधर्मपुत्रोयुधिष्ठिरः ॥ ५ ॥ युधिष्ठि
रउवाच ॥ श्रीवत्सांकजगद्बीजमनंतं
लोकसाक्षिणं ॥ प्रणानारायणंदेवं
नारदःपर्यपृछत ॥ ६ ॥ नारदउवाच

भगवन्नेतन्मेकेशा ग्रहथानैनितेंदि
दैः ॥ कथंमेविचिंत्योसि सरणोप
दुपस्थिते ॥ १ ॥ किंवानिमंजपेनाच्छे
नत्माडत्यायमानवाः ॥ स्वमोविदु
धोप्यायवतन्मे शहिसनातनः ॥ २ ॥

गी.
५

ष्कवानस्पतेदेवर्षेवाकंवाकविद्
शारदः॥श्रोवाचभगवान्विस्तरेणेदं
जगतांपते॥श्रीभगवानुवाच॥इदंते
कथयिष्यामिमुनेदिव्यामनुस्मृ
तिं॥मरणेवापितुस्मरनप्राप्नोतिप

रमोगानिं ॥८॥ ॐकारमादितोकृत्वा
मामनुस्मरत्यवात्मना ॥ प्रकारःप्र
यत्नोभ्रूवाविमेंबुद्धीरयेत्न ॥९॥
ॐ नमोभगवतेवासुदेवाय ॥ यत्नेन
प्राणवंतेटक्वमध्यकेंपूकषोडमं ॥ प्रप

प्र
१

द्ये पुंडरीकाक्षमव्यक्तं परमेश्वरं ॥ पु
राणं पुरुषं विश्वमव्यक्तं लोकसाक्षि
णं ॥ प्रपद्ये पुंडरीकाक्षमीशं भक्तानु
कंपिनं ॥ ॥ लोकनाथं सहस्राक्षमक्ष
रं परमं पदं ॥ भगवंतं प्रपन्नोस्मि

भूतभव्यभवत्प्रभुः ॥१४॥ स्वस्थां सर्व
लोकानामनंतकेवलयौतकं ॥ पद्मना
मेकद्वीकेशंब्रूपदेसमस्तमर्थं ॥ दि
रापगांभेभूवांमेमस्तनेविश्वतोशुंव
प्रभाकरमनाद्यंतं वपद्येभास्कराद्युः

ग्र. तिं॥ सहस्रशिरसं देवं वैकुंठं तार्क्ष्य-
९ वाहनं॥ प्रपद्ये शरणं सर्वलोकवरोत्तम
मयप्रदं॥ ५॥ नारायणं नारसिंहं
योगात्मानं सनातनं॥ प्रारांप सर्व
भूतानां प्रपद्ये फलवमीश्वरं॥ १८॥

यव्यक्ताद्यक्रमुक्तंनसव्यक्ताधः
पराप्रभुः॥नस्मात्परतरंनास्तिनम
स्मिशरणंगतः॥७॥चिंतयंतोहृदयं
नित्यंचलेशानाद्यःप्रभुः॥निश्चयं
नापियगच्छंतितेनमस्मिशरणंगतः॥८

श्री
८

जितेंद्रियमहात्मानोज्ञानध्यानप-
रायणाः॥ येप्राप्यननिवर्तंतेतमस्मि
शरणंगतः॥ २॥ यःप्रभुःसर्वभूता
नांयेनसर्वमिदंततं॥ चराचरगु-
रुर्देवःसमेविष्णुप्रसीदतु॥ ३॥

एकांशेनजगत्सर्वंयोवहत्यपिस्थि-
तोव्ययः॥ अग्रेहोतितेगणाःशास्तान
मोस्मिशरणागतः॥११॥ यस्माजातप्रा
बलापद्मयोनिपितामहः॥ प्रसीद
हसमेविश्वपितामहपरःप्रभुः॥१२॥

प्र यःस्त्राप्रलयेज्ञामेनष्टैलोकेचराव
८ रै॥पकल्लिषतिघेभात्मासमेविर
क्षिप्रमोदतः॥१३॥पर्जन्यःपृथिवीस
स्यकामोथमैःक्रियाफलं॥यगताक
रःश्रमैसवासदेवःप्रमोदतः॥१४॥

अग्निसोमार्कतारागणंज्वलत्कहेद्दर
योगिनां ॥ स्वस्तिस्पर्धस्पतेजोतिस
मेविस्तःप्रसीदत ॥ २७ ॥ वनभिंस्वत·
भिंस्वहाध्यांपवमिरेवव ॥ ह्रयतेच·
प्रनेहाध्यांतसैयतान्मनेनमः ॥ २८ ॥

स्व
८

दिवाकरस्यसौम्येहिमध्येचव्यव·
स्थितं॥ तेजस्तमितियंप्राहुःसमन्ता·
त्माप्रसीदतु॥१७॥ तेजस्तंपवयाभ्यंके
प्रकृतिंवरणैःसह॥ मनोवराणा
स्वयोभ्यंकेसमहात्माप्रसीदतु॥१८

सांख्ययोगाश्चयोगात्मा साध्याश्चैव
महर्षयः ॥ यंविदित्वा विमुच्यन्ते स म
हात्मा प्रसीदतु ॥ ४ ॥ यामो याभं स्यवो
गाभक्तस्य याभं स्ययो विष्णुः ॥ रिष्टवार
भं स्ययो याभं स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ ५ ॥

श्र २

ध्ययस्मिंमहात्माचतुर्विज्ञेयःसना
तन॥ध्यास्यिताप्रकीर्तिर्वेकेसमहा
त्माप्रसीदतुः॥१॥यस्यहृल्लेगाताव
कंगारुडोयस्यवाहनं॥शंखःकर·
तलेयस्यसमीविस्नुप्रसीदतुः॥२॥

वेन्नेतिपरंयामलत्तोवासोविरा
विनः॥सर्वोयिवासनाम्योसिवांस्टे
वनमोस्तुते ॥२३॥ योयावासनमस्त
ंभसवोवासवप्रद॥ यत्तुगर्भमर
हामागापंवयत्ननमोस्तुते ॥२४॥ व

नमूर्त्तिंपरंधामनलक्ष्मीवासवरप्रद॥
सर्वावासनमस्तेस्तुसातिभूतनं
नगात्पते॥१५॥अज्ञोयःखिडपरस्तु·
विस्तमूर्त्तिर्हिघाकपिः॥त्रिगुणोपं·
चकालायनमस्तेस्तानसावावः॥१६॥

नमस्ते सर्वतोभद्र सर्वतोलिशिवे
भुवि ॥ निर्विकार नमस्तेस्तु सात्व-
भृतो ह्रवास्यते ॥ अनीदृय नमस्ते-
थलिंगे स्वमनुगीयते ॥ येत्र भ्रमना
भिजानंति संसारे संसर्वतिने ॥ १८ ॥ न

श्र·
॥

मर्त्येषु त्रीकावपुनरेवनमोस्तु
ते॥४ छवोस्तिनगान्नाथयकिमनः॥
परमुच्यते॥२॥रागद्वेषौविनिर्मु·
क्तोलोभमोहविवर्जितः॥अपारी·
रपारोरस्यंसमः सर्वेषुदेहिषु॥५·।

अब्धकबुद्धिर्देकारमात्राश्चैते हि या-
णाव ॥ त्वयितानि नेभुवंते भुवंता
निनविधि ॥ ४ ॥ सद्याभोकासिकूट-
ध्येयशाणांप्रभरीश्वरः ॥ प्रक्रमादे
त्वादितः प्रभरामाख्यवस्थितः ॥ ५ ॥

ग्र. भक्तानांयेर्हिदेवस्त्वंवंयामात्तन·
१८ रोत्तम॥ समेभूतेषुसंयोगेतस्तुन·
भेवजन्मनो॥ ४२॥ नाहंकारेणावुद्धे
हितयासर्वादिभिर्गुणाः॥ नयेमे
नेहियमेवानस्तुनभेवजन्मनो॥ ४॥ ४

विषयैरिंद्रियैश्चैव मा मे भूयात्समा-
गमः ॥ पृथिवीं यातु मे घ्राणं यातु मे-
रसना जले ॥ ४७ ॥ वह्निं हुताशं न पातु
स्पर्शो मे यातु मारुते ॥ श्रोत्रं ह्याका-
शमेथेन वं दैवैकारिकं मनः ॥ ४८ ॥

प्र·
१२

यदंकारंखमेतुहित्वायितुहिः समे
नव ॥ वियोगाः सर्वकारेणाग्योणासं·
नस्वमेभवेत ॥ ५८ ॥ सत्वंरत्नक्लमस्य
वषक्रतिंस्वविधांतमे ॥ साकेवलर
पदंदेवीषयात्परमंनव ॥ ५९ ॥

पकभावोभवोवाक्तमामेनन्मभवे
पुनः। नमोभगवतेतस्मैविष्णवेप्रभ
विष्णवे॥५२॥वन्मनस्वहन्तश्राणाक्त
ह्क्तन्यरायणाः॥त्वामेवानुस्मर
न्तिसंसरगोपद्रपस्यिते॥५०॥सर्व

श्र.
१४

दैहिकनायेमेव्याधयर्त्तेविशोनु
मा॥ मर्दयंतवडःखानिकराणांमेघ
निमच्चतां॥५॥ विनष्टिंयातुमेरो
गायेमयाश्र्वंसंचिता:॥ अन्त्यपा
गंनमिक्वामिनहिंसापरमंपदं॥५ २

कर्मेंद्रियाणि संयम्य पंचबुद्धींद्रिया
णि च ॥ दशेंद्रियाणि मनसि त्वहंका
रे तथात्मनः ॥ ५२ ॥ अहंकारं तथा बुद्धौ
बुद्धिं चात्मनि योजयेत् ॥ जितबुद्धींद्रि-
यः पश्येद्बुद्ध्या बुद्धेः परात्परं ॥ ५३ ॥ मा

यायस्यैनित्यस्याहं येन सर्वमिदं तत-
ते ॥ आत्मनात्मनि संयोज्य परमा-
त्मानमव्ययं ॥ ५५ ॥ एवं बुद्धे परं ब्र-
ह्मालभेतेन पुनर्भवं ॥ नमो भगव
तेनस्मै येन सर्वमिदं ततम् ॥ ५६ ॥

अर्हं भगवंतस्तस्य मम वा सोमरे रं

श्वरः॥ तस्यादं नश्रणा श्यामि सत्व मे·

नश्रणा श्यंति॥ ५०॥ य मामनुस्मरंतिं

दिव्यं वै सर्वो पापनाशिनो॥ स्वमे वि

बुद्धस्य पठे त्रिसंध्यं वापि यास्ये रत॥ ५ ८

श्र
१९

श्चापि पापसमाचारः सोपि यांति प
रं पदं ॥ मरणे वापि संप्राप्ते यउं मां त·
स तु स्मरेन ॥ ५९ ॥ यद्दत्तं कारमात्रि
स्य यत्न दानं तपः क्रिया ॥ ऊर्ध्वं फ
लमवाप्नोति पूर्वनरावर्त्तनं यतः ॥ ६० ॥

घ्रवेयं न पियो देवां गृहे वा पि बलिं·
ददत॥ नकुल्वटत्मरहापिलभते·
परमांगतिं॥८॥ यत्तदानेनपलस्या
क्यर्थोदृशाविवर्जितः॥ प्राणिमाया
ममायोवाहादशावाविशेषतः॥९॥

श्र
१०

श्रावयेच्छद्धानेभ्यो येवान्येमासमु·
पाश्रितः ॥ नमइन्येवयोइयान्मह
क्रः श्रद्धयाविनः ॥ तस्मात्तयोभवे·
लोकःश्वपाकस्यापिनारट ॥ किंपुन
र्यजनेयोमासाथकोविपिप्रवंके । ८ प

अश्वमेधसहस्राणां यः सहस्रं समा-
चरेत्॥ नासौ तत्फलमाप्नोति मद्भ-
क्तो यदवाप्नुयात्॥१०॥ इष्टं दत्तं तपो-
धीतं व्रतानि नियमाश्च ये॥ सर्वमेत-
द्धि नाशाय यतो नेशानि विद्यते॥११॥

स्व
८

नमस्तेभ्यः साधुभ्यः सर्वसत्वाभयं
करौ॥ कृत्वाच पृथिवीं दद्यात् नाति·
ल्यकटावन॥१७॥ कांतारवनडेगोष्ठ
कृत्वेव भयसंभवे॥ दस्युभिः संनि·
रुद्धानां समीसंप्रकीर्तयेत॥१८॥

नेलेरतत्नवाराहः स्थलेरतत्नवाम

नेः ॥ घटम्मानारोसिंहत्तसमंवतः पा·

नकेघाव: ॥ ८१ ॥ सकुडस्थारीनंयेनद

रीरिम्पतरहृदयं ॥ वहृ:परिकरस्तेन·

मोतायगामनंघोति ॥ · ॥ तस्मावेमेव

श्र
१९

देवैर्ध्यायस्वानंदिमोहरिं ॥ एवाप
सितनःस्मिहिपरंदृस्यासितनद्वं ॥ ७ ॥
नाहंवसामिवैकुंठेयोगिनांहृदये
नच ॥ मद्भक्तायत्रगायंतितत्रतिष्ठा
मिनारद ॥ ८ ॥ वैशंपायनउवाच ॥

एवंसेदेवदेवेननारदःप्रतिबोधित
चकारकेशवेभक्तिंतस्मात्वंकुरुभू
पते ॥१२॥ संसारपवसीमंतोयःख्या
नोकिलकथ्यते ॥ ननुध्यायेदिवियोदे
हीकथयामिचनस्मृतं ॥१४॥ केशव

श्री
१०

स्यकंयंपुणांध्यायतेवैस्मवोनया
सर्वबंधविनिर्मुक्तःपरंपदमवाप्नु
यात् ॥१५॥ इतिश्रीमहाभारतेशतस
हस्रसंहितायांवैयासिक्यांशांतिपर्वे
णिमोक्षधर्मेऽनुस्मृतीसमाप्तम शुभं

ग.
१

ॐ नमो भगवते वासुदे
वाय ॥ शतानीक उवाच ॥ ॐ
मयाहि देव देवस्य विष्णो

रमितेतेनसः॥ कृत्वासम्मतयःसं
वेगटतनकवसुव्रतः॥२॥ यदिप्रसन्नो
भगवाननुग्राह्योस्मिवायदि॥ वद
ईश्वोतमिक्षामिनयाडःस्वमनाशने॥
कर्माहिवमहाभागदर्पणेतेयथाभा

ग.
१

षुमे ॥ फलानितेप्रयछंतितद्दशाणेम्-
व भार्गव ॥ नारकंतंपापविंवंवदशा-
मतिषुमपदे ॥ ३ ॥ स्वमश्चपासंयाति
नक्षेविलरतेतावट ॥ षोनकवाच ॥ ३
देवमहाभागपृछंवाक्येपितामह

श्रीघंटयर्मेसतांश्रेष्ठंयमेवत्रोणुषि·
हिः ॥ १ ॥ ऋषिरुवाच जितंतेपुंड·
रीकाक्षनमस्तेविश्वभावनः ॥ नम·
स्तेस्तुहृषीकेशमहापुरुषपूर्वजः ८
ध्यायंपुरुषमोक्षानंपुरुहूतंतेपुरा·

गा·
१

नते ॥ असत्त्वसत्त्वविष्वंयंनित्यंसद-
सतःपरं ॥ ७ ॥ परंपुराणंसर्व्वेषांपुरा-
णांपरमव्ययं ॥ मांगल्यंमंगलानंवि
ष्णुंवरेण्यमनघंशुभं ॥ ८ ॥ नमस्कृ
त्यहृषीकेशंचराचरगुरुंहरिं ॥

प्रवक्षामि महापुण्यं पुष्कले द्वैपायन
स्य च ॥ २ ॥ येनोक्तेन श्रुतेनापि नरं प·
ते सर्वपातकैः ॥ स्वतमेकान्तरं ब्रल
व्यक्ताव्यक्ते सनातनं ॥ १० ॥ नारायणा·
समो देवो नमस्तो नमो विष्णोति ॥ प·

ना· ४

तेनसत्यवाकेनसर्व्वीर्य्यसाधयाथस्पृ
किंतस्यवद्धमिमेद्वैकिंतस्यवद्धमि·
द्वैते॥ नमोनारायणायेतिमंत्रःस·
र्व्वीर्य्यसाधकः॥१॥जनेतेवक्तुंतेपरम·
सहारंयंद्वीपमध्येस्तनमात्मकंतं॥

पराशराद्दंयवनीमहर्षिंनस्मैनमो-
तानंतमोत्तुहाय ॥ २ ॥ नमोभगवतेत-
स्मैव्यासायामिततेजसे ॥ यस्यप्रसा-
दाद्वक्ष्यामिनारायणकथामिमां ॥ ३ ॥ ४
वैशंपायनमासीनंशरागार्थैविव

गा. १

त्वणं ॥ इदमर्थं सतान्नोधिः पृथ्वींजन
मेजय ॥ १९ ॥ जन्मेजय उवाच ॥ किंज
पक्ष्येन पापात् किं जपत्वा विमुक्ष्य
ते ॥ ३ ॥ स्वमना शौनं श्रीणं पथ्येन मि
क्षाभिमानदा ॥ ८ ॥ वैशंपायन उवाच

देवव्रते महाप्राज्ञे सर्वशास्त्रविशार

दे॥ विनयेनोपसंगम्य पर्यपृछद्यु

धिष्ठिर॥ ॥युधिष्ठिर उवाच॥ दुःखम

दर्शने घोरमवेत्य भरतर्षभ॥ प्रय

तः किंजपन्नाप्नोति विदुद्दः किंसमाच

गी. ९

रैत॥ १॥ कस्मैकार्यंनमस्कारंज्ञानरू
स्यायमानवः॥ किंवाध्यायेतसततं
किंस्मेवाभवेत्सदा॥ पितामहप्र
सादेनबुद्धिभेदोभवेन्मम॥ तदहं
श्रोतामिच्छामिहतांवदनोवर॥ २॥

भीक्षुउवाव ऋषभोणांनैमिबारैपसं
वांटेनारटस्यव ॥ स्याणराजन्मद्दावा·
द्वेवर्णांयिष्याम्मिषांतिको ॥ ३ः स्वम
टर्शनेजाण्यंपवैंनिस्यसमादिनै: ॥ श्र
वाप्पुदादरंतोममितिदासं९रातनं ॥

११

ग.
२

गजेंद्रमोक्षणं पुण्यं कृष्णस्याक्लिष्टक
र्मणः ॥ सर्वरत्नमयः श्रीमांस्त्रिकूटो
नाम पर्वतः ॥ सुतः पर्वतराजस्य
मेरोर्भास्करद्युति ॥ क्षीरोदजल
वीच्यग्रधौतामलशिलातलः ॥ ४

उत्थितास्सागरे भिन्ना देवर्षिगणसे-
वितैः॥ अप्सरोभिः परिवृता देवर्षिग-
णसेवितैः॥ १५॥ गंधर्वैः किंनरैर्यक्षैः सि-
द्धचारणपन्नगैः॥ स्तुतैः सिद्धैर्देवान्तैः इ-
ष्टतमा ब्रो विराजते॥ १६॥ प्रत्याग

ग। ८

कर्णिकारैश्च सबिल्वैर्दिव्यपाटलैः
वृतैर्निंबकदंबैश्च चंदनागरुकैर्वंपर
कैः ॥२७॥ सालैस्तालैस्तमालैश्च
नक्तमिश्वालैर्नैस्तथा ॥ वकुलैः कं
टवृक्षैश्च सरलैर्देवदारुभिः ॥२८॥

मंदारकुसुमैश्चान्यैःपारिजातैश्चसर्वे
तः॥ एवंबहुविधैर्वृक्षैःशोभितःसम
लंकृते॥२९॥नानाधातुविकितैःपुष्पवे
ष्टवल्लिसमन्वितः॥ द्वेकैःशालाको
रवैर्गसिंहैःमातंगाश्चसदामदैः॥३०॥

ग. २

जीवंजीवकसंघुष्टंचकोरशिखिना
दितं॥पद्मरागसमप्रख्यैस्वालपुंजैर
मिवोच्छ्रितं॥२॥तस्यैकेकोवनेषंगं
सेवतेयंदिवाकरः॥नानापुष्पैःस
माकीर्णंनानागंधैःसमाकुलं॥३॥

ग. १०

त्यङ्गने महाख्याने विचित्रसरस्तडम
विधाय रचितं तत्र हेमप्राकारतोर
णम् ॥ २५ ॥ नक्षत्रादिम संकाशंत
मकांचनसन्निभं ॥ बालस्फटि
कसोपानैर्वैडूर्यसशिलातलं ॥ २६ ॥

द्वितीयं राजतं स्पृशं सेवते यं निशा
करः ॥ पांडुराभ्रसंकाशं नधवल
सन्निभं ॥ १३ ॥ वंनेइनीलवैडूर्यंतेर
नोभिर्भासयंतिभः ॥ तृतीयं त्रल
सट्टंपक्रष्टं स्पृगामन्नमं ॥ १४ ॥ च

ग.
॥

नानमनपसीलोकेयेवपापक्लेनाव
रा:॥ घनारायितवोविंटःपैलेप-
र्यपवितेनरा:॥२१॥तस्पसाव्रमतः
ष्टेश्सरःकोवनपंकजे॥कारंडव-
समाकीर्णेवाजहंसोपशोभिते॥५

जोव्वनटमहाद्विंभंनानारत्तोपश्चे·
मित्ते ॥ अप्पमेवागाणासंकोणीसिद्धवे·
धंवसेविते ॥ १७ ॥ पद्मवावासमश्रक्ये·
नावागाणासमवित्ते ॥ नतत्कतच्चा·
पश्चंपतितिविल्टशंसाननाल्लिका: ॥ १८

मत्तभ्रमरसंघुष्टंवकोयष्टिविना·
दिते॥कमलोत्पलकल्हारपुण्डरी·
कोपशोभिते॥कमलैःशतपत्रैश्च
कोवनैसमलंकृते॥पनसैरकैन्त
प्रलैःपुष्पैकांचनसन्निभैः॥ ५॥

गः
१२

गर्भैः केचकवेणरत्नां समंतात्परि-
वारितं ॥ अमंडुतमहास्थानं विवि
धश्रेणिविराकुलं ॥ ५२ ॥ ग्रामयोजनवि
स्तीर्णं दृष्टा योजनमात्रकं ॥ खातेन-
हिगणांशाकं शारघोरिवनिर्मलं ॥ ५ ५

उपहारायदेवानांसिद्धायवितपं
कजे॥ नस्मिन्नवसिद्धश्चात्माविस्म
वैतर्जलाप्रयः॥३॥ व्यासोद्वादेवा
जैद्वाणांडवायवोमहावलः॥ अथयंद
तोज्वलमुखःकदाचिद्दनयूथपः॥४

ग· १२

ध्यानगम्यमहख्याकांताकैरेण्यपरि-
वारितः ॥ मत्स्यादीनलाकांतीपाद
वारीवपर्वतः ॥ ५ ॥ वासहयत्मभुगां
धैनसद्दानैरावतोपमः ॥ रानेनालं
ननसंकाशोमदाछलितमानसः ॥ ५८

दृषितः पानकामो सो ववृतौ गौम्ब
नेम्सः ॥ ग्रहाणतत्तस्यतनो येग्राह॰
लेसमुपघत ॥ ५२ ॥ सुनीलपंकजव
नेश्रवमध्यगाताखेलो ॥ गृहीतस्ते॰
नैवोद्देगायाहेगाामत्कमुनिना ॥ ५॰ ॥

ग.
१४

पभंपंतीनेंकरेणएनेंकेग्रोनेीनेंाव
दारुणं ॥ नेीयतेपकजवनेग्राहेण
निवलीयसं ॥ ५१ ॥ गजश्वाकर्षतेनी
रेग्राहश्वाकर्षतेजलं ॥ नयेवासी
मदापुहेदिमवर्षसहसकं ॥ ५२ ॥

दाकौाः संयतापाशै निष्प्रयत्नगाः
निकृत्तः॥ वेष्यमाना सेच्यो रक्तपाशो
नेवोहठेनया॥ विस्फुर्यैववयया शा
स्माविक्रोशान्तमहारवान॥ छयिंत ः
मविकतमाहीरहीनावारकर्मणां॥ ५५

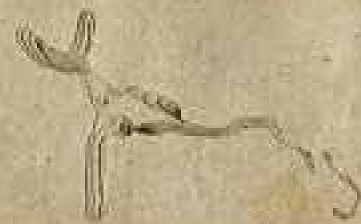
ग. परमांपदमापंनोमनसाचिंतयन्ह-
१५ रिं ॥ सतुराजवरःश्रीमांनारायण-
परायणः ॥ ५५ ॥ तमेवशरणंदेवं
गतःसर्वात्मनातदा ॥ एकाग्रोनि-
यतोतात्माविष्णुदेनांतरात्मना ॥ ५६

जन्मजन्मांतराभ्यासात्किमानात्कः
उपजे ॥ नान्यं देवं महादेवात्तजयामा
मके श्वावात् ॥ ५० ॥ दिवाहूस्वर्वंमर्थं
नेभ्रपादूंगावानेदवं ॥ स्पादिन्यवंइन
यनमनेंतावि घनोमवंब ॥ ५८ ॥ ग्रमः

गा॰ १९ नात्मानमेवात्मेशंवेवक्रुनादायरे ॥
सत्स्तस्पुभनामानमात्रिदेवमंत्रंवि॰
भुं ॥ ५१ ॥ प्रत्स्यपुक्कनाग्रेणकोवनंक
मलोत्रमें ॥ नैवेद्यमनसाध्यानाप्त
नोक्रुत्वाजननादैन ॥ ९॰ ॥ आपद्दिमा॰

दस्मान्नित्यकृनात्स्तोत्रमुदीरयेत ॥ ९॥
गद्वैरुवाच ॥ नमो मूलप्रकृतये स्व
जिताय महात्मने ॥ अनाद्याय देवा
यनिस्वहाय नमो नमः ॥ १०॥ नमः स्व
धाय वीजाय आर्षधाय प्रवर्तिने ॥ स्व

ना· १०

नंताय चैकाय अव्यक्ताय नमो-
नमः ॥ ९२ ॥ नमो ब्रह्माय ब्रह्मणाय ब्र-
णाय ब्रह्मणावर्तिने ॥ अनंतकायायाप्रमे-
याय अनंताय नमो नमः ॥ ९३ ॥ नमः
शिवाय शांताय निश्चिंताय यशस्विने

सनातनायध्रौयपुराणायनमो:
नमः॥८५॥नमोजगत्प्रतिष्ठायगोविं
दायनमोनमः॥नमोस्तुपद्मनाभा
यसांख्ययोगोद्भवायच॥८६॥विश्वे
श्वरायदेवायशिवायहरयेनमः॥

ग.
१८ नमोक्लनैवदेवायनिर्गुणायगुणा
त्मने॥८६॥नमोदेवादिदेवायस्वभावा
यनमोनमः॥नारायणायविश्वाय
देवानांपरमात्मने॥८७॥नमोनमः
कारणावामनायनारायणायामित

विक्रमाय ॥ श्रीशार्द्दवक्रान्तिगादा-
यरायनमोस्तनस्तै७कघोनमाय ॥ ९९
ग्रहायवेदान्तिलकायमहोदराय-
सिंहायदैत्यनिधनायवनभैनाय
ब्रलेंइकइस्मुनिवारणसंस्तुतायदे

ना. ६९ वीतमायविरजायनमोक्षताय ॥ ६९
नागेंद्रशेषशायनास्तनखप्रियायगो
वीरहेमशुकनीलघनोपमाय ॥ पी
तांवरायमधुकैटभनाशनाय वि
श्वायवातमकूटायनमोत्तराय ॥ ७०

नाभिप्रजातकमलस्यचतुर्मुखाय
दैवोद्रकार्णिवनिकेतनशोभनाय
नानाविचित्रमंकुटांगदभूषणाय
योगीश्वरायविरजायनमोवराय ॥१ १
भक्तिप्रियायवरदीमिसुदर्शनाय ॥

ग. फलारविंदविपुलायतलोचनाय ॥
२. देवेंद्रविघ्नशमनोद्यतपौरुषाय यो ।
गीश्वरायविरजायनमोच्छ्रिताय ॥ १ ।
नारायणायनरलोकपरायणाय ।
कालायकालकलनायतलोचनाय

रामायरावणविनाशकृतोयमाय
धीरतिलकायमहोदराय ॥ पद्मास
नायमणिकुंडलभूषणायकंसान्त
कायशिशुपालविनाशनाय ॥ गो
वर्धनायसर्वशत्रुविनाशनायदार

ग
४१

मोदनायविरतायनमोवराय ॥२४॥
ब्लासनायविट्प्रायनायलोह
कायनायात्मभवोद्भवाय ॥ नाना-
यणायात्महितायनायमहाव-
राहायनमस्करोमि ॥॥ ॥२५॥

क्रूटस्यमच्छक्कमविंमत्रूपंनाराय-
णाकारणामादिटेवं॥गुणांतयोबंगुक-
बंगुराणाणंवासटेवंसाराणंशपये॥३ २
घ्रटलमवेयमनंतमव्ययंमट्टबंर
योत्रलमंयसनानानं॥वटंतियंवंगु-

गा॰ रुषंपुराणंजंवासुदेवंघारणोपघे
२२ उनिष्टनक्तस्यजलेककुतेमहावबा
हस्यमहोविदागें॥विनष्टनोदेवमयं
घोरंलोकांतरस्यामनयोवंदतेति
॥२८॥योगास्वंवाकविविउमोलिं॰

तेयं समर्दे भकृते परस्यं॥ तेवतमा
म्प्रवरं वैरोपतं वासुदेवं शरणं प्र-
पद्ये॥ २१॥ कार्यक्रियाकारणमप्रमे
यं हिरण्यबाहुं वरपद्मनाभं॥ महाब-
लं वेदनिधिं सुरोतमं व्रजामि विष्णुं श

ग.
२२

रणं जनार्दनं ॥ किरीटकेयूरमहार्ह-
निष्कैरत्पंतमाल्यकृतसर्वगात्रं ॥
पीतांबरं कांचनभक्तिचित्रं मालाधरं
केशवमभ्युपैमि ॥ ८ ॥ भवोद्भवं वेदवि
दं वरिष्ठमादित्यचंद्राग्निवसुप्रभावं

योगात्मकं सांख्यविदं वदंति यं ब्रह्मेव
पचैकत्वमात्मवेने ॥ यदत्तत्वं बलव
दंतिसर्वे गांनि प्रपंचं नरस्य नावास्य म
च्यते ॥ नमोस्त [illegible]कमनोतमै योगोः
सनातनं लोकगुरुं स्मरामि ॥ ८ ॥

ग. ५

श्रीवत्साङ्कं महादेवं वेदराज्यमनूप
मे ॥ अपघेस्तत्समबलं वैराग्यसम्भ
घघटम ॥ ८४ ॥ नमस्तस्मै वराहाय
लीलयोद्धरते महीम् ॥ खुरमध्य-
गतो यस्य मेरुः खुरखुरायते ॥ ८५ ॥

प्रभवं सर्वभूतानां निरीसीणं परमेश्व-
रे ॥ प्रपद्ये मुक्तसंगानां यतीनां पर-
मां गतिं ॥ ९८ ॥ भगवंतं गुणाध्यक्ष
मतरं परमं पदं ॥ प्रावरणांप शारणा-
तीनां प्रपद्ये भक्तवत्सलं ॥ ९९ ॥ त्रिवि

गा.
१५

कमं त्रिलोकेशं लोकानां प्रपितामहे ॥ योगात्मानं महात्मानं प्रपद्येऽहं जनार्दनं ॥ ८८ ॥ आदिदेवमजं शंभुं व्यक्ताव्यक्तं सनातनं ॥ नारायणमणीयांसं प्रपद्ये ब्राह्मणप्रियं ॥ ८९

घृणापाराय देवाय नमः सर्वमहा
त्मने ॥ प्रपद्ये देवदेवेशमणीयांसम
णीयसां ॥ २० ॥ प्रकाथलोकत्रयाय प
रतः परमात्मने ॥ नमः सहस्रशिरः
से अनंताय महात्मने ॥ २० ॥ नमेवपर

गा.
२९

मेवंमृषयोवेदपारगाः ॥ कीर्तयंत
निवयंसर्वेब्रह्मादीनांपरायणं ॥ २१ ॥
नमस्तेपुंडरीकाक्षभक्तानामभयं
कर ॥ सुब्रह्मण्यनमस्तेस्तुत्राहिमां
शरणागतं ॥ २२ ॥ नावस्त्वन्नमेदुःखं

विंप्यांसेसावसायावे॥ ध्यावकमलप॰

त्रातेनस्रवामिननाहंनं॥ २४॥ भो ॐ उ

वाच भक्तिनस्माउसविंम्पनायास्मा॰

मोवसत्तवान॥ प्रीतिमाभवनाजव

स्वनावकरवाटायर॥ २५॥ स्याकतसाक

ग. ईविस्लंराजनगामस्तवोन्नमे। मानिथंक
२ स्पयामासतत्सिंसवसिलोकश्टक॥२॥ २
याद्दग्रंस्तेगतैईवंनेयांद्दवनलाशाया
न॥उनत्तावाद्मेयाम्मानवसामथुर
स्तदनः॥२७॥ नलस्यंयावयामासर

ग्राहं चक्रेण माधवः॥ मोचयामास-
नागेन्द्रं पाशेभ्यः शरणागतं॥ स हि दे-
वलशापेन हूहूर्गन्धर्वसत्तमः॥ ग्राह-
त्वमगमत्क्लिष्टेवं प्राप्य दिवं गतः।
इटमस्यपरंगलंवाजनस्तापतमंस्प

गा· २८ णः॥ युधिष्ठिर उवाच॥ कथं शापोद्भवं ना
गे गंधर्वाणां महात्मनां॥ एतदिच्छाम्य
हं श्रोतुं विस्तरेण पितामह:॥ १०॥ भी
ष्म उवाच॥ हाहाहूहूरिति ख्यातौ गं·
धर्वाधिविपारैटा॥ इतितौ श्चार

पितैतेन देवलेन महात्मना ॥ ॥ उर्वं-
धौमेन कारं भातयावाल्म्यस्तेवा-
णाः ॥ याक्रस्य प्रवेशो वानेनव्यस्तेन श्रु-
त्नमस्थमाः ॥ ॥ ततस्तेगायमानेन
गंधर्वैराजनसद्मनिः ॥ यन्मोत्यंचकात-

गा॰ स्येडांशाकस्यपरतस्तदा॥१॥स्याव
१९ येकभेयामेध्येकःस्येषागीतवाद्ये:
नेवद्स्वस्वरस्येष्टःत्तावागीतस्यलद॰
गो॥गांधर्वयोववःस्फतावश्वावावषान
कृत॥एवयोर्गीतवाद्येषुविशेषनो॰

पनत्तते ॥५॥ पकपवसुलिं पेघेदे·
वलेनामनामनः ॥ पुवयासंसाथक्के
नाभवेध्यतिनसंशाथः ॥९॥ ननस्लके
शाकवबोनिशास्पशणास्पवाननाथे
रसासरेष्वरं ॥ गानेसनलपेनथकां·

ग॰ दिशोनौयत्राश्रमेतिष्ठतिसद्विजा
१॰ ग्र्यः ॥७॥ ततोदृष्ट्वामनिश्रेष्ठंदेवलं
संशितव्रतं ॥ अभिवाद्यमहात्मानं
श्रौवतःपार्श्वसंस्थितौ ॥८॥ प्राक्रोशा
शेषितौदेवनःसमीपेद्विजोत्तम ॥

पकस्य वनेयं टेदिय त्रे म न नस्ति वर्त्तते | १
इयच्छरं तेगायं तं मविवं मधुरख-
रे || नोकिं विद्दटने वाकें मातें मोंनर
स्य धारणात् ||०|| मृगानुंपि पदंते वो
नोकिं विद्दटते मुनिः || तदानोऽपि-

ग.
३१

पितैातस्यदेवलस्यमहात्मनः ॥ क्रुव
नेस्तैातदावाक्यंगंधर्वोकालनोदि-
तो ॥ मूढोयेनाभिज्ञानानितिष्युंयंहृद
वीतेया ॥ ५ ॥ निशाम्यतहवस्तेषांगंध-
र्वाणांमहोवितं। क्रोधाद्भुस्यायविप्रेंद्र

इदं वचनमब्रवीत ॥ पश्य हृष्ट गात्मा
नं याह्नं त्वं यातनत्र थी: ॥ त्वमेव राज
राजन्स्त्वमेव स्तोगिरि गाङ्गे ॥ नतत्त्तो॰
पापिनोनेन देवेन महात्मना ॥ प्र॰
णाम्य शिरसा विप्रं गंधर्वो विदशेव ॥ ११

ग· मृमंडलेगतौलयंवाप्रसादंकुरुस्व
११ म ॥ निश्चयंवदविप्रेंद्रयेनशापाद्वि
मोचनं ॥ १८ ॥ ततस्तौपुत्रतोहृष्टाव
वोभौशापभयार्दितौ ॥ ब्रह्मोवाच·
मुनिश्रेष्ठेगायत्रीणामयाचितं ॥ १९

मेरुद्देशे स गोरम्यं बहुरत्नसमाकु
लं ॥ नानापतिनिनादाढ्यं हैनीवर
वसागरः ॥ १८ ॥ तस्मिन्सर्वोर्वरारम्य
निलंय ग्रादेवसिध्यानि ॥ रक्षार्तं स्ता
उमानंयोगासिध्यानि नसंघायः ॥ १९ ॥

गा. तेदेवदेवेदेवेशश्लोध्येतेनात्रसंश-
२१ यः ॥ नमोनारायणाः श्रींनाथपादा
मेचयिष्यति ॥ १ ॥ इक्षुकाङ्क्षिणा-
तेनवरेणगोमोक्षमोदितो ॥ एवंगुरा-
गतीभवाश्रवागाङ्गवानिह ॥ २ ॥

कोयेपिवरत्नंस्वंनदातानासंपुच्छ·
छति॥ आपद्विमुक्तोपुणापद्दनोणं·
पर्वपवच॥२५॥ रत्नोपिमोतनाया·
नाथ्रीकृलेनविमोचिताः॥ तस्मा·
च्छापापाद्विनिर्मुक्तःप्राणीवाविष्ककेतो·

गी. २४

भवेत्॥ मच संसंवपुः प्राप्य त्रीणि प
स्यन्नतांदने॥ गानेवार्थं वराजस्वपद
निहति मांगत॥२४॥ श्रीनिमा ढंडवी
कात्रः पावणागतवत्सलः॥ अभयं
नत्वदेवशात्ताभ्यां वैवस्वप्रजितः॥२५॥

इदं दैवं महाबाहो गतिस्य च प्रभाषि
तं ॥ अनेनैव गतिर्नानात सर्वलक्ष्य स्ट
न ॥ श्री भगवानुवाच ॥ यो मां वोच सर·
श्चैव ग्राहस्य च विदारणं ॥ ध्याम को·
चक्रवेणान्नोत्रूपं दैव समाप्त्यः ॥२

गा·
१५

यच्छ्रुत्वं भास्करं तं गा नैमिषारण्यपु-
ष्करं॥ प्रयागं ब्रह्मतीर्थं वटं डकार-
ण्यमेव च॥ २८॥ पुराणानामश्रवितं-
भारताख्यानमुत्तमं॥ विभूतिं वि-
स्तरं पंचसप्तवराजमनुस्मृतिं॥ २९॥

श्रावकैर्वकृते तेंगकृं मेरुपर्वते
रूपकं च वनस्तमाने रूप मेरुस्तत-
स्पव ॥ १ ॥ ये स्मरिष्यन्ति मनुजाः प्र-
यतास्थिरबुद्धयः ॥ २ ॥ स्वकेनानन घाते-
तेषां सर्वमनस्थ भविष्यन्ति ॥ ३ ॥ प्र-

ग. त्रिकूटं गजेन्द्रं ग्राहं च वामदेवं महामु-
१९ निं ॥ संकर्षणं महात्मानं प्रद्युम्नं-
च तथैव च ॥ १० ॥ नारसिंहं च नागेंद्रं
हरिं संहारकारकं ॥ मत्स्यकूर्मं
वराहं च वामनं नारसिंमेव च ॥ ११ ॥

विश्वरूपं हृषीकेशं गोविंदं मधुसू
दनं ॥ त्रिदशैर्वंदितं देवं हृदयंभक्तिम
नोहरिं ॥ २४ ॥ वैकुंठेहृदमनेभोकें
दंमधुसूदनं ॥ पनानिंप्रातरुत्था
यंसंस्मरंतिवयेजना: ॥ २५ ॥ सर्वेपा

ग॰ पैप्रमंख्येनेशुणपेलोकमवामृतुः॥भी
१ फ्वाचे पवमुका महाराजनाजेंदेम
युस्तटने॥१८॥स्पर्शायामासदत्तेर
नराजोगांधर्वपवव॥नोवरुहेणः
ततः सघोमात्यावरयरः स्वविः॥१॥

तमेवमार्गंसंज्ञाप्यजगामततःस्विटशा
लये ॥ ततोदिव्यवपुंर्भूत्वाह्लित्तिता
त्परमंपदं ॥ १८ ॥ याङ्तिस्मसहावा
हैनारायणपरायणाः ॥ ततोनारा
यणःश्रीमान्मोतयिवावानोन्नसे ॥ १९

ग. १८

ऋषिभिःस्तूयमानोग्रेवेदमन्त्रपदा
तैः ॥ ततस्तुभगवांविष्णुर्वैनतेय
गतिप्रभुः ॥ ५० ॥ प्रोवाचकरुणापार
ङ्गिरंतथ्यांनृपविहित ॥ गजेंद्रमोक्ष-
णेहृष्टासर्वेचंद्रप्रवोनामाः ॥ ५१ ॥

चतानामग्रतांकृत्वासर्वेप्रांजलय
स्तुता॥ववंदिरेमहात्मानेप्रभुंनारा
यणंपरं॥४२॥विस्मयोत्फुल्लनयन
प्रजापतिपुरःसरः॥यदिदंश्राणया
निमेषानत्स्यायमानवः॥प्राग्यथामम

रा. मोसिद्धिंडःस्वर्मेनस्पनरुपति ॥ राजेंद्र
१९ मोक्तणोशणेप सर्वपापप्रणाशनं ॥
श्रावयेत्स्नानकल्याय दीर्घमायुरवा
प्नुयात ॥ वा ॥ ष्कनेनहिकल्पोहसक्ते
नकीर्तितेनच ॥ राजेंद्रमोक्तणोनेवर

सर्वपापात्प्रमुच्यते॥ मयानेकविधं
राजन्मविद्रंपापनाशनं॥ कीर्तयंस्तम
द्वाबाहेगानेंद्रस्पमहात्मनः॥ चरितंप
मकर्माणिशक्रंवर्धनेयशाः॥ श्रोति
मांसुंडरीकांतराजेन्द्रःस्वोस्यशक्तवान्। ५०

गी.
५

वैशंपायन उवाच पतत्क्षवा महावाहो भ
रतानां पितामहः । गतें इमोहवांया
नाकें तोषडोग्यपिडं ॥ भारतोम : ल·
द्दितासम्यग्ज्ञातगीतेवंदृष्यावैवैः ॥ प्रन·
यामास देवेशं पार्थं संयमसुदनं ॥ ५ ॥

विस्मयोत्फुल्लनयनाः ष्कतानागा
स्यमेतो ॥ ऋषभ यस्तू महाभागास
वैश्रानलयन्तुला ॥ ५ ॥ ष्युनेवेरांपव
रूपयुक्ताभिर्महावलेवेट्टानियिं सुरे
शां ॥ नेवेट्टानेहप कछपवाणवंदिरे

ग· वैदेविदेहंवरिष्टं ॥ पतस्मांपमहावा·
ध। हो जनवानां प्रापकर्मणां ॥ डखमट
धीनेधोरेष्कवापांपास्वमख्याते ॥ न·
स्मांवोहिमहावाहोप्रपघेशारणांहृ·
रिं ॥ पटामहायाहयहीनकानवं ॥ ॥

स्तुभिर्नेपथ्यवन्महाद्विपं ॥ विमे·
नयामास राजेन्द्रनाटकेन स्मरामिडः
स्वर्भविनाशनेत्री ॥ ५४ ॥ परेश्वराणां
परमं पवित्रं पुराणमीशं सर्वलोक
नाथं ॥ सुरासुरैरर्चितपादपद्मं सना·

ग· तंनंलोकनाथंस्मरामि ॥ वरयानस्मर·
५· णाहिमालिकेटेनाः पुरुषवरस्तोत·
दिव्यटेद्गीतं ॥ सततिपठंतिमभिथे
नेतेषंभवमरणांतिकिल्विषापटंते
यमेटेवदमलोवेदस्कंटपणाणाश्ना

खोलःकनकरसेमेमेतफलोमर
भुसत्वपादयोजयति ॥ ५१ ॥ नमोब्र
ह्मण्यदेवायगोब्राह्मणहितायच ॥
जगद्धितायकृष्णायगोविंदायनमो
नमः ॥ ध्यानीविषमाशिथिलाम्भी

ना.
४१

ता घोरेषु च व्याधिषु वर्त्तमानाः ॥ सं-
कीर्त्तिनारायणशब्दमात्रं विमुक्तदुः
खा सुखिनो भवंति ॥ ५१ ॥ वेदे रामा-
यणे चैव पुराणे भारते तथा ॥ आदौ
मध्ये तथा चांते हरिः सर्वत्र गीयते ॥ ५२

पकोप्यकृष्णस्य कृतः प्रणामो द
शाश्वमेधावभृतेन तुल्यं । दशाश्वमे
धी पुनरेति जन्म कृष्णप्रणामी न
पुनर्भवाय ॥ ९१ ॥ सर्वं[illegible]मर
यो मेरुः सर्वाम्बर्यै[illegible] ॥

ग. ४४

सर्वतीर्थमयी गंगा सर्वदेवमयो
हरिः ॥ ९२ ॥ गीता सहस्रनामैव स्तव
राजो ह्यनुस्मृतिः ॥ गजेंद्रमोक्षणं चै
व पंचरत्नानि भारत ॥ ९३ ॥ इति श्रीम
म [illegible] त सहस्रसंहितायां वैय

योसिंखंशांतिपर्वणि श्रीगजेंद्र
मोतांसमाप्तम् ॥ ॥ ॥ ॥